

СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Меѓународни договори

Број 172	14 декември 2011, среда	год. LXVII
www.slvesnik.com.mk	contact@slvesnik.com.mk	

СОДРЖИНА

	Стр.
28. Закон за ратификација на Договорот меѓу Владата на Република Македонија и Одборот на директори на Регионалниот центар за Централна и Источна Европа за регулирање на правниот статус на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа во Република Македонија.....	1
29. Закон за ратификација на Конвенцијата за правата на лица со инвалидност и Факултативниот протокол кон конвенцијата за правата на лица со инвалидност.....	19
30. Закон за ратификација на Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Србија за услови за патување на државјаните на двете земји.....	90
31. Закон за ратификација на Договорот за оперативна и стратешка соработка меѓу Република Македонија и Канцеларијата на Европската полиција.....	100

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

28.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА ДОГОВОРОТ МЕЃУ ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ОДБОРОТ НА ДИРЕКТОРИ НА РЕГИОНАЛНИОТ ЦЕНТАР ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА ПРАВНИОТ СТАТУС НА РЕГИОНАЛНИОТ ЦЕНТАР ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Се прогласува Законот за ратификација на Договорот меѓу Владата на Република Македонија и Одборот на директори на Регионалниот центар за Централна и Источна Европа за регулирање на правниот статус на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа во Република Македонија,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 5 декември 2011 година.

Бр. 07- 5045/1
5 декември 2011 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Ѓорге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН

ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА ДОГОВОРОТ МЕЃУ ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ОДБОРОТ НА ДИРЕКТОРИ НА РЕГИОНАЛНИОТ ЦЕНТАР ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА ПРАВНИОТ СТАТУС НА РЕГИОНАЛНИОТ ЦЕНТАР ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Член 1

Се ратификува Договорот меѓу Владата на Република Македонија и Одборот на директори на Регионалниот центар за Централна и Источна Европа за регулирање на правниот статус на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа во Република Македонија, потпишан во Сентандре, Унгарија, на 3 ноември 2009 година.

Член 2

Договорот во оригинал на македонски јазик и на англиски јазик, гласи:

ДОГОВОР
меѓу
ВЛАДАТА на РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
и
Одборот на Директори на
РЕГИОНАЛНИОТ ЦЕНТАР ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА

за

РЕГУЛИРАЊЕ НА ПРАВНИОТ СТАТУС НА РЕГИОНАЛНИОТ ЦЕНТАР
ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Владата на Република Македонија и Одборот на Директори на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа (РЕЦ), во понатамошниот текст именувани како "Страни на Договорот",

ПОЗДРАВУВАЈЌИ ја работата на Регионалниот центар за животна средина во Република Македонија за промовирање на соработката од областа на животната средина во земјите на Централна и Источна Европа,

ПОТВРДУВАЈЌИ дека Република Македонија е Потписничка на Повелбата за основање на Регионалниот центар за животна средина од 1993 и дека Република Македонија го потврдила и го задржала неговиот статус со потпишување на Повелбата од 1996 на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа,

ПОТВРДУВАЈЌИ дека на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа му беше доделена мисијата да ја унапредува регионалната соработка и учеството на јавноста за сите прашања од областа на животната средина, со што им овозможи помош на земјите од Централна и Источна Европа во нивната транзиција кон демократски граѓански општества,

ВО ОЧЕКУВАЊЕ дека Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа ќе го продолжи својот придонес кон напорите за обновување на животната средина во Република Македонија,

ПОТВРДУВАЈЌИ го правниот статус на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа утврден со Повелбата од 1996,

СЛЕДЕЈЌИ ЈА Декларацијата на Потписничките на Повелбата на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа усвоена за време на прославата по повод 15 годишнината од основањето на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа, особено во врска со одредбите за усогласувањето на правниот статус на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа,

СМЕТАЈЌИ ДЕКА е неопходно да се склучи формален договор со цел да се регулира правниот статус на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа и на неговите вработени и да се унапреди ефикасноста на неговото работење, со што ќе се овозможи зголемување на меѓународната помош за одржливиот развој во Република Македонија,

СО ОВА СЕ ДОГОВАРААТ како што следува:

Член 1

1. Статус на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа

Страните на Договорот потврдуваат дека Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа е независна, непартиска, незастапничка, непрофитна меѓународна организација од областа на животната средина. Со цел одржување на своите активности Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа има право да прифаќа донации од земји потписнички, од организации и поединци кои ја поддржуваат неговата мисија.

2. Мисија на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа

Страните на Договорот потврдуваат дека мисијата на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа останува и во иднина да помага во решавање на проблемите од областа на животната средина во Централна и Источна Европа преку промовирање на меѓународна соработка меѓу невладините организации, владите, бизнис секторот и други општествени чинители од областа на животната средина и преку поддржување на слободна размена на информации и

учество на јавноста во процесот на донесување одлуки за прашања поврзани со животната средина. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа учествува во проценката на тековните потреби од областа на животната средина во регионот и нуди финансиска и стручна помош за активностите на граѓанското општество за заштита на животната средина. Притоа, Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа помага во меѓународната размена на податоци соодветни на заштитата на животната средина и зачувување на природата, промовира дијалог меѓу земјите, организациите и сите сектори на општеството, како и во зголемувањето на свеста на заедницата за животната средина и проширување на експертизата на стручните лица и носителите на одлуки.

3.Активности на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа

Следејќи ја својата мисија опишана во став 2 од овој член, Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа:

- Ќе го следи развојот на глобалните проблеми со животната средина;
- Ќе собира и дистрибуира податоци за животната средина за земјите од регионот како и во регионот во целина;
- редовно ќе ги проценува стратешките потреби во областа на животната средина во Централна и Источна Европа и ќе служи како консултант во нивното решавање;
- Ќе нуди можности за меѓусебна размена на искуства на заинтересираните земји, организации и поединци;
- Ќе ја промовира соработката во областа на животната средина меѓу владите, академските институции и невладините организации, вклучувајќи ги претставниците на деловната заедница;
- Ќе нуди поддршка на полето на одржливиот развој и оплеснување во процесот на спроведување на соодветни договори и политики;
- Ќе доделува стипендии и ќе организира образовни, научни и програми за обука на полето на заштита и управување со животната средина, како и зачувување на природата во Европа.

Член 2

Со цел да ги извршува своите функции и да ја оствари својата мисија, Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа на територијата на Република Македонија, има статус на правно лице со право да склучува договори, да стекнува и да располага со недвижен и движен имот и со законско право да ги заштитува сопствените интереси.

Член 3

1. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа на територијата на Република Македонија е слободен да спроведува активности кои се потребни за остварување на неговата мисија.
2. Владата на Република Македонија максимално ќе ги поддржува активностите на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа. Таа посебно, ќе ги дозволи и ќе ги оплеснува сите меѓународни активности, контакти и комуникација на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа.

Член 4

Во Република Македонија, Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа ќе дејствува во согласност со прописите на Република Македонија.

Член 5

1. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа ќе го ужива истиот правен статус со сите привилегии и со целокупниот имунитет како статусот доделен на специјализираните агенции во согласност со Конвенцијата на Обединетите Нации за привилегиите и имунитетот на специјализираните агенции од 21 ноември 1947 година.
2. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа, неговиот имот и средства, без оглед дали се лоцирани и без оглед од чија страна се поседуваат на територијата на Република Македонија, ќе ужива имунитет од секаква форма на правни постапки, освен и во мерка во којашто Регионалниот центар за

животна средина за Централна и Источна Европа експлицитно го отповикал својот имунитет. Имотот и средствата на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа, вклучувајќи ги и неговите возила уживаат имунитет од претресување, пребарување, заплenuвање, експропријација и друга форма на вмешување, преку судско, извршно или управно дејствие или постапка.

3. Просториите и архивата на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа и генерално сите документи што му припаѓаат и со кои тој управува се неповредливи, без оглед каде се лоцирани.
4. Знамето и логото на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа ќе бидат поставени покрај неговите канцеларии, како и при транспорт користен за официјални потреби.

Член 6

Без ограничување со финансиски контроли, прописи или мораториуми од било каков вид,

1. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа може да чува средства или валути од било каков вид и да води сметки во било која валута,
2. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа е слободен да врши трансфери на своите средства или валута од една земја во друга и да претвора валута која ја има во друга валута.

Член 7

1. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа, неговите средства, простории, приходи и друг имот се:
 - а) изземени од сите непосредни даноци (освен локалните даноци и такси и доспеани обврски коишто фактички не се повисоки од надоместоците за услугите на јавните претпријатија);
 - б) изземени од царински давачки и забрани и ограничувања за увоз и извоз поврзани со производите што се увезуваат или се извезуваат од страна на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа за службена употреба и во врска со неговите публикации, во согласност со соодветните прописи на Република Македонија;

- в) изземен од судење и од други правни постапки во опсегот на неговите официјални активности, освен во случајот на договори за стоки и услуги, финансиски обврски и несреќи со моторни возила;
 - г) неповредливи и во надлежност на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа.
2. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа има право на поврат на данокот на додадена вредност вклучен во цената на стоките и услугите што се потребни за спороведување на неговата мисија утврдена во членот 1, во согласност со соодветните прописи на Република Македонија.

Член 8

1. Официјалната пошта, службената дописка и друга комуникација на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа не смее да се ограничува со никакви средства.
2. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа има слободен пристап до националните и до меѓународните печатени и аудиовизуелни медиуми.

Член 9

Членови на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа и нивниот правен статус

1. Членови на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа се:
 - а) Членовите на Одборот на Директори, именувани во согласност со Повелбата;
 - б) Членовите на Генералното Собрание, поканети да работат од страна на Одборот на Директори;
 - в) Извршниот Директор, назначен од страна на Одборот на Директори;
 - г) Директорот и персоналот на Канцеларијата на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа во Република Македонија и персоналот на другите Канцеларии на

Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа, ангажирани од Извршниот Директор и

- д) Активностите на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа во Република Македонија се спроведуваат во согласност со правилата и политиките донесени од страна на Одборот на Директори и на Извршниот Директор на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа.

2. Извршниот Директор ги доставува имињата на членовите на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа кои работат во Република Македонија - вклучувајќи и државјани на Република Македонија или лица кои имаат постојан престој во таа земја - до Министерството за надворешни работи на Република Македонија, веднаш штом тие ќе го превземат работното место.

3. По приемот на таквото известување, властите во Република Македонија ќе издадат дипломатски или службени лични карти за идентификација за релевантните службени лица, освен за државјани на Република Македонија.

Член 10

1. Членовите на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа во однос на себе, на нивните брачни другари и роднини издржувани од нивна страна, ги уживаат следниве привилегии и имунитети во согласност со принципите на меѓународното право коешто се однесува на третман на службени лица на меѓународни организации:

- а) Иmunитет од правни постапки во врска со изречени или напишани зборови и сите дејствија извршени од нивна страна извршени од нивна страна во рамки на службената должност;
- б) Изземање од оданочување на нивниот личен доход;
- в) Бенефициите и било каква компензација исплатена кон личниот доход од страна на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа ќе бидат уплатени директно во осигурителните фондови по личен избор на секој од вработените;
- г) Иmunитет, заедно со нивните брачни другари и роднини издржувани од нивна страна, од ограничувањата за имиграција и регистрирање како странец и бесплатна виза доколку потпаѓаат кон обврската за виза;
- д) Истите можности за повластена размена како и членовите на другите меѓународни организации во Република Македонија;

- ѓ) Можности за репатријација, заедно со нивните брачни другари и роднини издржувани од нивна страна, доколку тие го сакаат тоа, да заминат во првиот можен момент во време на меѓународна или внатрешна криза и
 - е) Изземени од судење и од други правни постапки во опсегот на неговите официјални активности, освен во случај на договори за стоки и услуги, финансиски обврски и несреќи со моторни возила.
2. Точките од б) до ѓ) на ставот 2 на овој член не се применува за државјани на Република Македонија или за лица кои се постојани жители на Република Македонија.
3. Со оглед на тоа што овие привилегии и имунитети не се доделуваат за лична корист на самите поединци, туку за да се заштити независното извршување на мисијата за заштита на животната средина, Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа ќе има обврска да се откаже од имунитетите и привилегиите на секој од членовите наведени во член 9, став 1, во сите случаи во кои, според неговото мислење, со тоа би се попречил текот на правдата и кога истите може да се откажат без да се загрозат интересите на Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа ќе ги превземе сите мерки за да обезбеди сите лица коишто уживаат такви привилегии и имунитети да ги почитуваат законите и прописите на Република Македонија.
4. Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа ќе обезбеди дипломатски или службени лични карти за идентификација за лицата кои патуваат во рамките на неговата мисија.

Член 11

Сите прашања кои не се предвидени во овој Договор се решаваат во согласност со општите принципи на меѓународното право, а кои се однесуваат на третманот на службени лица на меѓународни организации

Член 12

Сите спорови кои може да настанат меѓу Страните на овој Договор во поглед на толкувањето и примената на постојниот Договор ќе бидат решавани по пат на консултации меѓу Страните на овој Договор.

Член 13

1. Одредбите на овој Договор ќе влезат на сила по известувањето од страна на Владата на Република Македонија до Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа дека е прописно завршена потребната постапка за негово влегување во сила.
2. Овој договор може да се раскине од било која Страна со писмено известување. Таквото раскинување влегува во сила 12 месеци по приемот на писменото известување.

Член 14

Било која Страна може да предложи дополнување на постоечкиот Договор, кој ќе биде предмет на одобрување од Страните. Дополнувањето на овој Договор ќе влезе на сила согласно постапката утврдена во член 13, став 1 од овој Договор.

Во СЕНТЕМВРЕ, на 03 ДЕКЕМВРИ 2009 година, во два оригинални примерока, секој од нив на македонски и англиски јазик, при што двете верзии се идентични. Во случај на било какви разлики во преводот, англиската верзија ќе биде валидна.

ЗА ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА

Др. Неџати Јакупи
Министер за животна средина
и просторно планирање

ЗА ОДБОРОТ НА ДИРЕКТОРИ
НА РЕГИОНАЛНИОТ ЦЕНТАР
ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
ЗА ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА
ЕВРОПА

Марта Сигети Бониферт
Извршен директор на РЕЦ

AGREEMENT
between
THE GOVERNMENT OF The Republic of Macedonia
and the
BOARD OF DIRECTORS
of the
**REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER FOR CENTRAL AND
EASTERN EUROPE**

on

**THE REGULATION OF THE LEGAL STATUS OF THE REGIONAL
ENVIRONMENTAL CENTER FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE
IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA**

The Government of The Republic of Macedonia and the Board of Directors of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe (REC), hereinafter called "the Parties to the Agreement",

WELCOMING the activity of the Regional Environmental Center in The Republic of Macedonia to promote environmental cooperation in the States of Central and Eastern Europe,

RECALLING that The Republic of Macedonia has been a Signatory to the Foundation Charter of the Regional Environmental Center since 1993 and that The Republic of Macedonia confirmed and maintained its status by signing the Charter '96 of the Regional Center,

CONFIRMING that the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe was given the mission to promote regional co-operation and public participation in all environmental issues, thereby assisting the countries of Central and Eastern Europe in their transition to democratic civil societies,

LOOKING FORWARD that the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe will maintain its contribution to the environmental reconstruction efforts in The Republic of Macedonia,

CONFIRMING the legal status of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe acknowledged in the Charter '96,

FOLLOWING UP on the Declaration of the Signatories to the Charter of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe on the occasion of the 15th anniversary of the foundation of the Regional

Environmental Center for Central and Eastern Europe concerning, in particular, the provisions on the harmonisation of the legal status of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe,

CONSIDERING it necessary to conclude an agreement in order to regulate the legal status of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe and of its staff and to promote for the efficient operation thereof, thus facilitating the increase of international assistance to the sustainable development of The Republic of Macedonia,

HEREBY AGREE as follows:

Article 1

1. The status of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe

The Parties to the Agreement confirm that the Regional Environmental Center is an independent, non-partisan, non-advocacy, not-for-profit international environmental organization. To sustain its activities, the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe is entitled to accept donations from signatory countries, from organizations and individuals supporting its mission.

2. The mission of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe

The Parties to the Agreement confirm that the mission of the Regional Environmental Center remains for the future to assist in solving environmental problems in Central and Eastern Europe by promoting international cooperation among non-governmental organizations, governments, businesses and other environmental stakeholders, and by supporting the free exchange of information and public participation in environmental decision-making. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe participates in the assessment of the current environmental needs of the region, and offers financial and professional support for the environment protection activity of the civil society. In doing so, it aides the international exchange of data relevant to environment protection and nature conservancy, promotes the dialogue between countries, organizations and all sectors of society as well as broadens the environmental awareness of society and expertise of professionals and decision-makers.

3. The activity of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe

Pursuing its mission described in paragraph 2 of this article, the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe will

- follow the development of global environmental problems;
- gather and distribute environmental data on the countries of the region as well as in reference to the region as a whole;
- regularly assess strategic environmental needs in Central and Eastern Europe and serve as consultant in their solution;
- offer the opportunities for mutual exchange of experiences for interested countries, organisations and individuals;
- promote environmental cooperation between governments, academia, and non-governmental organisations including members of the business community;
- offer support to sustainable development and facilitation for the implementation of the relevant agreements and policies,
- award fellowships and organize educational, training and scientific programs on the field of environmental protection, management as well as nature conservation in Europe.

Article 2

In order to exercise its functions and to fulfill its mission, the Regional Environmental Center shall possess, on the territory of The Republic of Macedonia juridical personality with the full capacity to contract, to acquire and dispose of immovable and movable property and with the legal right to protect own interests.

Article 3

1. The Regional Environmental Center shall be free to carry out, on the territory of The Republic of Macedonia, such activities as may be necessary for the exercise of its mission.
2. The Government of The Republic of Macedonia shall facilitate, to the maximum extent possible, the environmental activities of the Regional Center. It shall, in particular, allow and facilitate all transnational operations, contacts and communications of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe.

Article 4

In The Republic of Macedonia, the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe shall act in conformity with the regulations of The Republic of Macedonia.

Article 5

1. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe shall enjoy in The Republic of Macedonia the same legal status with all privileges and immunities as the status granted to Specialized Agencies by virtue of the UN Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies of 21st November 1947.
2. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe, its property and assets wherever located and by whomsoever held within the territory of The Republic of Macedonia, shall enjoy immunity from every form of legal process except insofar as in any particular case the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe has expressly waived its immunity. The property and assets of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe, including its vehicles, shall be immune from search, requisition, confiscation, expropriation and any other form of interference, whether by judicial, executive or administrative action or procedure.
3. The premises and archives of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe, and in general all documents belonging to it or held by it, shall be inviolable wherever located.
4. The flag and the logo of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe shall be displayed on its premises and means of transport when used on official purposes.

Article 6

Without being restricted by financial controls, regulations or moratoria of any kind,

1. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe may hold any funds or currency of any kind and operate accounts in any currency,
2. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe shall be free to transfer its funds or currency from one country to another and to convert any currency held by it into any other currency.

Article 7

1. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe, its assets, premises, income and other property shall be:
 - a) exempt from all direct taxes (except for local taxes and dues which are, in fact, no more than charges for public utility services);
 - b) exempt from customs duties and prohibitions and restrictions on imports and exports in respect of articles imported or exported by

the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe for its official use and in respect of its publications, in accordance with the relevant Macedonian regulations;

- c) exempt from suit and other legal process within the scope of its official activities, except in the case of contracts for goods and services, financial obligations and motor vehicle accidents;
 - d) inviolable and under the authority of Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe.
2. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe is entitled to the reimbursement of the value-added-tax included in the price of goods and services required for pursuing its mission as outlined in Article 1, in accordance with the relevant Macedonian regulations.

Article 8

- 1. The official mail and the official correspondence and other communications of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe shall not be restricted by any means.
- 2. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe shall have free access to the national and international written and audiovisual media.

Article 9

The Members of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe and their legal status

- 1. The members of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe are:
 - a) Members of the Board of Directors, appointed in accordance with the Charter.
 - b) Members of the General Assembly, invited to serve by the Board of Directors.
 - c) The Executive Director, appointed by the Board of Directors.
 - d) The director and staff of the Country Office Macedonia and the staff of the other operational units of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe, employed by the Executive Director.

e) Activities of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe in The Republic of Macedonia are carried out according to the rules and policies issued by the Board of Directors and Executive Director of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe.

2. The Executive Director shall communicate the names of the Members of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe working in The Republic of Macedonia - including the nationals of The Republic of Macedonia or persons that are permanently resident in that country - to the Ministry of Foreign Affairs of The Republic of Macedonia as soon as they take up their post.

3. Upon the receipt of this communication, the authorities of The Republic of Macedonia will issue diplomatic or official identity cards to the officials concerned, except for nationals of The Republic of Macedonia.

Article 10

1. The members of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe shall, in respect of themselves, their spouses and relatives dependent on them, enjoy the following privileges and immunities in accordance with the principles of international law regarding the treatment of officials of international organizations:

- a) immunity from legal process in respect of all words spoken or written and all acts done by them in their official capacity;
- b) exemption from taxation on the salaries;
- c) benefits and compensations paid to salaries by the Central and Eastern Europe will be paid directly to the insurance funds upon the personal choice of the employee;
- d) immunity, together with their spouses and relatives dependent on them, from immigration restrictions and alien registration, and free visa if they fall under visa obligation;
- e) the same preferential exchange facilities as members of other international organizations in Macedonia;
- f) repatriation facilities, together with their spouses and relatives dependent on them, enabling them, if they so wish, to leave at the earliest possible moment in time of international or internal crisis;
- g) exempt from suit and other legal process within the scope of the official activities, except in the case of contracts for goods and services, financial obligations and motor vehicle accidents.

2. Sub-sections b) - f) of paragraph 2 of this Article shall not apply to nationals of The Republic of Macedonia or to persons that are permanent residents of The Republic of Macedonia.

3. As these privileges and immunities are accorded not for the personal benefit of the individuals themselves, but in order to safeguard the independent exercise of its environmental mission, the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe shall be under a duty to waive the immunities and privileges of any of the members mentioned in paragraph 1 of Article 9, in any case where, in its opinion, they would impede the course of justice and can be waived without prejudice to the interests of the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe. The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe shall take all measures to secure that all the persons enjoying such privileges and immunities respect the laws and regulations of The Republic of Macedonia.

4. The Central and Eastern Europe will provide persons traveling on its mission with diplomatic or official identity cards.

Article 11

Any matter not provided for in the present Agreement shall be decided in accordance with general principles of international law regarding the treatment of officials of international organizations.

Article 12

All disputes arising among the Parties to this Agreement concerning the interpretation and application of the present Agreement shall be settled through consultations between the Parties to this Agreement.

Article 13

1. This Agreement shall enter into force upon notification by the Government of The Republic of Macedonia to the Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe that the necessary internal procedure for its coming into effect has been duly completed.
2. This Agreement may be terminated by either Party by written notice. Such termination enters into force twelve months after the receipt of the written notification.

Article 14

Any Party may propose an amendment to the present Agreement which shall be subject to approval by the Parties. Amendments to this Agreement shall enter into force according to the procedure set forth in Article 13 paragraph 1 of this Agreement.

Done at Saentender on 3rd November 2009, in two original each of them in Macedonian and English language, both of which shall be equally authentic. In case of any differences in the interpretation, the English version shall prevail.

FOR THE GOVERNMENT OF
THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Dr. Nexhati Jakupi
Minister of Environment
and Physical Planning

FOR THE BOARD OF
DIRECTORS OF THE
REGIONAL ENVIRONMENTAL
CENTER
FOR CENTRAL AND EASTERN
EUROPE

Marta Szigeti Bonifert
Executive Director of the REC

Член 3

Министерството за животна средина и просторно планирање се определува како надлежен орган на државната управа што ќе се грижи за извршување на овој договор.

Член 4

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J

PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES NDËRMJET QEVERISË SË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË DHE BORDIT TË DREJTORËVE TË QENDRËS RAJONALE PËR EVROPËN QENDRORE DHE LINDORE PËR RREGULLIMIN E STATUSIT JURIDIK TË QENDRËS RAJONALE PËR MJEDIS JETËSOR PËR EVROPËN QENDRORE DHE LINDORE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË

Neni 1

Ratifikohet Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Maqedonisë dhe Bordit të Drejtorëve të Qendrës Rajonale për Evropën Qendrore dhe Lindore për rregullimin e statusit juridik të Qendrës Rajonale për Mjedis Jetësor për Evropën Qendrore dhe Lindore në Republikën e Maqedonisë, e nënshkruar në Sentandre, Hungari, më 3 nëntor 2009.

Neni 2

Marrëveshja në origjinal në gjuhën maqedonase dhe angleze, është si vijon:

Neni 3

Ministria e Mjedisit Jetësor dhe Planifikimit Hapësinor, caktohet si organ kompetent i administratës shtetërore që do të kujdeset për zbatimin e kësaj Marrëveshje.

Neni 4

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

29.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА КОНВЕНЦИЈАТА ЗА ПРАВАТА НА ЛИЦА СО ИНВАЛИДНОСТ И ФАКУЛТАТИВНИОТ ПРОТОКОЛ КОН КОНВЕНЦИЈАТА ЗА ПРАВАТА НА ЛИЦА СО ИНВАЛИДНОСТ

Се прогласува Законот за ратификација на Конвенцијата за правата на лица со инвалидност и Факултативниот протокол кон Конвенцијата за правата на лица со инвалидност, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 5 декември 2011 година.

Бр. 07- 5046/1
5 декември 2011 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Ѓорге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН

ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА КОНВЕНЦИЈАТА ЗА ПРАВАТА НА ЛИЦА СО ИНВАЛИДНОСТ И ФАКУЛТАТИВНИОТ ПРОТОКОЛ КОН КОНВЕНЦИЈАТА ЗА ПРАВАТА НА ЛИЦА СО ИНВАЛИДНОСТ

Член 1

Се ратификува Конвенцијата за правата на лица со инвалидност, усвоена од Генералното собрание на Организацијата на Обединетите Нации, во Њујорк на 13 декември 2006 година, потпишана од Република Македонија на 30 март 2007 година и Факултативниот протокол кон Конвенцијата за правата на лица со инвалидност усвоен од Генералното собрание на Организацијата на Обединетите нации на 13 декември 2006 година, потпишан од страна на Република Македонија на 29 јули 2009 година.

Член 2

Конвенцијата и Протоколот во оригинал на англиски јазик, со превод на македонски јазик, гласат:

CONVENTION ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES

Preamble

The States Parties to the present Convention,

(a) *Recalling* the principles proclaimed in the Charter of the United Nations which recognize the inherent dignity and worth and the equal and inalienable rights of all members of the human family as the foundation of freedom, justice and peace in the world,

(b) *Recognizing* that the United Nations, in the Universal Declaration of Human Rights and in the International Covenants on Human Rights, has proclaimed and agreed that everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth therein, without distinction of any kind,

(c) *Reaffirming* the universality, indivisibility, interdependence and interrelatedness of all human rights and fundamental freedoms and the need for persons with disabilities to be guaranteed their full enjoyment without discrimination,

(d) *Recalling* the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, the Convention on the Rights of the Child, and the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families,

(e) *Recognizing* that disability is an evolving concept and that disability results from the interaction between persons with impairments and attitudinal and environmental barriers that hinders their full and effective participation in society on an equal basis with others,

(f) *Recognizing* the importance of the principles and policy guidelines contained in the World Programme of Action concerning Disabled Persons and in the Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities in influencing the promotion, formulation and evaluation of the policies, plans, programmes and actions at the national, regional and international levels to further equalize opportunities for persons with disabilities,

(g) *Emphasizing* the importance of mainstreaming disability issues as an integral part of relevant strategies of sustainable development,

(h) *Recognizing also* that discrimination against any person on the basis of disability is a violation of the inherent dignity and worth of the human person,

(i) *Recognizing further* the diversity of persons with disabilities,

(j) *Recognizing* the need to promote and protect the human rights of all persons with disabilities, including those who require more intensive support,

(k) *Concerned* that, despite these various instruments and undertakings, persons with disabilities continue to face barriers in their participation as equal members of society and violations of their human rights in all parts of the world,

(l) *Recognizing* the importance of international cooperation for improving the living conditions of persons with disabilities in every country, particularly in developing countries,

(m) *Recognizing* the valued existing and potential contributions made by persons with disabilities to the overall well-being and diversity of their communities, and that the promotion of the full enjoyment by persons with disabilities of their human rights and fundamental freedoms and of full participation by persons with disabilities will result in their enhanced sense of belonging and in significant advances in the human, social and economic development of society and the eradication of poverty,

(n) *Recognizing* the importance for persons with disabilities of their individual autonomy and independence, including the freedom to make their own choices,

(o) *Considering* that persons with disabilities should have the opportunity to be actively involved in decision-making processes about policies and programmes, including those directly concerning them,

(p) *Concerned* about the difficult conditions faced by persons with disabilities who are subject to multiple or aggravated forms of discrimination on the basis of race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national, ethnic, indigenous or social origin, property, birth, age or other status,

(q) *Recognizing* that women and girls with disabilities are often at greater risk, both within and outside the home, of violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation,

(r) *Recognizing* that children with disabilities should have full enjoyment of all human rights and fundamental freedoms on an equal basis

with other children, and recalling obligations to that end undertaken by States Parties to the Convention on the Rights of the Child,

(s) *Emphasizing* the need to incorporate a gender perspective in all efforts to promote the full enjoyment of human rights and fundamental freedoms by persons with disabilities,

(t) *Highlighting* the fact that the majority of persons with disabilities live in conditions of poverty, and in this regard recognizing the critical need to address the negative impact of poverty on persons with disabilities,

(u) *Bearing in mind* that conditions of peace and security based on full respect for the purposes and principles contained in the Charter of the United Nations and observance of applicable human rights instruments are indispensable for the full protection of persons with disabilities, in particular during armed conflicts and foreign occupation,

(v) *Recognizing* the importance of accessibility to the physical, social, economic and cultural environment, to health and education and to information and communication, in enabling persons with disabilities to fully enjoy all human rights and fundamental freedoms,

(w) *Realizing* that the individual, having duties to other individuals and to the community to which he or she belongs, is under a responsibility to strive for the promotion and observance of the rights recognized in the International Bill of Human Rights,

(x) *Convinced* that the family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State, and that persons with disabilities and their family members should receive the necessary protection and assistance to enable families to contribute towards the full and equal enjoyment of the rights of persons with disabilities,

(y) *Convinced* that a comprehensive and integral international convention to promote and protect the rights and dignity of persons with disabilities will make a significant contribution to redressing the profound social disadvantage of persons with disabilities and promote their participation in the civil, political, economic, social and cultural spheres with equal opportunities, in both developing and developed countries,

Have agreed as follows:

Article 1

Purpose

The purpose of the present Convention is to promote, protect and ensure the full and equal enjoyment of all human rights and fundamental freedoms by all persons with disabilities, and to promote respect for their inherent dignity.

Persons with disabilities include those who have long-term physical, mental, intellectual or sensory impairments which in interaction with various barriers may hinder their full and effective participation in society on an equal basis with others.

Article 2

Definitions

For the purposes of the present Convention:

“Communication” includes languages, display of text, Braille, tactile communication, large print, accessible multimedia as well as written, audio, plain-language, human-reader and augmentative and alternative modes, means and formats of communication, including accessible information and communication technology;

“Language” includes spoken and signed languages and other forms of non spoken languages;

“Discrimination on the basis of disability” means any distinction, exclusion or restriction on the basis of disability which has the purpose or effect of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise, on an equal basis with others, of all human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field. It includes all forms of discrimination, including denial of reasonable accommodation;

“Reasonable accommodation” means necessary and appropriate modification and adjustments not imposing a disproportionate or undue burden, where needed in a particular case, to ensure to persons with disabilities the enjoyment or exercise on an equal basis with others of all human rights and fundamental freedoms;

“Universal design” means the design of products, environments, programmes and services to be usable by all people, to the greatest extent possible, without the need for adaptation or specialized design. “Universal design” shall not exclude assistive devices for particular groups of persons with disabilities where this is needed.

Article 3

General principles

The principles of the present Convention shall be:

- (a) Respect for inherent dignity, individual autonomy including the freedom to make one's own choices, and independence of persons;
- (b) Non-discrimination;
- (c) Full and effective participation and inclusion in society;
- (d) Respect for difference and acceptance of persons with disabilities as part of human diversity and humanity;
- (e) Equality of opportunity;
- (f) Accessibility;
- (g) Equality between men and women;
- (h) Respect for the evolving capacities of children with disabilities and respect for the right of children with disabilities to preserve their identities.

Article 4

General obligations

1. States Parties undertake to ensure and promote the full realization of all human rights and fundamental freedoms for all persons with disabilities without discrimination of any kind on the basis of disability. To this end, States Parties undertake:

- (a) To adopt all appropriate legislative, administrative and other measures for the implementation of the rights recognized in the present Convention;
- (b) To take all appropriate measures, including legislation, to modify or abolish existing laws, regulations, customs and practices that constitute discrimination against persons with disabilities;
- (c) To take into account the protection and promotion of the human rights of persons with disabilities in all policies and programmes;

(d) To refrain from engaging in any act or practice that is inconsistent with the present Convention and to ensure that public authorities and institutions act in conformity with the present Convention;

(e) To take all appropriate measures to eliminate discrimination on the basis of disability by any person, organization or private enterprise;

(f) To undertake or promote research and development of universally designed goods, services, equipment and facilities, as defined in article 2 of the present Convention, which should require the minimum possible adaptation and the least cost to meet the specific needs of a person with disabilities, to promote their availability and use, and to promote universal design in the development of standards and guidelines;

(g) To undertake or promote research and development of, and to promote the availability and use of new technologies, including information and communications technologies, mobility aids, devices and assistive technologies, suitable for persons with disabilities, giving priority to technologies at an affordable cost;

(h) To provide accessible information to persons with disabilities about mobility aids, devices and assistive technologies, including new technologies, as well as other forms of assistance, support services and facilities;

(i) To promote the training of professionals and staff working with persons with disabilities in the rights recognized in the present Convention so as to better provide the assistance and services guaranteed by those rights.

2. With regard to economic, social and cultural rights, each State Party undertakes to take measures to the maximum of its available resources and, where needed, within the framework of international cooperation, with a view to achieving progressively the full realization of these rights, without prejudice to those obligations contained in the present Convention that are immediately applicable according to international law.

3. In the development and implementation of legislation and policies to implement the present Convention, and in other decision-making processes concerning issues relating to persons with disabilities, States Parties shall closely consult with and actively involve persons with disabilities, including children with disabilities, through their representative organizations.

4. Nothing in the present Convention shall affect any provisions which are more conducive to the realization of the rights of persons with disabilities and which may be contained in the law of a State Party or international law in force for that State. There shall be no restriction upon or derogation from any of the

human rights and fundamental freedoms recognized or existing in any State Party to the present Convention pursuant to law, conventions, regulation or custom on the pretext that the present Convention does not recognize such rights or freedoms or that it recognizes them to a lesser extent.

5. The provisions of the present Convention shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Article 5

Equality and non-discrimination

1. States Parties recognize that all persons are equal before and under the law and are entitled without any discrimination to the equal protection and equal benefit of the law.

2. States Parties shall prohibit all discrimination on the basis of disability and guarantee to persons with disabilities equal and effective legal protection against discrimination on all grounds.

3. In order to promote equality and eliminate discrimination, States Parties shall take all appropriate steps to ensure that reasonable accommodation is provided.

4. Specific measures which are necessary to accelerate or achieve de facto equality of persons with disabilities shall not be considered discrimination under the terms of the present Convention.

Article 6

Women with disabilities

1. States Parties recognize that women and girls with disabilities are subject to multiple discrimination, and in this regard shall take measures to ensure the full and equal enjoyment by them of all human rights and fundamental freedoms.

2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure the full development, advancement and empowerment of women, for the purpose of guaranteeing them the exercise and enjoyment of the human rights and fundamental freedoms set out in the present Convention.

Article 7

Children with disabilities

1. States Parties shall take all necessary measures to ensure the full enjoyment by children with disabilities of all human rights and fundamental freedoms on an equal basis with other children.

2. In all actions concerning children with disabilities, the best interests of the child shall be a primary consideration.

3. States Parties shall ensure that children with disabilities have the right to express their views freely on all matters affecting them, their views being given due weight in accordance with their age and maturity, on an equal basis with other children, and to be provided with disability and age-appropriate assistance to realize that right.

Article 8

Awareness-raising

1. States Parties undertake to adopt immediate, effective and appropriate measures:

(a) To raise awareness throughout society, including at the family level, regarding persons with disabilities, and to foster respect for the rights and dignity of persons with disabilities;

(b) To combat stereotypes, prejudices and harmful practices relating to persons with disabilities, including those based on sex and age, in all areas of life;

(c) To promote awareness of the capabilities and contributions of persons with disabilities.

2. Measures to this end include:

(a) Initiating and maintaining effective public awareness campaigns designed:

(i) To nurture receptiveness to the rights of persons with disabilities;

(ii) To promote positive perceptions and greater social awareness towards persons with disabilities;

(iii) To promote recognition of the skills, merits and abilities of persons with disabilities, and of their contributions to the workplace and the labour market;

(b) Fostering at all levels of the education system, including in all children from an early age, an attitude of respect for the rights of persons with disabilities;

(c) Encouraging all organs of the media to portray persons with disabilities in a manner consistent with the purpose of the present Convention;

(d) Promoting awareness-training programmes regarding persons with disabilities and the rights of persons with disabilities.

Article 9

Accessibility

1. To enable persons with disabilities to live independently and participate fully in all aspects of life, States Parties shall take appropriate measures to ensure to persons with disabilities access, on an equal basis with others, to the physical environment, to transportation, to information and communications, including information and communications technologies and systems, and to other facilities and services open or provided to the public, both in urban and in rural areas. These measures, which shall include the identification and elimination of obstacles and barriers to accessibility, shall apply to, inter alia:

(a) Buildings, roads, transportation and other indoor and outdoor facilities, including schools, housing, medical facilities and workplaces;

(b) Information, communications and other services, including electronic services and emergency services.

2. States Parties shall also take appropriate measures:

(a) To develop, promulgate and monitor the implementation of minimum standards and guidelines for the accessibility of facilities and services open or provided to the public;

(b) To ensure that private entities that offer facilities and services which are open or provided to the public take into account all aspects of accessibility for persons with disabilities;

(c) To provide training for stakeholders on accessibility issues facing persons with disabilities;

(d) To provide in buildings and other facilities open to the public signage in Braille and in easy to read and understand forms;

(e) To provide forms of live assistance and intermediaries, including guides, readers and professional sign language interpreters, to facilitate accessibility to buildings and other facilities open to the public;

(f) To promote other appropriate forms of assistance and support to persons with disabilities to ensure their access to information;

(g) To promote access for persons with disabilities to new information and communications technologies and systems, including the Internet;

(h) To promote the design, development, production and distribution of accessible information and communications technologies and systems at an early stage, so that these technologies and systems become accessible at minimum cost.

Article 10

Right to life

States Parties reaffirm that every human being has the inherent right to life and shall take all necessary measures to ensure its effective enjoyment by persons with disabilities on an equal basis with others.

Article 11

Situations of risk and humanitarian emergencies

States Parties shall take, in accordance with their obligations under international law, including international humanitarian law and international human rights law, all necessary measures to ensure the protection and safety of persons with disabilities in situations of risk, including situations of armed conflict, humanitarian emergencies and the occurrence of natural disasters.

Article 12

Equal recognition before the law

1. States Parties reaffirm that persons with disabilities have the right to recognition everywhere as persons before the law.
2. States Parties shall recognize that persons with disabilities enjoy legal capacity on an equal basis with others in all aspects of life.
3. States Parties shall take appropriate measures to provide access by persons with disabilities to the support they may require in exercising their legal capacity.
4. States Parties shall ensure that all measures that relate to the exercise of legal capacity provide for appropriate and effective safeguards to prevent abuse in accordance with international human rights law. Such safeguards shall ensure that measures relating to the exercise of legal capacity respect the rights, will and preferences of the person, are free of conflict of interest and undue influence, are proportional and tailored to the person's circumstances, apply for the shortest time possible and are subject to regular review by a competent, independent and impartial authority or judicial body. The

safeguards shall be proportional to the degree to which such measures affect the person's rights and interests.

5. Subject to the provisions of this article, States Parties shall take all appropriate and effective measures to ensure the equal right of persons with disabilities to own or inherit property, to control their own financial affairs and to have equal access to bank loans, mortgages and other forms of financial credit, and shall ensure that persons with disabilities are not arbitrarily deprived of their property.

Article 13

Access to justice

1. States Parties shall ensure effective access to justice for persons with disabilities on an equal basis with others, including through the provision of procedural and age-appropriate accommodations, in order to facilitate their effective role as direct and indirect participants, including as witnesses, in all legal proceedings, including at investigative and other preliminary stages.

2. In order to help to ensure effective access to justice for persons with disabilities, States Parties shall promote appropriate training for those working in the field of administration of justice, including police and prison staff.

Article 14

Liberty and security of person

1. States Parties shall ensure that persons with disabilities, on an equal basis with others:

(a) Enjoy the right to liberty and security of person;

(b) Are not deprived of their liberty unlawfully or arbitrarily, and that any deprivation of liberty is in conformity with the law, and that the existence of a disability shall in no case justify a deprivation of liberty.

2. States Parties shall ensure that if persons with disabilities are deprived of their liberty through any process, they are, on an equal basis with others, entitled to guarantees in accordance with international human rights law and shall be treated in compliance with the objectives and principles of the present Convention, including by provision of reasonable accommodation.

Article 15
**Freedom from torture or cruel, inhuman or degrading
treatment or punishment**

1. No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. In particular, no one shall be subjected without his or her free consent to medical or scientific experimentation.
2. States Parties shall take all effective legislative, administrative, judicial or other measures to prevent persons with disabilities, on an equal basis with others, from being subjected to torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

Article 16
Freedom from exploitation, violence and abuse

1. States Parties shall take all appropriate legislative, administrative, social, educational and other measures to protect persons with disabilities, both within and outside the home, from all forms of exploitation, violence and abuse, including their gender-based aspects.
2. States Parties shall also take all appropriate measures to prevent all forms of exploitation, violence and abuse by ensuring, inter alia, appropriate forms of gender- and age-sensitive assistance and support for persons with disabilities and their families and caregivers, including through the provision of information and education on how to avoid, recognize and report instances of exploitation, violence and abuse. States Parties shall ensure that protection services are age-, gender- and disability-sensitive.
3. In order to prevent the occurrence of all forms of exploitation, violence and abuse, States Parties shall ensure that all facilities and programmes designed to serve persons with disabilities are effectively monitored by independent authorities.
4. States Parties shall take all appropriate measures to promote the physical, cognitive and psychological recovery, rehabilitation and social reintegration of persons with disabilities who become victims of any form of exploitation, violence or abuse, including through the provision of protection services. Such recovery and reintegration shall take place in an environment that fosters the health, welfare, self-respect, dignity and autonomy of the person and takes into account gender- and age-specific needs.
5. States Parties shall put in place effective legislation and policies, including women- and child-focused legislation and policies, to ensure that instances of exploitation, violence and abuse against persons with disabilities are identified, investigated and, where appropriate, prosecuted.

Article 17

Protecting the integrity of the person

Every person with disabilities has a right to respect for his or her physical and mental integrity on an equal basis with others.

Article 18

Liberty of movement and nationality

1. States Parties shall recognize the rights of persons with disabilities to liberty of movement, to freedom to choose their residence and to a nationality, on an equal basis with others, including by ensuring that persons with disabilities:

(a) Have the right to acquire and change a nationality and are not deprived of their nationality arbitrarily or on the basis of disability;

(b) Are not deprived, on the basis of disability, of their ability to obtain, possess and utilize documentation of their nationality or other documentation of identification, or to utilize relevant processes such as immigration proceedings, that may be needed to facilitate exercise of the right to liberty of movement;

(c) Are free to leave any country, including their own;

(d) Are not deprived, arbitrarily or on the basis of disability, of the right to enter their own country.

2. Children with disabilities shall be registered immediately after birth and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality and, as far as possible, the right to know and be cared for by their parents.

Article 19

Living independently and being included in the community

States Parties to the present Convention recognize the equal right of all persons with disabilities to live in the community, with choices equal to others, and shall take effective and appropriate measures to facilitate full enjoyment by persons with disabilities of this right and their full inclusion and participation in the community, including by ensuring that:

(a) Persons with disabilities have the opportunity to choose their place of residence and where and with whom they live on an equal basis with others and are not obliged to live in a particular living arrangement;

(b) Persons with disabilities have access to a range of in-home, residential and other community support services, including personal assistance necessary to support living and inclusion in the community, and to prevent isolation or segregation from the community;

(c) Community services and facilities for the general population are available on an equal basis to persons with disabilities and are responsive to their needs.

Article 20

Personal mobility

States Parties shall take effective measures to ensure personal mobility with the greatest possible independence for persons with disabilities, including by:

(a) Facilitating the personal mobility of persons with disabilities in the manner and at the time of their choice, and at affordable cost;

(b) Facilitating access by persons with disabilities to quality mobility aids, devices, assistive technologies and forms of live assistance and intermediaries, including by making them available at affordable cost;

(c) Providing training in mobility skills to persons with disabilities and to specialist staff working with persons with disabilities;

(d) Encouraging entities that produce mobility aids, devices and assistive technologies to take into account all aspects of mobility for persons with disabilities.

Article 21

Freedom of expression and opinion, and access to information

States Parties shall take all appropriate measures to ensure that persons with disabilities can exercise the right to freedom of expression and opinion, including the freedom to seek, receive and impart information and ideas on an equal basis with others and through all forms of communication of their choice, as defined in article 2 of the present Convention, including by:

(a) Providing information intended for the general public to persons with disabilities in accessible formats and technologies appropriate to different kinds of disabilities in a timely manner and without additional cost;

(b) Accepting and facilitating the use of sign languages, Braille, augmentative and alternative communication, and all other accessible means,

modes and formats of communication of their choice by persons with disabilities in official interactions;

(c) Urging private entities that provide services to the general public, including through the Internet, to provide information and services in accessible and usable formats for persons with disabilities;

(d) Encouraging the mass media, including providers of information through the Internet, to make their services accessible to persons with disabilities;

(e) Recognizing and promoting the use of sign languages.

Article 22

Respect for privacy

1. No person with disabilities, regardless of place of residence or living arrangements, shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his or her privacy, family, home or correspondence or other types of communication or to unlawful attacks on his or her honour and reputation. Persons with disabilities have the right to the protection of the law against such interference or attacks.

2. States Parties shall protect the privacy of personal, health and rehabilitation information of persons with disabilities on an equal basis with others.

Article 23

Respect for home and the family

1. States Parties shall take effective and appropriate measures to eliminate discrimination against persons with disabilities in all matters relating to marriage, family, parenthood and relationships, on an equal basis with others, so as to ensure that:

(a) The right of all persons with disabilities who are of marriageable age to marry and to found a family on the basis of free and full consent of the intending spouses is recognized;

(b) The rights of persons with disabilities to decide freely and responsibly on the number and spacing of their children and to have access to age-appropriate information, reproductive and family planning education are recognized, and the means necessary to enable them to exercise these rights are provided;

(c) Persons with disabilities, including children, retain their fertility on an equal basis with others.

2. States Parties shall ensure the rights and responsibilities of persons with disabilities, with regard to guardianship, wardship, trusteeship, adoption of children or similar institutions, where these concepts exist in national legislation; in all cases the best interests of the child shall be paramount. States Parties shall render appropriate assistance to persons with disabilities in the *performance of their child-rearing responsibilities*.

3. States Parties shall ensure that children with disabilities have equal rights with respect to family life. With a view to realizing these rights, and to prevent concealment, abandonment, neglect and segregation of children with disabilities, States Parties shall undertake to provide early and comprehensive information, services and support to children with disabilities and their families.

4. States Parties shall ensure that a child shall not be separated from his or her parents against their will, except when competent authorities subject to judicial review determine, in accordance with applicable law and procedures, that such separation is necessary for the best interests of the child. In no case shall a child be separated from parents on the basis of a disability of either the child or one or both of the parents.

5. States Parties shall, where the immediate family is unable to care for a child with disabilities, *undertake every effort to provide alternative care within the wider family, and failing that, within the community in a family setting*.

Article 24

Education

1. States Parties recognize the right of persons with disabilities to education. With a view to realizing this right without discrimination and on the basis of equal opportunity, States Parties shall ensure an inclusive education system at all levels and lifelong learning directed to:

(a) The full development of human potential and sense of dignity and self-worth, and the strengthening of respect for human rights, fundamental freedoms and human diversity;

(b) The development by persons with disabilities of their personality, talents and creativity, as well as their mental and physical abilities, to their *fullest potential*;

(c) Enabling persons with disabilities to participate effectively in a free society.

2. In realizing this right, States Parties shall ensure that:

(a) Persons with disabilities are not excluded from the general education system on the basis of disability, and that children with disabilities are not excluded from free and compulsory primary education, or from secondary education, on the basis of disability;

(b) Persons with disabilities can access an inclusive, quality and free primary education and secondary education on an equal basis with others in the communities in which they live;

(c) Reasonable accommodation of the individual's requirements is provided;

(d) Persons with disabilities receive the support required, within the general education system, to facilitate their effective education;

(e) Effective individualized support measures are provided in environments that maximize academic and social development, consistent with the goal of full inclusion.

3. States Parties shall enable persons with disabilities to learn life and social development skills to facilitate their full and equal participation in education and as members of the community. To this end, States Parties shall take appropriate measures, including:

(a) Facilitating the learning of Braille, alternative script, augmentative and alternative modes, means and formats of communication and orientation and mobility skills, and facilitating peer support and mentoring;

(b) Facilitating the learning of sign language and the promotion of the linguistic identity of the deaf community;

(c) Ensuring that the education of persons, and in particular children, who are blind, deaf or deafblind, is delivered in the most appropriate languages and modes and means of communication for the individual, and in environments which maximize academic and social development.

4. In order to help ensure the realization of this right, States Parties shall take appropriate measures to employ teachers, including teachers with disabilities, who are qualified in sign language and/or Braille, and to train professionals and staff who work at all levels of education. Such training shall incorporate disability awareness and the use of appropriate augmentative and alternative modes, means and formats of communication, educational techniques and materials to support persons with disabilities.

5. *States Parties shall ensure that persons with disabilities are able to access general tertiary education, vocational training, adult education and lifelong learning without discrimination and on an equal basis with others. To this end, States Parties shall ensure that reasonable accommodation is provided to persons with disabilities.*

Article 25

Health

States Parties recognize that persons with disabilities have the right to the enjoyment of the highest attainable standard of health without discrimination on the basis of disability. States Parties shall take all appropriate measures to ensure access for persons with disabilities to health services that are gender-sensitive, including health-related rehabilitation. In particular, States Parties shall:

(a) Provide persons with disabilities with the same range, quality and standard of free or affordable health care and programmes as provided to other persons, including in the area of sexual and reproductive health and population-based public health programmes;

(b) Provide those health services needed by persons with disabilities specifically because of their disabilities, including early identification and intervention as appropriate, and services designed to minimize and prevent further disabilities, including among children and older persons;

(c) Provide these health services as close as possible to people's own communities, including in rural areas;

(d) Require health professionals to provide care of the same quality to persons with disabilities as to others, including on the basis of free and informed consent by, inter alia, raising awareness of the human rights, dignity, autonomy and needs of persons with disabilities through training and the promulgation of ethical standards for public and private health care;

(e) Prohibit discrimination against persons with disabilities in the provision of health insurance, and life insurance where such insurance is permitted by national law, which shall be provided in a fair and reasonable manner;

(f) Prevent discriminatory denial of health care or health services or food and fluids on the basis of disability.

Article 26

Habilitation and rehabilitation

1. States Parties shall take effective and appropriate measures, including through peer support, to enable persons with disabilities to attain and maintain maximum independence, full physical, mental, social and vocational ability, and full inclusion and participation in all aspects of life. To that end, States Parties shall organize, strengthen and extend comprehensive habilitation and rehabilitation services and programmes, particularly in the areas of health, employment, education and social services, in such a way that these services and programmes:

(a) Begin at the earliest possible stage, and are based on the multidisciplinary assessment of individual needs and strengths;

(b) Support participation and inclusion in the community and all aspects of society, are voluntary, and are available to persons with disabilities as close as possible to their own communities, including in rural areas.

2. States Parties shall promote the development of initial and continuing training for professionals and staff working in habilitation and rehabilitation services.

3. States Parties shall promote the availability, knowledge and use of assistive devices and technologies, designed for persons with disabilities, as they relate to habilitation and rehabilitation.

Article 27

Work and employment

1. States Parties recognize the right of persons with disabilities to work, on an equal basis with others; this includes the right to the opportunity to gain a living by work freely chosen or accepted in a labour market and work environment that is open, inclusive and accessible to persons with disabilities. States Parties shall safeguard and promote the realization of the right to work, including for those who acquire a disability during the course of employment, by taking appropriate steps, including through legislation, to, inter alia:

(a) Prohibit discrimination on the basis of disability with regard to all matters concerning all forms of employment, including conditions of recruitment, hiring and employment, continuance of employment, career advancement and safe and healthy working conditions;

(b) Protect the rights of persons with disabilities, on an equal basis with others, to just and favourable conditions of work, including equal opportunities and equal remuneration for work of equal value, safe and healthy

working conditions, including protection from harassment, and the redress of grievances;

(c) Ensure that persons with disabilities are able to exercise their labour and trade union rights on an equal basis with others;

(d) Enable persons with disabilities to have effective access to general technical and vocational guidance programmes, placement services and vocational and continuing training;

(e) Promote employment opportunities and career advancement for persons with disabilities in the labour market, as well as assistance in finding, obtaining, maintaining and returning to employment;

(f) Promote opportunities for self-employment, entrepreneurship, the development of cooperatives and starting one's own business;

(g) Employ persons with disabilities in the public sector;

(h) Promote the employment of persons with disabilities in the private sector through appropriate policies and measures, which may include affirmative action programmes, incentives and other measures;

(i) Ensure that reasonable accommodation is provided to persons with disabilities in the workplace;

(j) Promote the acquisition by persons with disabilities of work experience in the open labour market;

(k) Promote vocational and professional rehabilitation, job retention and return-to-work programmes for persons with disabilities.

2. States Parties shall ensure that persons with disabilities are not held in slavery or in servitude, and are protected, on an equal basis with others, from forced or compulsory labour.

Article 28

Adequate standard of living and social protection

1. States Parties recognize the right of persons with disabilities to an adequate standard of living for themselves and their families, including adequate food, clothing and housing, and to the continuous improvement of living conditions, and shall take appropriate steps to safeguard and promote the realization of this right without discrimination on the basis of disability.

2. States Parties recognize the right of persons with disabilities to social protection and to the enjoyment of that right without discrimination on the basis of disability, and shall take appropriate steps to safeguard and promote the realization of this right, including measures:

(a) To ensure equal access by persons with disabilities to clean water services, and to ensure access to appropriate and affordable services, devices and other assistance for disability-related needs;

(b) To ensure access by persons with disabilities, in particular women and girls with disabilities and older persons with disabilities, to social protection programmes and poverty reduction programmes;

(c) To ensure access by persons with disabilities and their families living in situations of poverty to assistance from the State with disability-related expenses, including adequate training, counselling, financial assistance and respite care;

(d) To ensure access by persons with disabilities to public housing programmes;

(e) To ensure equal access by persons with disabilities to retirement benefits and programmes.

Article 29

Participation in political and public life

States Parties shall guarantee to persons with disabilities political rights and the opportunity to enjoy them on an equal basis with others, and shall undertake:

(a) To ensure that persons with disabilities can effectively and fully participate in political and public life on an equal basis with others, directly or through freely chosen representatives, including the right and opportunity for persons with disabilities to vote and be elected, inter alia, by:

(i) Ensuring that voting procedures, facilities and materials are appropriate, accessible and easy to understand and use;

(ii) Protecting the right of persons with disabilities to vote by secret ballot in elections and public referendums without intimidation, and to stand for elections, to effectively hold office and perform all public functions at all levels of government, facilitating the use of assistive and new technologies where appropriate;

(iii) Guaranteeing the free expression of the will of persons with disabilities as electors and to this end, where necessary, at their request, allowing assistance in voting by a person of their own choice;

(b) To promote actively an environment in which persons with disabilities can effectively and fully participate in the conduct of public affairs, without discrimination and on an equal basis with others, and encourage their participation in public affairs, including:

(i) Participation in non-governmental organizations and associations concerned with the public and political life of the country, and in the activities and administration of political parties;

(ii) Forming and joining organizations of persons with disabilities to represent persons with disabilities at international, national, regional and local levels.

Article 30 **Participation in cultural life, recreation,** **leisure and sport**

1. States Parties recognize the right of persons with disabilities to take part on an equal basis with others in cultural life, and shall take all appropriate measures to ensure that persons with disabilities:

(a) Enjoy access to cultural materials in accessible formats;

(b) Enjoy access to television programmes, films, theatre and other cultural activities, in accessible formats;

(c) Enjoy access to places for cultural performances or services, such as theatres, museums, cinemas, libraries and tourism services, and, as far as possible, enjoy access to monuments and sites of national cultural importance.

2. States Parties shall take appropriate measures to enable persons with disabilities to have the opportunity to develop and utilize their creative, artistic and intellectual potential, not only for their own benefit, but also for the enrichment of society.

3. States Parties shall take all appropriate steps, in accordance with international law, to ensure that laws protecting intellectual property rights do not constitute an unreasonable or discriminatory barrier to access by persons with disabilities to cultural materials.

4. Persons with disabilities shall be entitled, on an equal basis with others, to recognition and support of their specific cultural and linguistic identity, including sign languages and deaf culture.

5. With a view to enabling persons with disabilities to participate on an equal basis with others in recreational, leisure and sporting activities, States Parties shall take appropriate measures:

(a) To encourage and promote the participation, to the fullest extent possible, of persons with disabilities in mainstream sporting activities at all levels;

(b) To ensure that persons with disabilities have an opportunity to organize, develop and participate in disability-specific sporting and recreational activities and, to this end, encourage the provision, on an equal basis with others, of appropriate instruction, training and resources;

(c) To ensure that persons with disabilities have access to sporting, recreational and tourism venues;

(d) To ensure that children with disabilities have equal access with other children to participation in play, recreation and leisure and sporting activities, including those activities in the school system;

(e) To ensure that persons with disabilities have access to services from those involved in the organization of recreational, tourism, leisure and sporting activities.

Article 31

Statistics and data collection

1. States Parties undertake to collect appropriate information, including statistical and research data, to enable them to formulate and implement policies to give effect to the present Convention. The process of collecting and maintaining this information shall:

(a) Comply with legally established safeguards, including legislation on data protection, to ensure confidentiality and respect for the privacy of persons with disabilities;

(b) Comply with internationally accepted norms to protect human rights and fundamental freedoms and ethical principles in the collection and use of statistics.

2. The information collected in accordance with this article shall be disaggregated, as appropriate, and used to help assess the implementation of

States Parties' obligations under the present Convention and to identify and address the barriers faced by persons with disabilities in exercising their rights.

3. States Parties shall assume responsibility for the dissemination of these statistics and ensure their accessibility to persons with disabilities and others.

Article 32

International cooperation

1. States Parties recognize the importance of international cooperation and its promotion, in support of national efforts for the realization of the purpose and objectives of the present Convention, and will undertake appropriate and effective measures in this regard, between and among States and, as appropriate, in partnership with relevant international and regional organizations and civil society, in particular organizations of persons with disabilities. Such measures could include, inter alia:

(a) Ensuring that international cooperation, including international development programmes, is inclusive of and accessible to persons with disabilities;

(b) Facilitating and supporting capacity-building, including through the exchange and sharing of information, experiences, training programmes and best practices;

(c) Facilitating cooperation in research and access to scientific and technical knowledge;

(d) Providing, as appropriate, technical and economic assistance, including by facilitating access to and sharing of accessible and assistive technologies, and through the transfer of technologies.

2. The provisions of this article are without prejudice to the obligations of each State Party to fulfil its obligations under the present Convention.

Article 33

National implementation and monitoring

1. States Parties, in accordance with their system of organization, shall designate one or more focal points within government for matters relating to the implementation of the present Convention, and shall give due consideration to the establishment or designation of a coordination mechanism within government to facilitate related action in different sectors and at different levels.

2. States Parties shall, in accordance with their legal and administrative systems, maintain, strengthen, designate or establish within the State Party, a framework, including one or more independent mechanisms, as appropriate, to promote, protect and monitor implementation of the present Convention. When designating or establishing such a mechanism, States Parties shall take into account the principles relating to the status and functioning of national institutions for protection and promotion of human rights.

3. Civil society, in particular persons with disabilities and their representative organizations, shall be involved and participate fully in the monitoring process.

Article 34 **Committee on the Rights of Persons with Disabilities**

1. There shall be established a Committee on the Rights of Persons with Disabilities (hereafter referred to as "the Committee"), which shall carry out the functions hereinafter provided.

2. The Committee shall consist, at the time of entry into force of the present Convention, of twelve experts. After an additional sixty ratifications or accessions to the Convention, the membership of the Committee shall increase by six members, attaining a maximum number of eighteen members.

3. The members of the Committee shall serve in their personal capacity and shall be of high moral standing and recognized competence and experience in the field covered by the present Convention. When nominating their candidates, States Parties are invited to give due consideration to the provision set out in article 4, paragraph 3, of the present Convention.

4. The members of the Committee shall be elected by States Parties, consideration being given to equitable geographical distribution, representation of the different forms of civilization and of the principal legal systems, balanced gender representation and participation of experts with disabilities.

5. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons nominated by the States Parties from among their nationals at meetings of the Conference of States Parties. At those meetings, for which two thirds of States Parties shall constitute a quorum, the persons elected to the Committee shall be those who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of States Parties present and voting.

6. The initial election shall be held no later than six months after the date of entry into force of the present Convention. At least four months before the date of each election, the Secretary-General of the United Nations shall

address a letter to the States Parties inviting them to submit the nominations within two months. The Secretary-General shall subsequently prepare a list in alphabetical order of all persons thus nominated, indicating the State Parties which have nominated them, and shall submit it to the States Parties to the present Convention.

7. The members of the Committee shall be elected for a term of four years. They shall be eligible for re-election once. However, the term of six of the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election, the names of these six members shall be chosen by lot by the chairperson of the meeting referred to in paragraph 5 of this article.

8. The election of the six additional members of the Committee shall be held on the occasion of regular elections, in accordance with the relevant provisions of this article.

9. If a member of the Committee dies or resigns or declares that for any other cause she or he can no longer perform her or his duties, the State Party which nominated the member shall appoint another expert possessing the qualifications and meeting the requirements set out in the relevant provisions of this article, to serve for the remainder of the term.

10. The Committee shall establish its own rules of procedure.

11. The Secretary-General of the United Nations shall provide the necessary staff and facilities for the effective performance of the functions of the Committee under the present Convention, and shall convene its initial meeting.

12. With the approval of the General Assembly of the United Nations, the members of the Committee established under the present Convention shall receive emoluments from United Nations resources on such terms and conditions as the Assembly may decide, having regard to the importance of the Committee's responsibilities.

13. The members of the Committee shall be entitled to the facilities, privileges and immunities of experts on mission for the United Nations as laid down in the relevant sections of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations.

Article 35

Reports by States Parties

1. Each State Party shall submit to the Committee, through the Secretary-General of the United Nations, a comprehensive report on measures taken to give effect to its obligations under the present Convention and on the progress

made in that regard, within two years after the entry into force of the present Convention for the State Party concerned.

2. Thereafter, States Parties shall submit subsequent reports at least every four years and further whenever the Committee so requests.

3. The Committee shall decide any guidelines applicable to the content of the reports.

4. A State Party which has submitted a comprehensive initial report to the Committee need not, in its subsequent reports, repeat information previously provided. When preparing reports to the Committee, States Parties are invited to consider doing so in an open and transparent process and to give due consideration to the provision set out in article 4, paragraph 3, of the present Convention.

5. Reports may indicate factors and difficulties affecting the degree of fulfilment of obligations under the present Convention.

Article 36 **Consideration of reports**

1. Each report shall be considered by the Committee, which shall make such suggestions and general recommendations on the report as it may consider appropriate and shall forward these to the State Party concerned. The State Party may respond with any information it chooses to the Committee. The Committee may request further information from States Parties relevant to the implementation of the present Convention.

2. If a State Party is significantly overdue in the submission of a report, the Committee may notify the State Party concerned of the need to examine the implementation of the present Convention in that State Party, on the basis of reliable information available to the Committee, if the relevant report is not submitted within three months following the notification. The Committee shall invite the State Party concerned to participate in such examination. Should the State Party respond by submitting the relevant report, the provisions of paragraph 1 of this article will apply.

3. The Secretary-General of the United Nations shall make available the reports to all States Parties.

4. States Parties shall make their reports widely available to the public in their own countries and facilitate access to the suggestions and general recommendations relating to these reports.

5. The Committee shall transmit, as it may consider appropriate, to the specialized agencies, funds and programmes of the United Nations, and other competent bodies, reports from States Parties in order to address a request or indication of a need for technical advice or assistance contained therein, along with the Committee's observations and recommendations, if any, on these requests or indications.

Article 37

Cooperation between States Parties and the Committee

1. Each State Party shall cooperate with the Committee and assist its members in the fulfilment of their mandate.
2. In its relationship with States Parties, the Committee shall give due consideration to ways and means of enhancing national capacities for the implementation of the present Convention, including through international cooperation.

Article 38

Relationship of the Committee with other bodies

In order to foster the effective implementation of the present Convention and to encourage international cooperation in the field covered by the present Convention:

(a) The specialized agencies and other United Nations organs shall be entitled to be represented at the consideration of the implementation of such provisions of the present Convention as fall within the scope of their mandate. The Committee may invite the specialized agencies and other competent bodies as it may consider appropriate to provide expert advice on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their respective mandates. The Committee may invite specialized agencies and other United Nations organs to submit reports on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their activities;

(b) The Committee, as it discharges its mandate, shall consult, as appropriate, other relevant bodies instituted by international human rights treaties, with a view to ensuring the consistency of their respective reporting guidelines, suggestions and general recommendations, and avoiding duplication and overlap in the performance of their functions.

Article 39

Report of the Committee

The Committee shall report every two years to the General Assembly and to the Economic and Social Council on its activities, and may make

suggestions and general recommendations based on the examination of reports and information received from the States Parties. Such suggestions and general recommendations shall be included in the report of the Committee together with comments, if any, from States Parties.

Article 40

Conference of States Parties

1. The States Parties shall meet regularly in a Conference of States Parties in order to consider any matter with regard to the implementation of the present Convention.

2. No later than six months after the entry into force of the present Convention, the Conference of States Parties shall be convened by the Secretary-General of the United Nations. The subsequent meetings shall be convened by the Secretary-General biennially or upon the decision of the Conference of States Parties.

Article 41

Depositary

The Secretary-General of the United Nations shall be the depositary of the present Convention.

Article 42

Signature

The present Convention shall be open for signature by all States and by regional integration organizations at United Nations Headquarters in New York as of 30 March 2007.

Article 43

Consent to be bound

The present Convention shall be subject to ratification by signatory States and to formal confirmation by signatory regional integration organizations. It shall be open for accession by any State or regional integration organization which has not signed the Convention.

Article 44

Regional integration organizations

1. "Regional integration organization" shall mean an organization constituted by sovereign States of a given region, to which its member States have transferred competence in respect of matters governed by the present Convention. Such organizations shall declare, in their instruments of formal

confirmation or accession, the extent of their competence with respect to matters governed by the present Convention. Subsequently, they shall inform the depositary of any substantial modification in the extent of their competence.

2. References to "States Parties" in the present Convention shall apply to such organizations within the limits of their competence.

3. For the purposes of article 45, paragraph 1, and article 47, paragraphs 2 and 3, of the present Convention, any instrument deposited by a regional integration organization shall not be counted.

4. Regional integration organizations, in matters within their competence, may exercise their right to vote in the Conference of States Parties, with a number of votes equal to the number of their member States that are Parties to the present Convention. Such an organization shall not exercise its right to vote if any of its member States exercises its right, and vice versa.

Article 45

Entry into force

1. The present Convention shall enter into force on the thirtieth day after the deposit of the twentieth instrument of ratification or accession.

2. For each State or regional integration organization ratifying, formally confirming or acceding to the present Convention after the deposit of the twentieth such instrument, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the deposit of its own such instrument.

Article 46

Reservations

1. Reservations incompatible with the object and purpose of the present Convention shall not be permitted.

2. Reservations may be withdrawn at any time.

Article 47

Amendments

1. Any State Party may propose an amendment to the present Convention and submit it to the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall communicate any proposed amendments to States Parties, with a request to be notified whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and deciding upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of

the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of two thirds of the States Parties present and voting shall be submitted by the Secretary-General to the General Assembly of the United Nations for approval and thereafter to all States Parties for acceptance.

2. An amendment adopted and approved in accordance with paragraph 1 of this article shall enter into force on the thirtieth day after the number of instruments of acceptance deposited reaches two thirds of the number of States Parties at the date of adoption of the amendment. Thereafter, the amendment shall enter into force for any State Party on the thirtieth day following the deposit of its own instrument of acceptance. An amendment shall be binding only on those States Parties which have accepted it.

3. If so decided by the Conference of States Parties by consensus, an amendment adopted and approved in accordance with paragraph 1 of this article which relates exclusively to articles 34, 38, 39 and 40 shall enter into force for all States Parties on the thirtieth day after the number of instruments of acceptance deposited reaches two thirds of the number of States Parties at the date of adoption of the amendment.

Article 48 **Denunciation**

A State Party may denounce the present Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations. The denunciation shall become effective one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

Article 49 **Accessible format**

The text of the present Convention shall be made available in accessible formats.

Article 50 **Authentic texts**

The Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts of the present Convention shall be equally authentic.

IN WITNESS THEREOF the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Convention.

OPTIONAL PROTOCOL TO THE CONVENTION ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES

The States Parties to the present Protocol have agreed as follows:

Article 1

1. A State Party to the present Protocol ("State Party") recognizes the competence of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities ("the Committee") to receive and consider communications from or on behalf of individuals or groups of individuals subject to its jurisdiction who claim to be victims of a violation by that State Party of the provisions of the Convention.
2. No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party to the Convention that is not a party to the present Protocol.

Article 2

The Committee shall consider a communication inadmissible when:

- (a) The communication is anonymous;
- (b) The communication constitutes an abuse of the right of submission of such communications or is incompatible with the provisions of the Convention;
- (c) The same matter has already been examined by the Committee or has been or is being examined under another procedure of international investigation or settlement;
- (d) All available domestic remedies have not been exhausted. This shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged or unlikely to bring effective relief;
- (e) It is manifestly ill-founded or not sufficiently substantiated; or when
- (f) The facts that are the subject of the communication occurred prior to the entry into force of the present Protocol for the State Party concerned unless those facts continued after that date.

Article 3

Subject to the provisions of article 2 of the present Protocol, the Committee shall bring any communications submitted to it confidentially to the attention of the State Party. Within six months, the receiving State shall submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and the remedy, if any, that may have been taken by that State.

Article 4

1. At any time after the receipt of a communication and before a determination on the merits has been reached, the Committee may transmit to the State Party concerned for its urgent consideration a request that the State Party take such interim measures as may be necessary to avoid possible irreparable damage to the victim or victims of the alleged violation.
2. Where the Committee exercises its discretion under paragraph 1 of this article, this does not imply a determination on admissibility or on the merits of the communication.

Article 5

The Committee shall hold closed meetings when examining communications under the present Protocol. After examining a communication, the Committee shall forward its suggestions and recommendations, if any, to the State Party concerned and to the petitioner.

Article 6

1. If the Committee receives reliable information indicating grave or systematic violations by a State Party of rights set forth in the Convention, the Committee shall invite that State Party to cooperate in the examination of the information and to this end submit observations with regard to the information concerned.
2. Taking into account any observations that may have been submitted by the State Party concerned as well as any other reliable information available to it, the Committee may designate one or more of its members to conduct an inquiry and to report urgently to the Committee. Where warranted and with the consent of the State Party, the inquiry may include a visit to its territory.
3. After examining the findings of such an inquiry, the Committee shall transmit these findings to the State Party concerned together with any comments and recommendations.
4. The State Party concerned shall, within six months of receiving the findings, comments and recommendations transmitted by the Committee, submit its observations to the Committee.
5. Such an inquiry shall be conducted confidentially and the cooperation of the State Party shall be sought at all stages of the proceedings.

Article 7

1. The Committee may invite the State Party concerned to include in its report under article 35 of the Convention *details of any measures taken in response to an inquiry conducted under article 6 of the present Protocol.*

2. The Committee may, if necessary, after the end of the period of six months referred to in article 6, paragraph 4, invite the State Party concerned to inform it of the measures taken in response to such an inquiry.

Article 8

Each State Party may, at the time of signature or ratification of the present Protocol or accession thereto, declare that it does not recognize the competence of the Committee provided for in articles 6 and 7.

Article 9

The Secretary-General of the United Nations shall be the depositary of the present Protocol.

Article 10

The present Protocol shall be open for signature by signatory States and regional integration organizations of the Convention at United Nations Headquarters in New York as of 30 March 2007.

Article 11

The present Protocol shall be subject to ratification by signatory States of the present Protocol which have ratified or acceded to the Convention. It shall be subject to formal confirmation by signatory regional integration organizations of the present Protocol which have formally confirmed or acceded to the Convention. It shall be open for accession by any State or regional integration organization which has ratified, formally confirmed or acceded to the Convention and which has not signed the Protocol.

Article 12

1. "Regional integration organization" shall mean an organization constituted by sovereign States of a given region, to which its member States have transferred competence in respect of matters governed by the Convention and the present Protocol. Such organizations shall declare, in their instruments of formal confirmation or accession, the extent of their competence with respect to matters governed by the Convention and the present Protocol.

Subsequently, they shall inform the depositary of any substantial modification in the extent of their competence.

2. References to "States Parties" in the present Protocol shall apply to such organizations within the limits of their competence.

3. For the purposes of article 13, paragraph 1, and article 15, paragraph 2, of the present Protocol, any instrument deposited by a regional integration organization shall not be counted.

4. Regional integration organizations, in matters within their competence, may exercise their right to vote in the meeting of States Parties, with a number of votes equal to the number of their member States that are Parties to the present Protocol. Such an organization shall not exercise its right to vote if any of its member States exercises its right, and vice versa.

Article 13

1. Subject to the entry into force of the Convention, the present Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the deposit of the tenth instrument of ratification or accession.

2. For each State or regional integration organization ratifying, formally confirming or acceding to the present Protocol after the deposit of the tenth such instrument, the Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the deposit of its own such instrument.

Article 14

1. Reservations incompatible with the object and purpose of the present Protocol shall not be permitted.

2. Reservations may be withdrawn at any time.

Article 15

1. Any State Party may propose an amendment to the present Protocol and submit it to the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall communicate any proposed amendments to States Parties, with a request to be notified whether they favour a meeting of States Parties for the purpose of considering and deciding upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of the States Parties favour such a meeting, the Secretary-General shall convene the meeting under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of two thirds of the States Parties present and voting shall be

submitted by the Secretary-General to the General Assembly of the United Nations for approval and thereafter to all States Parties for acceptance.

2. An amendment adopted and approved in accordance with paragraph 1 of this article shall enter into force on the thirtieth day after the number of instruments of acceptance deposited reaches two thirds of the number of States Parties at the date of adoption of the amendment. Thereafter, the amendment shall enter into force for any State Party on the thirtieth day following the deposit of its own instrument of acceptance. An amendment shall be binding only on those States Parties which have accepted it.

Article 16

A State Party may denounce the present Protocol by written notification to the Secretary-General of the United Nations. The denunciation shall become effective one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

Article 17

The text of the present Protocol shall be made available in accessible formats.

Article 18

The Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts of the present Protocol shall be equally authentic.

IN WITNESS THEREOF the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Protocol.

КОНВЕНЦИЈА ЗА ПРАВТА НА ЛИЦА СО ИНВАЛИДНОСТ

Преамбула

Државите страни на оваа Конвенција,

а. Повикувајќи на начелата наведени во Повелбата на Обединетите нации со која се признава вроденото достоинство и вредност и еднаквите неотуѓиви права на сите членови на човековото семејство како темел на слободата, правдата и мирот во светот,

б. Признавајќи дека Обединетите нации во Универзалната декларација за човекови права и Меѓународната конвенција за човековите права се изјасни и согласи дека секој има право на сите права и слободи утврдени во истите, без било каква дискриминација,

в. Потврдувајќи ја универзалноста, неделивоста, зависноста и поврзаноста на сите човекови права и основни слободи и потребата на лицата со инвалидност да им е загарантирано целосно уживање без дискриминација,

г. Повикувајќи се на Меѓународната конвенција за економски, социјални и културни права, Меѓународната конвенција за граѓански и политички права, Меѓународната конвенција за елиминација на сите облици на расна дискриминација, Конвенцијата за елиминација на сите облици на дискриминација на жените, Конвенцијата против измачување и друг вид на сурови, нечовечки и понижувачки третман и казни, Конвенцијата за правата на детето и Меѓународната конвенција за заштита на сите работници емигранти и членовите на нивните семејства,

д. Признавајќи дека инвалидност е произведен концепт и дека истиот е резултат од интеракцијата меѓу лицата со нарушувања и пречките во односот и околината со што се спречува нивното целосно и ефикасно учество во општеството на еднаква основа со другите,

е. Признавајќи ја важноста на начелата и политичките насоки што се содржат во Светската програма за акција на лицата со инвалидност и во Стандардните правила за изедначување на можностите за лицата со инвалидност за влијание врз унапредувањето, формулацијата и оценувањето на политиките, плановите, програмите и акциите на национално, регионално и меѓународно ниво за унапредување на изедначените можности за лицата со инвалидност,

ж. Нагласувајќи ја важноста на интегрирањето на прашањата поврзани со инвалидност како интегрален дел од соодветните стратегии на одржлив развој,

з. Признавајќи, исто така, дека дискриминацијата на секое лице врз основа на инвалидност е повреда на вроденото достоинство и вредност на човекот,

и. Признавајќи ја, исто така, разликата на лицата со инвалидност,

и. Признавајќи ја потребата за унапредување и заштита на човековите права на сите лица со инвалидност, вклучено и оние на кои имаат потреба од поинтензивна поддршка,

- с. Засегнати дека, и покрај различните средства и преземени акции, лицата со инвалидност и понатаму се соочуваат со препреки при нивното учество како еднакви членови на општеството и со повреди на нивните човекови права во сите делови на светот,
- и. Признавајќи ја важноста на меѓународната соработка за подобрување на условите на живеење на лицата со инвалидност во секоја земја, особено во земјите во развој,
- ј. Признавајќи ја вредноста на постојните и потенцијалните придонеси на лицата со инвалидност во однос на благосостојбата во целост и различноста на нивните заедници, и признавајќи дека унапредувањето на целосното уживање на човековите права и основните слободи на лицата со инвалидност, како и нивното целосно учество ќе придонесе за унапредување на нивното чувство на припадност и за значајно унапредување на човековиот, социјалниот и економскиот развој на општеството и искоренување на сиромаштијата,
- к. Признавајќи ја важноста за поединечна автономност и независност на лицата со инвалидност, вклучено и слободата на нивните самостојни избори,
- л. Земајќи предвид дека лицата со инвалидност треба да имаат можност за активно вклучување во процесите на решавање за политиките и програмите, вклучувајќи ги и оние кои непосредно ги засегнуваат,
- љ. Засегнати за тешките услови со кои се соочуваат лицата со инвалидност кои се предмет на многукратни и отежнати облици на дискриминација врз основа на раса, боја, пол, јазик, религија, политички и други мислења, национално, етничко, сиромашно или социјално потекло, имотен, роден, старосен или друг статус,
- м. Признавајќи дека жените и девојките со инвалидност се често под ризик, во и надвор од домот, од насилство, повреда, злоупотреба или небрежен однос, малтретирање и експлоатација,
- н. Признавајќи дека децата со пречки во развојот треба во целост да ги уживаат човековите права и основни слободи на еднаква основа со другите деца, а исто така, повикувајќи и на обврските преземени од страна на државите страни на Конвенцијата за правата на детето,
- њ. Истакнувајќи ја потребата за родова перспектива со сите заложби за целосно унапредување на уживањето на човековите права и основни слободи на лицата со инвалидност,
- о. Истакнувајќи го фактот дека поголем дел од лицата со инвалидност живеат во услови на сиромаштија, а со тоа признавајќи ја критичната потреба од посветување на негативното влијание на сиромаштијата врз лицата со инвалидност,
- п. Имајќи ги предвид условите на мир и безбедност засновани на целосно почитување на целите и начелата содржани во Повелбата на Обединетите нации и сметајќи дека примената на средствата за човекови права се неопходни за целосна заштита на лицата со инвалидност, особено во текот на воени конфликти и странска окупација,

р. Признавајќи ја важноста за достапност до физичка, социјална, економска и културна околина, до здравство и образование и до информации и комуникации со цел да им се овозможи на лицата со инвалидност во целост да ги уживаат човековите права и основни слободи,

с. Сфаќајќи дека поединецот, кој има должности кон другите поединци и кон заедницата на која и припаѓа, има одговорност да се бори за унапредување и почитување на правата признаени во Меѓународниот акт за човекови права,

т. Убедени дека семејството е природна и основна групна единица на општеството и има право на заштита од општеството и државата и дека лицата со инвалидност и членовите на нивните семејства треба да добиваат неопходна заштита и помош за да им се овозможи на семејствата да придонесуваат за целосно и еднакво уживање на правата на лицата со инвалидност,

ќ. Убедени дека обемна и интегрална меѓународна конвенција за унапредување и заштита на правата и достоинството на лицата со попреченост инвалидност значително ќе придонесе за надоместување на длабоката социјална обесправеност на лицата со инвалидност и за унапредување на граѓанските, политичките, економските, социјалните и културните сфери на еднакви можности во земјите во развој и во развиените земји,

Се договорија следново:

Член 1

Цел

Целта на оваа Конвенција е унапредување, заштита и обезбедување на целосното и еднакво уживањето на сите човекови права и основни слободи на лицата со инвалидност, како и унапредување на почитувањето на нивното вродено достоинство.

Лица со инвалидност се оние лица со долготрајни физички, ментални, интелектуални или сетилни нарушувања, кои во интеракција со различни пречки може да ја спречат нивната целосна и ефикасна застапеност во општеството на еднаква основа како и другите.

Член 2

Дефиниции

За цели на оваа Конвенција се подразбираат:

- „Комуникација“ претставува јазици, презентирање на текст, Брајова азбука, комуникација со допир, големи букви, пристапна мултимедијалност, како и пишани, аудио, едноставно јазични софтвери, аугментативни и алтернативни модели, средства и инструменти за комуникација, вклучено и достапна информатичка и комуникациска технологија;

- „Јазик“ претставува говорни и знаковни јазици и други облици на неговорен јазик;
- „Дискриминација врз основа на инвалидност“, значи правење секаква разлика, исклученост или ограничување врз основа на инвалидност со цел или влијание врз нарушување или ништење на признавањето, уживањето или остварувањето, на еднаква основа со другите, на сите човекови права и основни слободи на политичко, економско, социјално, културно, граѓанско и на секое друго поле. Овде се вклучени сите облици на дискриминација, како и негирање на разумно прилагодување;
- „Разумно прилагодување“, значи неопходна и соодветна модификација и прилагодување не предизвикувајќи непропорционален и несоодветен товар, доколку е неопходно во одреден случај, за да им се обезбеди на лицата со инвалидност да ги уживаат или остваруваат човековите права и основните слободи на еднаква основа со другите;
- „Универзален модел“, значи модел или производ, средини, програми и услуги за користење од страна на луѓето до највисок можен обем, без потреба од прилагодување или специјализиран модел. „Универзален модел“ не исклучува помагала за одредени групи на лицата со инвалидност, доколку се неопходни.

Член 3 Основни начела

За начела на оваа Конвенција се подразбираат:

- а. Почитување на вроденото достоинство, индивидуалната автономност, вклучувајќи и слобода на свој избор и независност на лицата;
- б. Индискриминација;
- ц. Целосно и ефикасно учество и вклученост во општеството;
- д. Почитување на разликите и прифаќање на лицата со инвалидност како дел од човековата различност и човештвото;
- е. Рамноправни можности;
- ф. Пристап;
- г. Рамноправност меѓу мажите и жените;
- х. Почитување на развојните способности на децата со пречки во развојот и почитување на правото на децата со пречки во развојот за зачувување на својот идентитет.

Член 4 Основни обврски

1. Државите страни се обврзуваат да обезбедат и промовираат целосно остварување на сите човекови права и основни слободи на сите лица со инвалидност без било каква дискриминација врз основа на попреченост. За таа цел, земјите учеснички се обврзуваат:

- а. да го донесат соодветното законодавство, административни и други мерки за спроведување на правата признаени во оваа Конвенција;
- б. да ги преземат сите соодветни мерки, вклучувајќи го и законодавството за измена или укинување на постојните закони, регулативи, обичаи и практики, кои претставуваат дискриминација на лицата со инвалидност;
- в. да ја земат предвид заштитата и унапредувањето на човековите права на лицата со инвалидност во сите политики и програми;
- г. да го избегнат влегувањето на секој акт или пракса која е недоследна на оваа Конвенција и да обезбедат јавните органи и институции да постапуваат во согласност со оваа Конвенција;
- д. да ги преземат сите соодветни мерки за елиминација на дискриминацијата врз основа на инвалидност од страна на сите луѓе, организации или приватни претпријатија;
- е. да преземат или промовираат истражување и подобрување на универзално изработените производи, услуги, опрема и капацитети, како што е дефинирано во член 2 на оваа Конвенција, за што е потребно минимално можно прилагодување и минимални трошоци за да се исполнат посебните потреби на лица со инвалидност, унапредување на нивната достапност и користење и да се подобри универзалниот модел во развојот на стандардите и насоките;
- ж. да преземат или промовираат истражување и подобрување, како и унапредување на достапноста и користењето на нови технологии, вклучувајќи и информатички и комуникациски технологии, подвижни помагала, справи и помошни технологии, соодветни за лицата со инвалидност, давајќи приоритет на технологии со достапни цени;
- з. да им обезбеди пристап до информации на лицата со инвалидност во врска со подвижни помагала, справи и помошни технологии, како и други форми на помош, подржани услуги и капацитети;
- 3. да промовира обука на професионалци и персонал кој работи со лицата со инвалидност во врска со правата признаени во оваа Конвенција, со цел подобро обезбедување на помош и услуги загарантирани со овие права;

2. Во однос на економските, социјалните и културните права, секоја држава страна да презеде мерки преку максимално искористување на расположливите ресурси, а доколку е неопходно, во рамките на меѓународната соработка, со цел да се постигне постепено и целосно остварување на овие права, не доведувајќи ги во прашање обврските содржани во оваа Конвенција кои се веднаш применливи во согласност со меѓународното право.

3. Во однос на развојот и спроведувањето на правото и политиките за спроведување на оваа Конвенција, како и на другите процеси за донесување одлуки во врска со прашањата кои се однесуваат на лицата со инвалидност, земјите учеснички тесно ќе

соработуваат и активно ќе ги вклучат лицата со инвалидност, како и децата со пречки во развојот, преку нивните релевантни организации.

4. Оваа Конвенција нема да влијае врз други одредби кои се покорисни за остварување на правата на лицата со инвалидност, содржани во законодавството на држава страна или во меѓународното право кое е на сила во таа држава. Не постои ограничување или отстапување од сите човекови права и основни слободи признаени или постоечки во било која држава страна на оваа Конвенција врз основа на закон, конвенции, регулатива или обичај, под изговор дека оваа Конвенција не признава вакви права или слободи, или ги признава во помал обем.

5. Одредбите на оваа Конвенција се однесуваат на сите делови на сојузните држави, без ограничувања или исклучоци.

Член 5

Рамноправност и индискриминација

1. Државите страни признаваат дека сите луѓе се еднакви пред и според законот и имаат право, без било каква дискриминација, на еднаква заштита и еднаква придобивка од законот.

2. Државите страни забрануваат секаква дискриминација врз основа на инвалидност и им гарантираат на лицата со инвалидност еднаква и ефикасна законска заштита од дискриминација на секава основа.

3. Со цел промовирање на рамноправноста и елиминирање на дискриминацијата, државите страни ги преземаат сите соодветни чекори да осигураат дека е обезбедено разумно прилагодување.

4. Посебните мерки неопходни за забрзување и постигнување на фактичка рамноправност на лицата со инвалидност не се смета за дискриминација според условите на оваа Конвенција.

Член 6

Жени со инвалидност

1. Државите страни признаваат дека жените и девојките со инвалидност се предмет на многукратни дискриминации и во овој правец ќе преземат мерки за да обезбедат нивно целосно и еднакво уживање на сите човекови права и основни слободи.

2. Државите страни ги преземаат сите соодветни мерки за да обезбедат целосен развој, унапредување и еманципација на жените со цел гарантирање и уживање на човековите права и основни слободи утврдени во оваа Конвенција.

Член 7

Деца со пречки во развојот

1. Државите страни ги преземаат сите неопходни мерки, за да обезбедат целосно уживање на сите човекови права и основни слободи на децата со пречки во развојот врз еднаква основа со другите деца.

2. При преземањето на сите акции во однос на децата со пречки во развојот, како примарна грижа се зема предвид најдобриот интерес на детето.

3. Државите страни се погрижуваат децата со пречки во развојот имаат право слободно да ги изразат своите гледишта за сите проблеми кои ги засегаат, а на кои ќе се даде должно внимание во согласност со нивната возраст и зрелост, на еднаква основа со други деца, а да им се овозможи соодветна помош во однос на инвалидност и возраст со цел остварување на соодветното право.

Член 8

Подигање на свеста

1. Државите страни се обврзуваат да донесат непосредни, ефикасни и соодветни мерки за:

- а. подигање на свеста преку општеството, вклучено и нивото на семејство во однос на лицата со инвалидност и поттикнување на почитувањето на правата и достоинството на лицата со инвалидност;
- б. спречување на стереотипите, предрасудите и штетни практики во однос на лицата со инвалидност, вклучувајќи и врз основа на пол и возраст, во сите области на живот;
- в. промовирање свест за способностите и придонесите на лицата со инвалидност.

За таа цел мерките вклучуваат:

- а. Иницирање и одржување на ефикасни кампањи за јавната свест наменети за:
 - и. поттикнување на почитување на правата на лицата со инвалидност
 - ии. развој на позитивни перцепции и поголема социјална свест кон лицата со инвалидност;
 - иии. развој на признавањето на вештините, заслугите и можностите на лицата со инвалидност и нивните придонеси на работното место и пазарот на труд;
- б. Промовирање на почитувањето на правата на лицата со инвалидност, на сите нивоа на образовниот систем, вклучувајќи ги сите деца од најрана возраст;
- в. Поттикнување на сите тела на медиумите, да ги прикажуваат лицата со инвалидност на начин доследен на целите на оваа Конвенција;

г. Промовирање програми за обука за подигање на свеста, во однос на лицата со инвалидност и за правата на лицата со инвалидност.

Член 9 Достапност

1. Со цел да им се овозможи на лицата со инвалидност да живеат независно и во целост да учествуваат во сите аспекти на животот, земјите учеснички преземаат соодветни мерки за да им обезбедат на лицата со инвалидност пристап, на еднаква основа со другите, до просторната околина, транспорт, информации и комуникации, вклучувајќи и до информатичките и комуникациските технологии и системи, како и до други капацитети и услуги отворени или обезбедени за јавноста, во урбаните и во руралните области. Овие мерки, во кои е вклучено идентификацијата и елиминацијата на препреки и бариери за пристап, меѓу другото, се однесуваат на:

- а. Објекти, патишта, транспортни и други внатрешни и надворешни средства и капацитети, вклучувајќи и училишта, домови, медицински објекти и работни места;
- б. Информации, комуникации и други услуги, вклучувајќи и електронски и итни служби.

2. Исто така, државите страни ќе преземат соодветни мерки и за:

- а. Развој, ширење и следење на спроведувањето на минимални стандарди и насоки за пристапност до капацитети и служби отворени и обезбедени за јавноста;
- б. Обезбедување приватните ентитети кои нудат капацитети и услуги отворени и обезбедени за јавноста, да ги земат предвид сите аспекти на пристапност за лицата со инвалидност;
- в. Обезбедување обука за партнерите, во однос на прашањата за пристапност, со кои се соочуваат лицата со инвалидност;
- г. Обезбедување ознаки со Брајова азбука во лесно читлива и разбирлива форма во објектите и другите капацитети отворени за јавност;
- д. Обезбедување облици на помошници и посредници, вклучувајќи и водичи, читачи и професионални толкувачи на знаковниот јазик, со цел да се поедностави пристапноста во објекти и други капацитети отворени за јавност;
- ѓ. Промовирање на други соодветни облици на помош и поддршка на лицата со инвалидност, за да се обезбеди нивен пристап до информации;
- е. Промовирање на пристап до нови информатички и комуникациски технологии и системи на лицата со инвалидност, вклучувајќи и интернет;
- ж. Промовирање на модел, развој, производство и дистрибуција на достапни информатички и комуникациски технологии и системи во рана фаза, со цел истите да бидат достапни по минимални цени.

Член 10

Право на живот

Државите страни потврдуваат дека секое човечко суштество има вродено право на живот и ги преземаат сите неопходни мерки за да обезбедат ефикасно уживање на тоа право на лицата со инвалидност, на еднаква основа со другите.

Член 11

Состојба на опасност и хуманитарни итни случаи

Државите страни, во согласност со нивните обврски според меѓународното право, вклучувајќи го и меѓународното хуманитарно право и меѓународните човекови права, ги преземаат сите неопходни мерки за да обезбедат заштита и безбедност на лицата со инвалидност во ситуации на опасност, вклучено и ситуации на воени конфликти, хуманитарни итни случаи и при појава на природни катастрофи.

Член 12

Еднакво признавање пред законот

1. Државите страни потврдуваат дека, лицата со инвалидност насекаде имаат право на признавање, како и луѓето пред законот.
2. Државите страни признаваат дека, лицата со инвалидност уживаат законски права, на еднаква основа со другите во сите аспекти на животот.
3. Државите страни преземаат соодветни мерки со цел да им обезбедат на лицата со инвалидност пристап до поддршката, која може да им е потребна при остварувањето на нивните законски права.
4. Државите страни обезбедуваат спречување на злоупотреба во согласност со меѓународните хуманитарни права, со сите мерки кои се однесуваат на остварувањето на законските права со кои се предвидуваат соодветни и ефикасни заштитни мерки. Со овие заштитни мерки се обезбедува дека мерките што се однесуваат на остварувањето на законското почитување на правата, волјата и привилегиите на лицето, се ослободени од конфликт на интереси и влијанија и се пропорционални и прилагодени на состојбите на лицето, истите да се применуваат во најкраток можен рок и се предмет на редовни контроли од страна на надлежен, независен и непристрасен орган или судско тело. Заштитните мерки се пропорционални на степенот, на кој овие мерки влијаат врз правата и интересите на лицето.

5. Како предмет на одредбите на овој член, државите страни ги преземаат сите соодветни и ефикасни мерки за да обезбедат еднакво право на лицата со инвалидност да поседуваат или наследат сопственост, да ги контролираат своите финансиски работи и да имаат еднаков пристап до банкарски заеми и други форми на финансиско кредитирање и обезбедуваат дека лицата со инвалидност не се субјективно лишени од својата сопственост.

Член 13

Пристап до правда

1. Државите страни обезбедуваат ефикасен пристап до правда на лицата со инвалидност на еднаква основа со другите, вклучено и преку одредбата за процедурални и соодветни на возраста прилагодувања, со цел поедноставување на нивната ефикасна улога како директни и индиректни учесници, вклучено и како сведоци во сите законски постапки, од самата фаза на истрага и друга прелиминарна фаза.

2. Со цел да се помогне при обезбедувањето на ефикасен пристап до правдата на лицата со инвалидност, државите страни промовираат соодветни обуки за вработените на полето на спроведување на правдата, вклучувајќи го и полицискиот и затворскиот персонал.

Член 14

Слобода и безбедност на личноста

1. Државите страни обезбедуваат дека лицата со инвалидност, на еднаква основа со другите:

- а. го уживаат правото на слобода и безбедност на личноста;
- б. и дека не се незаконски и субјективно лишени од нивните слободи и дека секое лишување од слобода е во согласност со законот и дека постоењето на инвалидност во ниту еден случај не го оправдува лишувањето од слобода.

2. Државите страни обезбедуваат дека, доколку лицата со инвалидност се лишени од слобода преку постапка, тие на еднаква основа со другите, имаат право на гаранции во согласност со меѓународните човекови права и се третираат во согласност со целите и начелата од оваа Конвенција, вклучувајќи и обезбедување на разумно прилагодување.

Член 15

Ослободување од измачување или сурови, нечовечки и понижувачки постапувања или казни

1. Никој нема да биде предмет на измачување или сурови, нечовечки и понижувачки постапувања или казни. Особено, никој нема да биде предмет, без негова или нејзина слободна согласност, на медицински или научни испитувања.
2. Државите страни преземаат ефикасни законски, правосудни или други мерки за да се спречи лицата со инвалидност, на еднаква основа, да бидат предмет на измачување или сурови, нечовечки и понижувачки постапувања или казни.

Член 16

Ослободување од експлоатација, насилство и злоупотреба

1. Државите страни преземаат соодветни законски, административни, социјални, образовни и други мерки за заштита на лицата со инвалидност, во и надвор од домот, од сите облици на експлоатација, насилство и злоупотреба, вклучено и од аспект на полова припадност.
2. Државите страни, исто така, ги преземаат сите соодветни мерки за спречување на сите облици на експлоатација, насилство и злоупотреба, преку, меѓу другото, обезбедување соодветни облици на помош и поддршка на полова и старосна чувствителност на лицата со инвалидност, нивните семејства и старатели, вклучено преку обезбедување информации и образование како да се одбегнуваат, препознаат и пријавуваат случаите на експлоатација, насилство и злоупотреба. Државите страни обезбедуваат дека службите за заштита се чувствителни на возраст, пол и инвалидност.
3. Со цел да се спречи појавата на сите форми на експлоатација, насилство и злоупотреба, државите страни обезбедуваат дека, сите капацитети и програми моделирани за потребите на лицата со инвалидност, ефикасно се следат од страна на независни органи.
4. Државите страни преземаат соодветни мерки за унапредување на физичкото, когнитивното и психичкото јакнење, рехабилитација и социјална реинтеграција на лицата со инвалидност, кои биле жртви на секој облик на експлоатација, насилство и злоупотреба, вклучено и преку обезбедување на заштитни услуги. Ова јакнење, реанимација и реинтеграција се одвива во средина за подобрување на здравјето, благосостојбата, самопочитта, достоинството и самостојноста на лицето и при тоа се земаат предвид специфичните полови и старосни потреби.

5. Државите страни спроведуваат ефикасно законодавство и политики, вклучувајќи ги и законодавство и политиките насочени кон жените и децата, со цел да се обезбеди случаите на експлоатација, насилство и злоупотреба на лицата со инвалидност да се идентификуваат, истражуваат, а доколку е неопходно, да се покренат и постапки.

Член 17

Заштита на интегритетот на личноста

Секое лице со инвалидност има право на почитување на неговиот или нејзиниот физички и ментален интегритет на еднаква основа со другите.

Член 18

Слобода на движење и национална припадност

1. Државите страни ги признаваат правата на лицата со инвалидност на слобода на движење, слобода на избор на место на живеење и национална припадност, на еднаква основа со другите, обезбедувајќи дека лицата со инвалидност:

а. имаат право да се здобијат и да ја променат национална припадност и дека не се лишени од нивната национална припадност субјективно или врз основа на инвалидност;

б. не се лишени, врз основа на инвалидност, од нивната можност да добијат, поседуваат и користат документација за нивната национална припадност или друга документација за идентификација, или да ги користат соодветните процеси, како на пример, постапки на емиграција, доколку се неопходни да го обезбедат остварувањето на правото на слобода на движење;

в. имаат слобода да ја напуштат секоја земја, вклучено и сопствената;

г. не се лишени, субјективно или врз основа на инвалидност, од правото за влез во својата земја.

2. Децата со пречки во развојот веднаш по раѓањето се пријавуваат и од раѓање имаат право на име, право на стекнување на национална припадност, а доколку е возможно, право да ги знаат и да бидат згрижени од своите родители.

Член 19

Независно живеење и вклученост во заедницата

Државите страни на оваа Конвенција го признаваат правото на еднаквост на сите, лицата со инвалидност да живеат во заедниците, по избор како и другите, и преземаат ефикасни соодветни мерки да обезбедат уживање на лицата со инвалидност на ова право и нивно целосно вклучување и учество во заедницата, а особено обезбедуваат:

а. лицата со инвалидност да имаат можност на избор на местото на живеење, каде и со кого да живеат, на еднаква основа со другите и не се обврзани да живеат според посебен аранжман на живеење;

б. лицата со инвалидност да имаат пристап до обем на домашни, резидентни и други заеднички поддржни услуги, вклучувајќи и лична помош неопходна за поддршка на живеење и вклучување во заедницата и спречување на изолација и сегрегација од заедницата;

ц. заеднички услуги и капацитети за општата популација да се достапни на еднаква основа на лицата со инвалидност и да одговараат на нивните потреби.

Член 20

Лична мобилност

Државите страни преземаат ефикасни мерки за да обезбедат лична мобилност со највисока можна независност на лицата со инвалидност, особено преку:

а. овозможување лична мобилност на лицата со инвалидност на начин и во периодот на нивниот избор и по пристапна цена;

б. овозможување пристап на лицата со инвалидност на квалитетни помагала за движење, справи и помошни технологии и облици на помошници и посредници, вклучително по достапни цени;

ц. обезбедување обуки и вештини за мобилност на лицата со инвалидност и до специјализиран персонал кој работи со лицата со инвалидност;

д. поттикнување на ентитетите кои произведуваат помагала, справи и помошни технологии да ја земат предвид мобилноста на лицата со инвалидност;

Член 21

Слобода на изразување и мислење и пристап до информации

Државите страни ги преземаат сите соодветни мерки со цел да обезбедат лицата со инвалидност да можат да го остваруваат правото на слобода на изразување и мислење, особено на слободата да бараат, добиваат и доставуваат информации и идеи на еднаква основа со другите, како и преку сите форми на комуникација по нивен избор, како што е утврдено во член 2 од оваа Конвенција, вклучувајќи и преку:

а. обезбедување информации наменети за јавноста на лицата со инвалидност навремено и без дополнителни трошоци во достапен формат и технологии соодветни на поединечни видови на инвалидност;

б. прифаќање и олеснување на користењето на знаковните јазици, Брајовата азбука, аугментативна и алтернативна комуникација, како и други пристапни средства, модели и формати на комуникација по нивен избор за лицата со инвалидност при официјални интеракции;

в. залагање на приватните ентитети кои обезбедуваат услуги на јавноста, вклучено и преку интернет, да обезбедат информации и услуги во достапни и корисни формати за лицата со инвалидност;

г. поттикнување на масовните медиуми, вклучувајќи ги и оние за обезбедување на информации преку интернет, да обезбедат достапност за лицата со инвалидност;

- Д. признавање и промовирање на користењето на знаковните јазици.

Член 22

Почитување на приватноста

1. Ниту едно лице со инвалидност, независно од местото на престојување или организираните услови на живеење е предмет на субјективно или незаконско мешање во неговата или нејзината приватност, семејство, дом, кореспонденција или друг вид односи или комуникација или незаконски напад врз неговата или нејзината репутација или чест. Лицата со инвалидност имаат право на законска заштита од овие мешања или напади.
2. Државите страни ја заштитуваат приватноста на личните, здравствените и рехабилитационите информации на лицата со инвалидност, на еднаква основа со другите.

Член 23

Почитување на домот и семејството

1. Државите страни преземаат ефикасни и соодветни мерки за елиминирање на дискриминацијата на лицата со инвалидност од сите проблематики во однос на брак, семејство, родителство и односи, на еднаква основа со другите, со цел да се обезбеди:
 - а. Правото на сите лица со инвалидност кои се зрели за брак, да се венчаат и да основаат семејство врз основа на признавање на слободна и целосна согласност на идните брачни партнери;
 - б. Правата на лицата со инвалидност да одлучуваат слободно и одговорно за планирање на бројот на своите деца и да имаат пристап до информации соодветни на возраста, признавање на образование за репродуктивно и семејно планирање, како и обезбедување на средствата неопходни за да им се обезбеди остварување на овие права;
 - в. Лицата со инвалидност, вклучено и децата, ја задржуваат својата плодност на еднаква основа со другите.
2. Државите страни ги обезбедуваат правата и одговорностите на лицата со инвалидност, во однос на туторство и старателство, усвојување на деца или слични институции, доколку овие концепти постојат во националното законодавство; во сите случаи предност се дава на најдобриот интерес за детето. Државите страни обезбедуваат соодветна помош на лицата со инвалидност во извршувањето на нивните одговорности во однос на децата.
3. Државите страни обезбедуваат децата со пречки во развојот да имаат еднакви право во однос на семеен живот. Со цел остварување на овие права и спречување на

прикривање, напуштање, запоставување и сегрегација на децата со пречки во развојот, државите страни се обврзуваат да обезбедат навремени и обемни информации, услуги и поддршка на децата со пречки во развојот и на нивните семејства.

4. Државите страни обезбедуваат детето да не се одделува од своите родители против нивна волја, освен ако надлежните органи, предмет на судско разгледување, утврдат, во согласност со позитивните закони и постапки, дека ова одделување е неопходно во најдобар интерес на детето. Во ниту еден случај дете се одделува од родителите врз основа на инвалидност на детето или на еден или двата родители.

5. Државите страни, доколку потесното семејство не е способно да се грижи за дете со пречки во развојот, се обврзува да ги преземат сите заложби со цел да обезбедат алтернативна грижа во рамките на поширокото семејство, а во случај на невозможност, во рамките на заедницата на семејното опкружување.

Член 24 Образование

1. Државите страни го признаваат правото на образование на лицата со инвалидност. Со цел остварување на ова право без дискриминација и врз основа на еднакви можности, државите страни обезбедуваат инклузивен систем на образование на сите нивоа и доживотно учење наменето за:

- а. Целосен развој на човековиот потенцијал и чувство на достоинство и самовреднување, како и зајакнување на почитувањето на човековите права, основни слободи и човековата различност;
- б. Развој на идентитетот, надареноста и креативноста на лицата со инвалидност, како и на нивните ментални и физички способности до ниво на целосен потенцијал;
- в. Овозможување на лицата со инвалидност ефикасно да учествуваат во слободното општество.

2. При реализирањето на ова право, државите страни обезбедуваат:

- а. лицата со инвалидност да не се исклучуваат од општиот образовен систем врз основа на инвалидност, и децата со пречки во развојот да не се исклучуваат од бесплатното и задолжителното основно образование, или од средното образование врз основа на инвалидност;
- б. лицата со инвалидност да имаат пристап до вклучително, квалитетно и бесплатно основно образование и средно образование на еднаква основа со другите во заедниците во кои живеат;
- в. разумно прилагодување на индивидуалните потреби;
- г. лицата со инвалидност да ја добијат потребната поддршка во рамките на општиот образовен систем, за да се поедностави нивното ефикасно образование;

д. мерки за ефикасна индивидуална поддршка во средините за максимален академски и социјален развој, доследен на целите на потполно вклучување.

3. Државите страни им овозможуваат на лицата со инвалидност да ги научат животните и социјални развојни вештини со цел обезбедување на еднакво учество во образованието и како членови на заедницата. За таа цел, државите страни преземаат соодветни мерки, а особено:

а. Обезбедување на изучувањето на Брајовата азбука, алтернативно писмо, аугментативни и алтернативни модели, средства и формати на комуникација и ориентација и мобилни вештини, како и обезбедување на еднаква поддршка и менторство;

б. Обезбедување на изучувањето на знаковниот јазик и унапредување на лингвистичкиот идентитет на заедницата на лицата со оштетен слух;

в. обезбедување дека образованието на лицата, а особено децата, кои се со оштетен вид, со оштетен слух, или со оштетен вид и слух, се спроведува на најсоодветни јазици, начини и средства за комуникација за поединецот и во средини за спроведување на максимален академски и социјален развој.

4. Со цел да се обезбеди остварување на ова право, државите страни ги преземаат соодветните мерки за вработување на наставници, вклучувајќи и наставници со инвалидност, кои се квалификувани за знаковниот јазик и/или Брајовата азбука, како и обучување на професионалци и персонал кој ќе работи на сите образовни нивоа. Овие обуки вклучуваат свест за инвалидност и користење на соодветни аугментативни и алтернативни модели, средства и формати на комуникација, образовни техники и материјали за поддршка на лицата со инвалидност.

5. Државите страни обезбедуваат лицата со инвалидност да имаат пристап до општото високо образование, стручна обука, образование за возрасни и доживотно учење без дискриминација и на еднаква основа со другите. За таа цел, државите страни предвидуваат обезбедување на разумно прилагодување на лицата со инвалидност.

Член 25 Здравство

Државите страни признаваат дека лицата со инвалидност имаат право да уживаат највисоки здравствени стандарди без дискриминација врз основа на инвалидност. Државите страни ги преземаат сите соодветни мерки, за да обезбедат пристап на лицата со инвалидност до здравствените услуги чувствителни во однос на пол, вклучувајќи и здравствена рехабилитација. Државите страни особено да:

а. обезбедуваат ист обем, квалитет и стандард на бесплатна или достапна медицинска нега на лицата со инвалидност, како и програми кои се обезбедени за

другите лица, вклучено и во областа на сексуалното и репродуктивното здравство и програми за здравјето на луѓето засновани на популацијата;

б. обезбедуваат здравствени услуги потребни и специфични за лицата со инвалидност, вклучувајќи и навремено препознавање и соодветна интервенција, како и услуги наменети за намалување и превенција на понатамошните заболувања меѓу децата и постарите лица;

в. обезбедуваат здравствени служби најблиску до нивните заедници, вклучено и во руралните области;

г. бараат од здравствени професионалци обезбедување ист квалитет на лицата со инвалидност како и на другите, а особено врз основа на слободна и информативна согласност, меѓу другото, преку подигнување на свеста за човековите права, достоинство, самостојност и потреби на лицата со инвалидност, преку обуки и ширење на етички стандарди за јавната и приватната медицинска нега;

д. забрануваат дискриминација на лицата со инвалидност при обезбедувањето на здравствено осигурување и животно осигурување, доколку ова осигурување е опфатено во националното законодавство, кое се спроведува на праведен и разумен начин;

ѓ. спречуваат дискриминаторско одбивање на медицинска нега или здравствена услуга или храна и течности врз основа на инвалидност.

Член 26

Хабилитација и рехабилитација

1. Државите страни преземаат ефикасни и соодветни мерки, вклучено и преку еднаква поддршка, за да им се овозможи на лицата со инвалидност да постигнат и одржуваат максимална независност, целосна физичка, ментална, социјална и стручна способност и целосна вклученост и учество во сите аспекти на животот. За таа цел, државите страни организираат, зајакнуваат и опфаќаат обемни услуги и програми за хабилитација и рехабилитација, особено во на услугите во областите на здравство, вработување, образование и социјалните услуги, на начин овие услуги и програми да:

а. се спроведат во најрана фаза и врз основа на мултидисциплинарна проценка на индивидуалните потреби и предности;

б. поддржуваат учество и вклученост во заедницата и во сите аспекти на општеството и да бидат на доброволна основа и расположливи за лицата со инвалидност колку што е можно поблиску до нивните заедници, вклучувајќи ги и руралните области.

2. Државите страни го промовираат развојот на првични и континуирани обуки за професионалци и персонал кој работи во службите за хабилитација и рехабилитација.

3. Државите страни промовираат расположливост, знаење и користење на помагала и технологии, моделирани за лицата со инвалидност кои се однесуваат на хабилитација и рехабилитација.

Член 27

Работа и вработување

1. Државите страни ги признаваат правата за работа на лицата со инвалидност, на еднаква основа со другите; овде е вклучено правото на можност за заработка за живот преку слободен избор и прифаќање на работа на пазарот за труд и работна средина која е отворена, вклучена и прифатлива за лицата со инвалидност. Државите страни го штитат и промовираат остварувањето на правото на работа, вклучувајќи ги и оние кои се здобиле со инвалидност во текот на вработувањето, преку преземање соодветни чекори, а особено преку законодавство во однос на, меѓу другото:

а. Забрана на дискриминација врз основа на инвалидност во однос на сите проблематички поврзани со сите форми на вработување, вклучено и условите за регрутирање, најмување и вработување, траењето на вработувањето, унапредување во кариерата и безбедни и здрави услови на работа;

б. Заштита на правата на лицата со инвалидност, на еднаква основа со другите, на оправдани и поволни услови на работа, вклучувајќи и еднакви можности и плати за еднакво вредна работа, безбедни и здрави услови за работа, вклучувајќи и заштита од малтретирање и отстранување на причините за оплаки;

в. Обезбедување дека лицата со инвалидност можат да ги остварат своите работнички и синдикални трудови права на еднаква основа со другите;

г. Обезбедување на лицата со инвалидност да имаат ефикасен пристап до општите програми за техничко и професионално насочување, услуги за распоредување и стручни и континуирани обуки;

д. Промовирање на можностите за вработување и унапредување во кариерата на лицата со инвалидност на пазарот за труд, како и помош во барањето, добивањето, одржувањето и враќањето на работа;

ѓ. Промовирање на можности за самовработување, претприемништво, развој на заеднички и започнување на сопствена дејност;

е. Вработување на лицата со инвалидност во јавниот сектор;

ж. Промовирање на вработувањето на лицата со инвалидност во приватниот сектор преку соодветни политики и мерки, вклучено и афирмативни акциски програми, поттик и други мерки;

з. Обезбедување на разумно прилагодување на лицата со инвалидност на работното место;

с. Промовирање на здобивањето со работно искуство на отворениот пазар на труд од страна на лицата со инвалидност;

и. Промовирање на стручна и професионална рехабилитација, задржување на работата и програми за враќање на работа за лицата со инвалидност.

2. Државите страни обезбедуваат лицата со инвалидност да не се држат во ропство или потчинетост и да се заштитиуваат на еднаква основа со другите од присилна или задолжителна работа.

Член 28

Соодветен стандард на живеење и социјална заштита

1. Државите страни го признаваат правото на лицата со инвалидност и на нивните семејства за соодветен стандард на живеење, вклучувајќи и соодветна исхрана, облека и домување и континуирано подобрување на условите на живеење и ќе преземат соодветни чекори за заштитна и промовирање на остварувањето на ова право без дискриминација врз основа на инвалидност.

2. Државите страни го признаваат правото на лицата со инвалидност за социјална заштита и уживање на ова право без дискриминација врз основа на инвалидност и ќе ги преземат сите соодветни чекори за заштитна и промовирање на остварувањето на ова право, вклучувајќи ги и мерките за:

- а. обезбедување еднаков пристап на лицата со инвалидност, до чиста вода и пристап до соодветни и достапни служби, средства и друга помош за нивните потреби;
- б. обезбедување пристап на лицата со инвалидност, особено на жените и девојките со инвалидност и постарите лица со инвалидност, до програми за социјална заштита и за намалување на сиромаштијата;
- в. обезбедување пристап на лицата со инвалидност и на нивните семејства кои живеат во состојба на сиромаштија, помош од земјата поврзана со инвалидност, вклучувајќи и соодветни обуки, советувања, финансиска помош и продолжена нега;
- г. обезбедување пристап на лицата со инвалидност до програмите за домување;
- д. обезбедување пристап на лицата со инвалидност до пензии и програми за пензионирање.

Член 29

Учество во политичкиот и јавниот живот

Државите страни им ги гарантираат на лицата со инвалидност политичките права и можноста на ги уживаат, на еднаква основа со другите и се обврзуваат да:

а. Обезбедат на лицата со инвалидност ефикасно и целосно учество во политичкиот и јавниот живот на еднаква основа со другите, непосредно или преку слободно избраните претставници, вклучувајќи го и правото и можноста на лицата со инвалидност да гласаат и да бидат гласани, меѓу другото, преку:

- и. обезбедување дека постапките, капацитети и материјалите за гласање се соодветни, достапни и лесно разбирливи за користење;

- ии. заштита на правото на лицата со инвалидност да гласаат со тајно гласање во изборите и јавните референдуми без закана и да учествуваат во избори, да преземат должност и извршуваат јавни функции на сите нивоа на раководење, со користење на помошни и нови технологии, доколку е соодветно;
 - иии. гарантирање на слободно изразување на волјата на лицата со инвалидност како гласачи и за таа цел, доколку е неопходно, на нивно барање, да им се овозможи помош во гласањето од страна на лице по нивен избор;
6. Активно да промовираат средина во која лицата со инвалидност ќе можат ефикасно и целосно да учествуваат во водењето на јавните работи, без дискриминација и на еднаква основа со другите и да се поттикнува нивното учество во јавните работи, вклучувајќи и:
- и. учество во невладини организации и здруженија кои се занимаваат со јавниот и политичкиот живот на земјата, како и во активностите и водењето на политичките партии;
 - ии. основање и пристапување во организации на лицата со инвалидност како претставници на лицата со инвалидност на меѓународно, национално, регионално и локално ниво.

Член 30

Учество во културниот живот, рекреација, слободни активности и спорт

1. Државите страни го признаваат правото на лицата со инвалидност да учествуваат на еднаква основа со другите во културниот живот и ќе ги преземат сите соодветни мерки за да обезбедат дека лицата со инвалидност:
- а. уживаат пристап до културолошки материјали во достапни формати;
 - б. уживаат пристап до телевизиски програми, филмови, театарски и други културни активности, во достапни формати;
 - в. уживаат пристап до места за културни приредби или услуги, како на пример, театри, музеи, кина, библиотеки и туристички услуги, а колку што е можно, пристап до споменици и места од национално културолошко значење.
2. Државите страни преземаат соодветни мерки за да им обезбедат на лицата со инвалидност можност за развој и користење на нивниот креативен, уметнички и интелектуален потенцијал, за нивна корист, како и за придобивка на општеството.
3. Државите страни ги преземаат сите соодветни чекори, во согласност со меѓународното законодавство, за да обезбедат законите за заштита на правата на интелектуална сопственост да не претставуваат неразумна и дискриминаторска препрека за пристап до културолошките материјали на лицата со инвалидност.

4. Лицата со инвалидност имаат право, врз еднаква основа со другите, на признавање и поддршка на нивниот специфичен културен и лингвистички идентитет, вклучено и знаковни јазици и култура на лица со оштетен слух.

5. Со цел да им се обезбеди на лицата со инвалидност учество, врз еднаква основа со другите, во рекреативни, слободни и спортски активности, државите страни ќе преземат соодветни мерки да:

- а. поттикнат и промовираат учество, до највисок можен обем, на лицата со инвалидност во интегрирањето во спортските активности на сите нивоа;
- б. им обезбедат на лицата со инвалидност можност за организирање, унапредување и учество во спортски и рекреативни активности специфични за лица со инвалидност, а за таа цел поттикнуваат обезбедување, врз еднаква основа со другите, на соодветни инструкции, обуки и ресурси;
- в. им обезбедат на лицата со инвалидност пристап до спортски, рекреативни и туристички објекти;
- г. им обезбедат на децата со пречки во развојот еднаков пристап со другите деца да учествуваат во игри, рекреативни, слободни и спортски активности, вклучено и активностите во рамките на училишниот систем;
- д. им обезбедат на лицата со инвалидност пристап до службите кои се занимаваат со организирање на рекреативни, туристички, слободни и спортски активности.

Член 31

Статистики и собирање на податоци

1. Државите страни се обврзува да собираат соодветни информации, вклучувајќи и статистички и истражувачки податоци, со цел да обезбедат формулирање и спроведување на политиките за спроведување на оваа Конвенција. Процесот на собирање и држење на информациите се:

- а. придржува до законски утврдените заштитни мерки, вклучувајќи го и законодавство за заштита на податоци, со цел да се обезбеди доверливост и почитување на приватноста на лицата со инвалидност;
- б. придржува до меѓународно прифатените норми за заштита на човековите права и основни слободи и етичките начела при собирањето и користењето на статистичките податоци.

2. Информациите собрани во согласност со овој член соодветно се шират и користат со цел да се помогне во оценувањето на спроведувањето на обврските на државите страни според оваа Конвенција и за утврдување и посветување внимание на бариерите со кои се соочуваат лицата со инвалидност при остварувањето на своите права.

3. Државите страни преземаат одговорност за ширење на овие статистички податоци и обезбедување на пристап до истите на лицата со инвалидност и на другите.

Член 32

Меѓународна соработка

1. Државите страни ја признаваат важноста од меѓународна соработка и нејзино унапредување во поддршката на националните заложби за остварување на намерата и целите на оваа Конвенција и во однос на истото ќе преземат соодветни и ефикасни мерки меѓу земјите, а како што е соодветно и во партнерството со релевантните меѓународни и регионални организации и со граѓанското општество, особено со организациите на лицата со инвалидност. Овие мерки, меѓу другото, можат да содржат:
 - а. Обезбедување дека меѓународната соработка, вклучувајќи ги и меѓународните програми за развој е вклучена и достапна за лицата со инвалидност;
 - б. Олеснување и поддршка на зајакнување на капацитетите, вклучено и преку размена и дистрибуција на информации, искуства, програми за обука и најдобри практики;
 - в. Олеснување на соработка во истражувањето и пристапот до научното и техничкото знаење;
 - г. Соодветно обезбедување на техничка и економска помош, вклучувајќи и олеснување на пристапот и дистрибуцијата на достапни и помошни технологии, а преку трансфер на истите.
2. Одредбите од овој член не се во спротивност со обврските на секоја држава страна за исполнување на обврските од оваа Конвенција.

Член 33

Национално спроведување и следење

1. Државите страни, во согласност со својот систем за организација, назначуваат една или повеќе круцијални точки во рамките на регулирањето на проблематика поврзана со спроведувањето на оваа Конвенција и обезбедуваат должно внимание на утврдувањето или назначувањето на механизми за координација во рамките на регулирањето, со цел поедноставување на акцијата во поединечни сектори и на поединечни нивоа.
2. Државите страни, во согласност со своите правни и административни системи, одржуваат, зајакнуваат, назначуваат или воспоставуваат рамка, вклучувајќи и еден или повеќе независни механизми, како што е неопходно, за промовирање, заштита и следење на спроведувањето на оваа Конвенција. При назначувањето или воспоставувањето на овој механизам, државите страни ќе ги земат предвид начелата поврзани со статусот и функционирањето на националните институции за заштита и унапредување на човековите права.

3. Граѓанското општество, особено лицата со инвалидност и нивните организации, претставници се вклучуваат и во целост учествуваат во процесот на следење.

Член 34

Комитет за правата на лица со инвалидност

1. Ќе се основа Комитет за правата на лицата со инвалидност (во понатамошниот текст: „Комитет“), кој ќе ги спроведува долунаведените функции.

2. Комитетот, во периодот на влегување во сила на оваа Конвенција, ќе се состои од дванаесет експерти. По дополнителни шеесет ратификации или пристапувања кон Конвенцијата, членството на Комитетот ќе се зголеми за шест членови, достигнувајќи максимален број од осумнаесет членови.

3. Членовите на Комитетот ќе ги стават на располагање своите лични потенцијали и ќе имаат висока морална репутација и признаена компетентност и искуство на полето кое го опфаќа оваа Конвенција. При номинирањето на своите кандидати, државите страни се повикуваат да обрнат должно внимание на одредбата утврдена во член 4.3 од оваа Конвенција.

4. Членовите на Комитетот се избираат од страна на државите страни, со посебно внимание на правичната географска распореденост, застапеност на поединечните форми на цивилизација и на принципиелните правни системи, рамнотежа на половата застапеност и на учество на експерти со инвалидност.

5. Членовите на Комитетот се избираат со тајно гласање од листата на лица номинирани од страна на граѓаните на државите страни на состаноците на Конференцијата на државите страни. На овие состаноци, на кои две третини од државите страни ќе сочинуваат кворум, ќе бидат избрани оние лица во Комитетот кои ќе добијат најголем број гласови и апсолутно мнозинство на гласови од присутните претставници на државите страни кои гласале.

6. Првичниот избор ќе се одржи најдоцна за шест месеци од денот на влегување во сила на оваа Конвенција. Најмалку четири месеци пред денот на секој избор, Генералниот секретар на Обединетите нации ќе испрати покана до државите страни за доставување на номинирани лица во рок од два месеци. Генералниот секретар последователно ќе подготви список на сите овие номинирани лица по азбучен ред, наведувајќи ги државите страни кои ги номинирале и истиот ќе го достави до државите страни на оваа Конвенција.

7. Членовите на Комитетот се избираат со мандат од четири години. Тие имаат право на уште еден мандат. Меѓутоа, мандатот на шесте членови избрани на првиот избор

истекува на крајот на втората година; непосредно по првиот избор, имињата на овие шест членови се избираат со ждрепка од страна на претседателот на состанокот наведен во став 5 од овој член.

8. Изборот на дополнителните шест членови на Комитетот ќе се одржи на редовни избори, во согласност со соодветните одредби од овој член.

9. Доколку член на Комитетот почине или даде оставка или изјава дека од други причини не може повеќе да ги врши своите должности, државата страна која го номинирала членот назначува друг експерт кои поседува квалификации и ги исполнува условите утврдени во соодветните одредби од овој член за останатиот период од мандатот.

10. Комитетот носи правилник за работа.

11. Генералниот секретар на Обединетите нации обезбедува неопходен персонал и капацитети за ефикасно извршување на функциите на Комитетот според оваа Конвенција и го свикува првиот состанок.

12. По одобрување на Генералното собрание, членовите на Комитетот утврден според оваа Конвенција добиваат примања од ресурсите на Обединетите нации под услови кои ги одлучува Собранието, имајќи ја предвид важноста на одговорностите на Комитетот.

13. Членовите на Комитетот има право на средства, привилегии и имунитет на експерти на назначени за Обединетите нации како што е утврдено во соодветните секции на Конвенцијата за привилегии и имунитет на Обединетите нации.

Член 35

Извештаи на државите страни

1. Секоја држава страна до Комитетот, а преку Генералниот секретар на Обединетите нации доставува опширен извештај на мерките преземени за спроведување на обврските според оваа Конвенција и за направениот напредок, во рок од две години по влегувањето во сила на оваа Конвенција.

2. Потоа, Државите страни поднесуваат редовни извештаи најмалку на секои четири години и по барање на Комитетот.

3. Комитетот одлучува за насоките кои ќе се применуваат за содржината на овие извештаи.

4. Државата страна која има поднесено опширен првичен извештај до Комитетот, во своите следни извештаи не треба да ги повторува информациите дадени претходно. При подготовката на извештаите до Комитетот, државите страни се повикуваат да ги подготват на отворен и транспарентен начин и да обрнат посебно внимание на одредбата утврдена во член 4.3 од оваа Конвенција.

5. Во извештаите може да се наведат факторите и потешкотиите што влијаат врз ефикасното исполнување на обврските од оваа Конвенција.

Член 36

Разгледување на извештаите

1. Секој извештај се разгледува од страна на Комитетот и дава сугестии и општи препораки за кои ќе смета дека се соодветни и истите ги препраќа до засегнатата Држава страна. Државите страни може да одговори на Комитетот со информации по нејзин избор. Комитетот може да побара дополнителни информации од државите страни што се релевантни за спроведувањето на оваа Конвенција.

2. Доколку државата страна значително задоцни со доставувањето на извештај, Комитетот може да ја извести засегнатата државата страна за потребата од преиспитување на спроведувањето на оваа Конвенција во таа државата страна, врз основа на конзистентни информации расположливи за Комитетот, доколку релевантниот извештај не е доставен во рок од три месеци по известувањето. Комитетот ја повикува засегнатата државата страна да земе учество во ова преиспитување. Доколку државата страна го поднесе релевантниот извештај, се применуваат одредбите од став 1 на овој член.

3. Генералниот секретар на Обединетите нации овие извештаи ги става на располагање на сите држави страни.

4. Државите страни ги ставаат своите извештаи на располагање на јавноста во своите земји и овозможуваат пристап на сугестии и општи препораки во однос на истите.

5. Комитетот ги пренесува извештаите од државите страни, како што смета дека е соодветно, до специјализираните агенции, фондови и програми на Обединетите нации и до другите надлежни тела, со цел да се достави барање или индикации на потребата од технички совет или помош што се содржи во истите, заедно со согледувањата и препораките на Комитетот, доколку има, на овие барања или индикации.

Член 37

Соработка меѓу државите страни и Комитетот

1. Секоја држава страна соработува со Комитетот и им помага на своите членови во исполнувањето на нивниот мандат.
2. Во своите односи со државите страни, Комитетот обрнува должно внимание на начините и средствата за подобрување на националните капацитети за спроведување на оваа Конвенција, вклучувајќи и преку меѓународна соработка.

Член 38

Односи на Комитетот со други тела

Со цел промовирање на ефикасно спроведување на оваа Конвенција и поттикнување на меѓународната соработка на полето опфатено со оваа Конвенција:

- а. Специјализираните агенции и други органи на Обединетите нации имаат право да бидат застапени во утврдувањето на спроведувањето на оние одредби на Конвенцијата кои потпаѓаат во рамките на обемот на нивниот мандат. Комитетот може да ги повика специјализираните агенции и другите надлежни тела, за кои смета дека се соодветни за обезбедување експертски совет за спроведувањето на оваа Конвенција од областа која потпаѓа во рамките на обемот на нивните соодветни мандати; Комитетот може да ги повика специјализираните агенции и другите надлежни органи на Обединетите нации да поднесат извештаи за спроведувањето на оваа Конвенција од областа која потпаѓа во рамките на обемот на нивните активности;
- б. Комитетот, при истекувањето на неговиот мандат, како што е соодветно, врши консултации со други релевантни тела воспоставени со меѓународните договори за човекови права, со цел да обезбеди доследност на нивните односни извештајни насоки, сугестии и општи препораки, а избегнувајќи повторување и преклопување на извршувањето на нивните функции.

Член 39

Извештај на Комитетот

Комитетот поднесува извештај на секои две години до Генералното собрание и до Економско-социјалниот совет за своите активности и може да даде сугестии и општи препораки врз основа на разгледувањето на извештаите и информациите добиени од државите страни. Овие сугестии и општи препораки се вклучуваат во извештајот на Комитетот заедно со коментарите, доколку постојат, од државите страни.

Член 40

Конференција на државите страни

1. Државите страни редовно се состануваат на Конференција на државите страни со цел да ги разгледаат прашањата во однос на спроведувањето на оваа Конвенција.
2. Најдоцна за шест месеци по влегувањето во сила на оваа Конвенција, Генералниот секретар на Обединетите нации ќе свика Конференција на државите страни. Следните состаноци се свикуваат од страна на Генералниот секретар на Обединетите нации на две години или на одлука на Конференција на државите страни.

Член 41

Депозитар

Генералниот секретар на Обединетите нации е депозитар на оваа Конвенција.

Член 42

Потпишување

Оваа Конвенција е отворена за потпишување од страна на сите земји и од регионални организации за интеграција во седиштето на Обединетите нации во Њујорк од 30 март 2007 година.

Член 43

Согласност за обврзување

Конвенцијата подлежи на ратификација од страна на државите страни и на формална конфирмација од страна на регионалните организации за интеграција на потписничките. Истата е отворена за пристапување од страна на секоја земја или регионална организација за интеграција која што не ја потпишала Конвенција.

Член 44

Регионални организации за интеграција

1. „Регионална организација за интеграција“, значи организација конституирана од страна на суверени земји од одреден регион на која нејзините земји членки ја пренеле надлежноста во однос на проблематика која ја регулира оваа Конвенција. Овие организации, во своите инструменти за формална конфирмација или пристапување, го наведуваат обемот на својата надлежност во однос на проблематиката која ја регулира оваа Конвенција. Според тоа, тие го известуваат депозитарот за секоја значајна измена во обемот на нивната надлежност.

2. Упатувањата на „ државите страни “ во оваа Конвенција се применуваат на овие организации во рамките на ограничувањата на нивната надлежност.

3. За целите на член 45, став 1 и член 47, став 2 и 3, секој инструмент депониран од страна на регионална организација за интеграција нема да се вбројува.

4. Регионалните организации за интеграција, во проблематика во рамките на нивната надлежност, можат да го остваруваат своето право на глас на Конференцијата на државите страни, според бројот на гласови еднаков на бројот на нивните земји членки кои се потписнички на Конвенцијата. Оваа организација не го остварува своето право на глас, доколку една од земјите членки го остварува своето право и обратно.

Член 45

Влегување во сила

1. Оваа Конвенција влегува во сила на триесетиот ден по депонирањето на дваесеттиот инструмент за ратификација или пристапување.

2. За секоја земја или регионална организација за интеграција која ја ратификува, формално ја прифаќа или пристапува на Конвенцијата по депонирањето на дваесеттиот инструмент, Конвенцијата влегува во сила на тринаесеттиот ден по депонирањето на нејзиниот инструмент.

Член 46

Резерви

1. Условите некомпатибилни на предметот и целта на оваа Конвенција не се дозволени.

2. Резервите можат да се повлечат во секое време.

Член 47

Измени и дополнувања

1. Секоја држава страна може да предложи измени и дополнувања на оваа Конвенција и да го поднесе до Генералниот секретар на Обединетите нации. Генералниот секретар ги доставува сите предложени измени и дополнувања до државите страни со барање да објават дали бараат конференција на државите страни за потребите на разгледување и одлучување за предлозите. Во тој случај, во рок од четири месеци од денот на ова известување, доколку најмалку една третина од државите страни бараат конференција, Генералниот секретар свикува конференција под покровителство на Обединетите нации. Секоја измена и дополнување донесен со мнозинство на две

третини од државите страни се доставува од страна на Генералниот секретар до Генералното собрание на одобрување, а потоа до сите државите страни на прифаќање.

2. Измена и дополнување донесено и одобрено во согласност со став 1 од овој член влегува во сила на тринаесеттиот ден откако бројот на депонираните инструменти на прифаќање достигне две третини од државите страни на денот на донесувањето на амандманот. Потоа, измената и дополнувањето влегува во сила за секоја државите страни на триесеттиот ден по депонирањето на нејзиниот инструмент за прифаќање. Измените и дополнувањата се обврзувачки само за оние државите страни кои го прифатиле.

3. Доколку Конференцијата на државите страни со консензус одлучи, амандман донесен и одобрен во согласност со став 1 од овој член, кој се однесува само на член 34 , 38, 39 и 40 влегува во сила за сите државите страни на тринаесеттиот ден откако бројот на депонираните инструменти на прифаќање достигне две третини од бројот на државите страни на денот на донесувањето на амандманот.

Член 48 **Откажување**

Државите страни може да ја откажат оваа Конвенција со писмено известување до Генералниот секретар на Обединетите нации. Откажувањето влегува во сила една година по датумот на приемот на известувањето од страна на Генералниот секретар.

Член 49 **Прифатлив формат**

Текстот на оваа Конвенција е достапен во прифатлив формат.

Член 50 **Автентични текстови**

Арапскиот, кинескиот, англискиот, францускиот, рускиот и шпанскиот текст на оваа Конвенција, се подеднакво автентични.

Како сведоци на долупотпишаните ополномоштени, законски овластени од страна на соодветните Влади, ја потпишаа оваа Конвенција.

Факултативен Протокол кон Конвенцијата за правата на лицата со инвалидност

Државите страни на овој Протокол се договорија на следново:

Член 1

1. Државите страни на овој Протокол ("државата страна") ја признава надлежноста на Комитетот за правата на лица со инвалидност ("комитетот") да прима и разгледува известувања од или во име на поединци или групи на поединци кои се под негова јурисдикција и кои тврдат дека се жртви на кршење на нивните права од страна на државата страна од одредбите на Конвенцијата.
2. Комитетот нема да прима известувања доколку државата – страна од Конвенцијата не е страна на овој Протокол.

Член 2

Комитетот ќе ги смета известувањата за неприфатливи :

- а) ако известувањето е анонимно ;
- б) кога известувањето претставува злоупотребува на правото на поднесување на такви известувања или не е согласно одредбите на Конвенцијата ;
- в) кога истиот предмет веќе бил разгледан од Комитетот или е разгледан или се разгледува согласно некоја друга процедура за меѓународно испитување или спогодба ;
- г) кога не се искористени сите достапни домашни правни лекови. Ова не е важи кога примената на тие правни лекови е неоправдано пролонгирана или не постои веројатност да дадат ефективни резултати;
- д) кога е очигледно дека известувањето е неосновано или недоволно поткрепено или кога ;
- ѓ) фактите кои се предмет на известувањето настанале пред овој Протокол да почне да важи за односната државата страна освен ако тие факти не продолжиле да се појавуваат и после стапувањето на сила на Протоколот за таа држава страна.

Член 3

Согласно одредбите од член 2 од овој Протокол, Комитетот ќе ја извести во најстрога доверливост државата страна за сите известувања кои се поднесени. Во рок од шест месеци, таа држава ќе треба да му поднесе на Комитетот писмени објаснувања или изјави за разјаснување на случајот и за правниот лек, доколку постои, кои таа држава ги применила.

Член 4

1. Комитетот во секое време по приемот на известувањето и пред одредување на неговите вредности, може да побара од државата страна итно да го разгледа барањето државата страна да преземе привремени мерки за избегнување на можните ненадоместливи штети за жртвата или жртвите на наведеното кршење на права.
2. Кога Комитетот го користи своето дискреционо право согласно став 1 од овој член тоа не опфаќа и утврдување на прифатливоста или вредностите на известувањето.

Член 5

Комитетот ќе одржува затворени состаноци при испитување на известувањата согласно овој Протокол. По испитување на одредено известување, Комитетот ќе ги проследи своите предлози и препораки, доколку ги има, до државата страна и до подносителот.

Член 6

1. Доколку Комитетот прими веродостојни информации кои посочуваат на сериозно и систематско кршење на правата утврдени со оваа Конвенција од страна на државата страна, Комитетот ќе ја повика таа држава страна да соработува при испитувањето на информацијата и во таа насока да даде коментар за дадените информации.
2. Земајќи ги предвид сите коментари поднесени од односната држава страна како и други веродостојни информации кои му стојат на располагање, Комитетот може да назначи еден или повеќе свои членови да спроведат истрага и итно да му поднесат извештај. Кога истрагата е оправдана и со дозвола од државата страна таа може да вклучи и посета на самата држава.
3. По испитување на наодите од таа истрага, Комитетот ќе и ги пренесе овие наоди на дадената државата страна со сите забелешки и препораки.
4. Државата страна во рок од шест месеци од приемот на тие наоди, забелешки и препораки доставени од страна на Комитетот ќе поднесе свои коментари до Комитетот.
5. Таквата истрага ќе се спроведува под строга доверливост и од државата страна ќе се бара соработка во сите фази од постапката.

Член 7

1. Согласно член 35 од Конвенцијата, Комитетот може да ја повика држава - страна во својот извештај да опфати и детали за сите преземени мерки како одговор на спроведената истрага согласно член 6 од овој Протокол.

2. Комитетот може доколку е потребно по истекот на периодот од шест месеци од член 6, став 4 да ја повика држава странаа да го извести за сите преземени мерки како одговор на таквата истрага.

Член 8

Секоја држава страна може при потпишување или ратификација на овој Протокол или пристапувањето кон истиот, да изјави дека не ја признава надлежноста на Комитетот предвидна во член 6 и 7.

Член 9

Генералниот секретар на Обединетите Нации ќе биде депозитар на овој Протокол.

Член 10

Овој Протокол ќе биде отворен за потпишување од страна на државите потписнички и регионалните организации за интеграција на Конвенцијата во седиштето на Обединетите Нации во Њу Јорк од 30 март 2007.

Член 11

Овој Протокол подлежи на ратификација од државите страни на овој Протокол кои ја ратификувале или пристапиле кон Конвенцијата. Тој подлежи на формална потврда од регионалните организации за интеграција потписнички на овој Протокол кои формално ја прифатиле или пристапиле кон Конвенцијата. Кон истиот ќе може да пристапи секоја држава или регионална организација за интеграција која ја ратификувала, формално потврдила или пристапила кон Конвенцијата а која не го потпишала овој Протокол.

Член 12

1. Регионална организација за интеграција значи организација составена од суверени држави од даден регион на која нејзините земји членки и ја пренеле надлежноста за прашањата со кои управува Конвенцијата и овој Протокол. Тие организации во своите инструменти за формална потврда или прифаќање ќе го објават степенот на нивната надлежност во поглед на прашањата со кои управува Конвенцијата и овој Протокол. Последователно тие ќе го известат депозитарот за сите суштински промени во степенот на нивната надлежност.

2. Спомнувањето на "држави страни" во овој Протокол ќе се однесува на организациите во рамките на лимитите на нивната надлежност.
3. Заради целите на член 13, став 1 и член 15, став 2 од овој Протокол, сите инструменти доставени од регионалната организација за интеграција нема да се земаат во предвид.
4. Регионалните организации за интеграција во однос на прашањата кои се во нивна надлежност, може да го искористат своето право на гласање на седницата на државите страни со број на гласови еднаков на бројот на нивните земји членки, страни на овој Протокол. Таа организација нема да го користи своето право на гласање доколку некоја од нејзините земји членки го користи своето право и обратно.

Член 13

1. Доколку Конвенцијата стапи на сила, овој Протокол ќе започне да важи на триесетиот ден од доставувањето на десетиот инструмент за ратификација или пристапување.
2. За секоја држава или регионална организација за интеграција која го ратификува, формално потврдува или пристапува кон овој Протокол по доставувањето на десетиот инструмент за тоа, Протоколот ќе стапи на сила на триесетиот ден откако ќе достави таков свој инструмент.

Член 14

1. Не се дозволени резерви кои не е во согласност со целта и намерата на овој Протокол.
2. Резервите може да бидат повлечени во секое време.

Член 15

1. Секоја држава страна може да предложи измена и дополние на овој Протокол и да го поднесе до Генералниот Секретар на Обединетите Нации. Генералниот Секретар ќе ги информира државите страни за сите предложени измени и дополненија и ќе побара да го известат дали претпочитаат одржување на седница на државите страни заради разгледување и донесување одлука за предлозите. Доколку во рок од четири месеци од денот на информирањето најмалку една третина од државите страни побараат да се оддржи таква седница, Генералниот Секретар ќе свика седница под покровителство на Обединетите Нации. Секоја измена и дополние усвоена со двотретинско мнозинство од државите страни кои се присутни и кои гласале ќе биде поднесена од страна на Генералниот Секретар до Генералното Собрание на Обединетите Нации за усвојување и потоа до сите држави страни за прифаќање.
2. Секоја измена и дополние усвоена и одобрена согласно став 1 од овој член ќе почне да важи на триесетиот ден откако бројот на поднесените

инструменти за прифаќање достигнал две третини од бројот на држави на денот на усвојување на измената. Потоа за секоја држава страна измената ќе стапи на сила на триесетиот ден по доставување на таков свој инструмент за прифаќање. Измената ќе важи само за оние држави страни кои ја имаат прифатено истата.

Член 16

Државата страна може да го откаже овој Протокол со писмено известување до Генералниот Секретар на Обединетите Нации. Откажувањето ќе стапи на сила една година откако Генералниот Секретар го примил известувањето.

Член 17

Содржината на овој Протокол ќе биде достапен во сите расположиви формати.

Член 18

Арапските, кинеските, англиските, француските, руските и шпанските текстови од овој Протокол се подеднакво автентични.

Како доказ за тоа долупотпишаните ополномоштеници кои се уредно овластени од своите Влади го потпишаа овој Протокол.

Член 3

Министерството за труд и социјална политика се определува како надлежен орган на државната управа што ќе се грижи за извршување на оваа конвенција и овој протокол.

Член 4

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

L I G J

PËR RATIFIKIMIN E KONVENTËS PËR TË DREJTAT E PERSONAVE ME INVALIDITET DHE PROTOKOLLIT FAKULTATIV TË KONVENTËS PËR TË DREJTAT E PERSONAVE ME INVALIDITET

Neni 1

Ratifikohet Konventa për të drejtat e personave me invaliditet, e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara në Njujork më 13 dhjetor 2006, e nënshkruar nga Republika e Maqedonisë më 30 mars 2007 dhe Protokollit fakultativ i Konventës për të drejtat e personave me invaliditet i miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara më 13 dhjetor 2006, i nënshkruar nga Republika e Maqedonisë më 29 korrik 2009.

Neni 2

Konventa dhe Protokollit në original në gjuhën angleze, me përkthim në gjuhën maqedonase, janë si vijojnë:

Neni 3

Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, caktohet si organ kompetent i administratës shtetërore, që do të kujdeset për zbatimin e kësaj konvente dhe protokollit.

Neni 4

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

30.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА СПОГОДБАТА МЕЃУ ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА ЗА УСЛОВИ ЗА ПАТУВАЊЕ НА ДРЖАВЈАНИТЕ НА ДВЕТЕ ЗЕМЈИ

Се прогласува Законот за ратификација на Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Србија за услови за патување на државјаните на двете земји, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 5 декември 2011 година.

Бр. 07- 5050/1
5 декември 2011 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Ѓорге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

З А К О Н

ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА СПОГОДБАТА МЕЃУ ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА ЗА УСЛОВИ ЗА ПАТУВАЊЕ НА ДРЖАВЈАНИТЕ НА ДВЕТЕ ЗЕМЈИ

Член 1

Се ратификува Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Србија за услови за патување на државјаните на двете земји, склучена во Охрид на 3 октомври 2011 година.

Член 2

Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Владата на Република Србија за услови за патување на државјаните на двете земји во оригинал на македонски, српски и англиски јазик гласи:

СПОГОДБА
МЕЃУ
ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
И
ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗА УСЛОВИТЕ ЗА ПАТУВАЊЕ НА ДРЖАВЈАНИТЕ НА ДВЕТЕ ЗЕМЈИ

Република Македонија и Република Србија претставувани од нивните Влади (во натамошниот текст: Договорни страни),

Поаѓајќи од принципите на меѓународното право и пријателските односи меѓу двете држави, како и принципите на Финалниот акт на Конференцијата за европска безбедност и соработка и Париската повелба за нова Европа,

Раководејќи се од желбата за натамошно унапредување на соработката и пријателските односи и меѓусебно настојувајќи да го олеснат патувањето на државјаните на двете држави,

Се договорија за следното:

Член 1

Државјаните на една Договорна страна можат без визи да влегуваат на територијата на државата на другата Договорна страна со важечка патна исправа или важечка биометриска лична карта, на сите гранични премини отворени за меѓународен сообраќај и во неа да престојуваат најмногу до девеесет (90) дена во текот на секој шест (6) месечен период од денот на првото влегување.

Државјаните на една Договорна страна кои имаат намера да престојуват подолго од девеесет (90) дена на територијата на другата Договорна страна, должни се да поднесат барање за регулирање на престојот на начин предвиден во законодавството на таа Договорна страна.

За постапките предвидени во став 2 од овој член нема да се наплатува такса.

Член 2

Во согласност со националното законодавство, важечки патни исправи за државјаните на Република Македонија се: пасош, дипломатски пасош, службен пасош, заеднички пасош, патен лист и поморска или бродска книшка со важечка виза.

Во согласност со националното законодавство, важечки патни исправи за државјаните на Република Србија се: пасош, дипломатски пасош, службен пасош, патен лист и поморска или бродска книшка со важечка виза .

Член 3

Договорните страни веднаш, но не подоцна од петнаесет (15) дена, по дипломатски пат ќе се известуваат меѓусебно за измените на условите за влез, престој и излез на државјаните на државите на Договорните страни.

Член 4

Државјаните на државата на едната Договорна страна се должни за време на престојот на територијата на другата Договорна страна да ги почитуваат до нејзините закони и други прописи.

Член 5

Секоја Договорна страна во согласност со своето законодавство го задржува правото да одбие влез или откаже престој на својата територија на државјаните на другата Договорна страна.

Член 6

Државјаните на државата на едната Договорна страна кои ќе останат без важечка патна исправа или биометриска лична карта на територијата на државата на другата Договорна страна, можат да ја напуштат нејзината територија со патна исправа издадена од страна на дипломатско-конзуларното претставништво на својата држава, во согласност со националното законодавство.

претставништво на својата држава, во согласност со националното законодавство.

Член 7

Секоја Договорна страна може, од причини предвидени во националното законодавство, како и од безбедносни причини и заштита на јавното здравје, привремено да ја прекине, во потполност или делумно, примената на одредбите од Спогодбата, за што без одложување по дипломатски пат ќе ја извести другата Договорна страна.

Привремениот прекин на спроведување на Спогодбата влегува во сила со датумот на приемот на известувањето предвидено во ставот 1 од овој член.

Член 8

Договорните страни меѓусебно ќе размерат специмени од сите видови на патни исправи и биометрски лични карти, не подоцна од триесет (30) дена пред влегување во сила на оваа Спогодба.

Во случај на измени, укинување на постојните или воведување на нови видови на патни исправи и биометриски лични карти, Договорните страни благовремено ќе си достават специмени и известувања за измените и ќе се известат за условите за нивно користење.

Член 9

Спогодбата е склучена на неодредено време.

Секоја Договорна страна може да ја откаже Спогодбата со претходно известување до другата Договорна страна по дипломатски пат.

Важноста на Спогодбата престанува по истекот на триесет (30) дена од датумот на приемот на известувањето од став 2 на овој член.

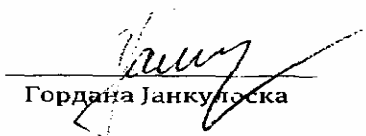
Член 10

Спогодбата подлежи на ратификација во согласност со националното законодавство на секоја договорна страна и влегува во сила триесет (30) дена

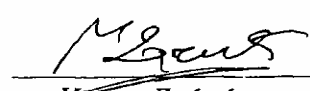
Со влегувањето во сила на оваа Спогодба престанува да важи Спогодбата меѓу Сојузната Влада на Сојузна Република Југославија и Владата на Република Македонија за укинување на визите, потпишана на 3 јули 1997 година

Потпишано во Охрид на 03.10.2011 во два оригинални примероци, секој на македонски, српски и англиски јазик, при што сите текстови се еднакво веродостојни. Во случај на разлики во толкувањето, англискиот текст ќе превладее.

За Владата на
Република Македонија

Гордана Јанкулоска

За Владата на
Република Србија

Ивица Дакиќ

СПОРАЗУМ
ИЗМЕЃУ
ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ МАКЕДОНИЈЕ
И
ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
О УСЛОВИМА ПУТОВАЊА ДРЖАВЉАНА ДВЕ ЗЕМЉЕ

Република Македонија и Република Србија представљене њиховим Владама,
(у даљем тексту: Уговорне стране),

полазећи од принципа меѓународног права и пријатељских односа између две државе, као и принципа Финалног акта Конференције о европској безбедности и сарадњи и Париске повеље за нову Европу,

руководећи се жељом да даље унапређују сарадњу и пријатељске односе и настојећи да међусобно олакшају путовања држављана обе државе, споразумеле су се о следећем:

Члан 1

Држављани једне уговорне стране могу без визе улазити на територију државе друге уговорне стране са важећом путном исправом или важећом биометријском личном картом, на свим граничним прелазима отвореним за меѓународни саобраћај и у њој боравити до 90 дана у периоду сваких шест (6) месеци почев од дана првог уласка.

Држављани једне уговорне стране који намеравају да бораве дуже од деведесет (90) дана на територији друге уговорне стране, дужни су да поднесу захтев за регулисање боравка на начин предвиђен законодавством те уговорне стране.

За поступке у случајевима из става 2 овог члана споразума неће се наплаћивати такса.

Члан 2

У складу са националним законодавством, важеће путне исправе за држављане Републике Македоније су: пасош, дипломатски пасош, службени пасош, заједнички пасош, путни лист, поморска или бродарска књижица ако је у њу унета важећа виза.

У складу националним законодавством, важеће путне исправе за држављане Републике Србије су: пасош, дипломатски пасош, службени пасош, путни лист, поморска или бродарска књижица ако је у њу унета важећа виза.

Члан 3

Уговорне стране ће одмах а најкасније у року од петнаест (15) дана, дипломатским путем благовремено обавештавати једна другу о изменама услова уласка, боравка и изласка држављана држава уговорних страна.

Члан 4

Држављани државе једне уговорне стране дужни су да се за време боравка на територији друге уговорне стране поштују њене законе и друге прописе.

Члан 5

Свака уговорна страна, у складу са својим националним законодавством, задржава право да ускрати улазак или откаже боравак на својој територији држављанима друге уговорне стране.

Члан 6

Држављани државе једне стране уговорнице који остану без важеће путне исправе или биометријске личне карте на територији државе друге стране уговорнице, могу напустити њену територију са путном исправом издатом од стране дипломатско-конзуларног представништва своје државе, у складу са националним законодавством.

Члан 7

Свака уговорна страна може из разлога предвиђених националним законодавством, као и из разлога безбедности и заштите здравља привремено обуставити, у потпуности или делимично, примену одредби Споразума, о чему ће без одлагања дипломатским путем обавестити другу уговорну страну.

Привремена обустава примене споразума ступа на снагу даном пријема обавештења из става 1 овог члана.

Члан 8

Уговорне стране доставиће једна другој узорке свих врста путних исправа и биометријске личне карте најкасније тридесет (30) дана пре ступања на снагу овог споразума.

У случају измене, ствљања ван снаге важећих или увођења нових врста путних исправа и биометријских личних карата, уговорне стране ће благовремено доставити узорке и обавештења о изменама и обавестити о условима њиховог коришћења.

Члан 9

Овај споразум се закључује на неодређено време.

Свака уговорна страна може отказати овај Споразум уз претходно обавештење дипломатским путем друге уговорне стране.

Важење Споразума престаје по истеку тридесет (30) дана од дана пријема обавештења из става 2 овог члана..

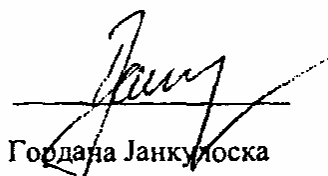
Члан 10

Споразум подлеже ратификацији у складу са националним законодавством сваке стране уговорнице и ступа на снагу по истеку тридесет (30) дана од пријема последњег обавештења уговорних страна о испуњености унутрашњих правних процедура за његово ступање на снагу.

Ступањем на снагу овог споразума престаје да важи Споразум између Владе Републике Македоније и Савезне владе Савезне републике Југославије о укидању виза , потписан 3.јула 1997.године.

Сачињено у Охрид, 03.10.2011 године, у два оригинална примерка, сваки на македонском, српском и енглеском језику, при чему су сви текстови једнако веродостојни. У случају разлика у тумачењу меродаван је текст на енглеском језику.

За Владу Републике
Македоније

Гордана Јанкуљоска

За Владу Републике
Србије

Ивица Дачић

**AGREEMENT
BETWEEN
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA
AND
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF SERBIA
ON TRAVEL CONDITIONS FOR THE NATIONALS OF TWO COUNTRIES**

The Republic of Macedonia and the Republic of Serbia represented by their respective governments (hereinafter referred to as "Contracting Parties"),

Starting from the principle of the international law and friendly relations between the two countries, as well as the principle of the Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe and the Paris Charter for a New Europe,

Guided by wish to further improve cooperation and friendly relations, and striving to mutually facilitate travel conditions for the nationals of both countries,

Have agreed on the following:

Article 1

Nationals of one Contracting Party may enter the territory of other Contracting Party without visa with valid travel document or valid biometric identity card, at all border crossing points opened for international traffic and stay up to ninety (90) days within each six (6) months period starting from the date of the first entry.

Nationals of one Contracting Party intending to stay longer than ninety (90) days on the territory of the other Contracting Party have to regulate their stay in accordance with the legislation of the respective Contracting Party.

No fee shall be charged for the procedures stipulated in Paragraph 2 of this Article.

Article 2

In accordance with the national legislation, valid travel documents for the nationals of the Republic of Serbia are the following: passport, diplomatic passport, service passport, emergency travel document and seaman's book or notebook of ship with a valid visa

In accordance with the national legislation, valid travel documents for the nationals of the Republic of Macedonia are the following: passport, diplomatic passport, service passport, collective passport, emergency travel document and seaman's book or notebook of ship with a valid visa.

Article 3

Contracting Parties shall immediately and not later than fifteen (15) days notify each other, by diplomatic channels, of changes on terms of entry, stay and exit of the nationals of the Contracting Parties.

Article 4

Nationals of one Contracting Party shall respect laws and regulations of the other Contracting Party throughout their stay on its territory.

Article 5

In accordance with its legislation, each Contracting Party reserves the right to deprive nationals of the other Contracting Party of entry or to cancel the stay on its territory.

Article 6

Nationals of one Contracting Party left without valid travel document or valid biometric identity card on the territory of other Contracting Party, may leave its territory with travel document issued by the diplomatic-consular office of their country in accordance with their national legislation.

Article 7

Each Contracting Party due to the reasons stipulated in its national legislation, as well as the reasons concerning security and health protection, may temporarily, completely or partially, suspend the application of provisions of this Agreement informing immediately thereof the other Contracting Party through diplomatic channel.

The temporary suspension of the Agreement shall enter into force upon the notification mentioned in Paragraph 1 of this Article.

Article 8

Contracting Parties shall provide to each other specimens of all types of valid travel documents and valid biometric identity cards, no later than thirty (30) days before the entry into force of this Agreement.

In case of changes, cancellation of existing or introduction of new types of travel documents and biometric identity cards, Contracting Parties shall provide specimens and information regarding the changes in due time, notifying each other of the conditions of their use.

Article 9

The Agreement is concluded for indefinite period of time.

Each Contracting Party may terminate this Agreement by sending prior notification to the other Contracting Party through diplomatic channel.

This Agreement shall cease to be valid thirty (30) days from the day of the receipt of such notification mentioned in Paragraph 2 of this Article.

Article 10

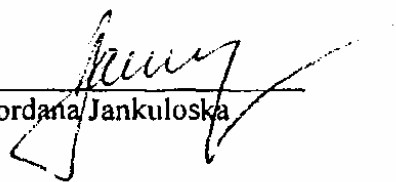
The Agreement shall be subject to the ratification process in accordance with the national legislation of each Contracting Party and shall enter into force thirty (30) days from the date of the last notification of the Contracting Parties on fulfillment of the internal legal procedure for its entry into force.

The entry into force of this Agreement shall terminate the validity of the Agreement between the Federal Government of the Federal Republic of Yugoslavia and the Government of the Republic of Macedonia on visa abolishment, signed July 3rd 1997

Done in Ohrid..... on 03.10.2011....., in two original copies, each in Macedonian, Serbian and English language, all texts being equally authentic.

In case of divergences in the interpretation, the English text shall prevail.

For the Government of
the Republic of Macedonia

Gordana Jankuloska

For the Government of
the Republic of Serbia

Ivica Dačić

Член 3

Министерството за внатрешни работи се определува како надлежен орган на државната управа што ќе се грижи за извршување на оваа спогодба.

Член 4

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J

PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES NDËRMJET QEVERISË SË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË DHE QEVERISË SË REPUBLIKËS SË SERBISË PËR KUSHTET E UDHËTIMIT TË SHITETASVE TË TË DYJA VENDEVE

Neni 1

Ratifikohet Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Maqedonisë dhe Qeverisë së Republikës së Serbisë për kushtet e udhëtimit të shtetasve të të dyja vendeve, e nënshkruar në Ohër më 3 tetor 2011.

Neni 2

Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Maqedonisë dhe Qeverisë së Republikës së Serbisë për kushtet e udhëtimit të shtetasve të të dyja vendeve në original në gjuhën македонске, сербе dhe angleze, është si vijon:

Neni 3

Ministria e Punëve të Brendshme caktohet si organ kompetent i administratës shtetërore, që do të kujdeset për zbatimin e kësaj marrëveshje.

Neni 4

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

31.

Врз основа на членот 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА ДОГОВОРОТ ЗА ОПЕРАТИВНА И СТРАТЕШКА СОРАБОТКА МЕЃУ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И КАНЦЕЛАРИЈАТА НА ЕВРОПСКАТА ПОЛИЦИЈА

Се прогласува Законот за ратификација на Договорот за оперативна и стратешка соработка меѓу Република Македонија и Канцеларијата на Европската полиција, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 5 декември 2011 година.

Бр. 07- 5051/1
5 декември 2011 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Ѓорге Иванов, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗА К О Н

ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА ДОГОВОРОТ ЗА ОПЕРАТИВНА И СТРАТЕШКА СОРАБОТКА МЕЃУ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И КАНЦЕЛАРИЈАТА НА ЕВРОПСКАТА ПОЛИЦИЈА

Член 1

Се ратификува Договорот за оперативна и стратешка соработка меѓу Република Македонија и Канцеларијата на Европската полиција склучен со размена на писма потпишани во Хаг на 8 септември 2011 година и во Скопје на 20 септември 2011 година.

Член 2

Договорот во оригинал на англиски јазик со превод на македонски јазик, гласи:

Europol Unclassified – Basic Protection Level

The Hague, 8 September 2011

DIRECTORMs Gordana Jankulovska
Minister of Internal Affairs

Subject: Signature of our Agreement on Operational and Strategic Cooperation

Dear Minister,

I have the honour to propose that, if it is acceptable to your Government, this letter and your confirmation (hereafter: "the exchange of letters") shall together take the place of signature of the Agreement on Operational and Strategic Cooperation between the former Yugoslav Republic of Macedonia and Europol as adopted by the Council of the European Union on 3 June 2010.

I am pleased to declare that with this letter Europol considers itself bound by the provisions of our agreement pending its entry into force upon receipt of your positive and reciprocal reply.

On the issue of designation (of the signing parties), please note the exchange of letters cannot be interpreted as acceptance or recognition by Europol in whatever form or content of a reference other than the former Yugoslav Republic of Macedonia (UNSCR 817/93 and 845/93)

I look forward to our ability to move forward in our implementation of this agreement.

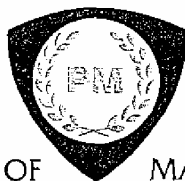
Yours sincerely,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Rob Wainwright'.

Rob Wainwright
Director

File no. 3710-709

Eisenhowerlaan 73
2517 KK The Hague
The NetherlandsP.O. Box 908 50
2509 LW The Hague
The NetherlandsPhone: +31(0)70 302 50 00
Fax: +31(0)70 302 58 96
www.europol.europa.eu

REPUBLIC OF MACEDONIA
MINISTRY OF INTERIOR

Skopje, 20.9.2011

Re: Signature of Agreement on Operational and Strategic Cooperation

Dear Sir,

On behalf of the Government of the Republic of Macedonia, I have the honour to acknowledge receipt of your letter dated 8-9-2011 regarding the signature of the Agreement on Operational and Strategic Co-operation between the Republic of Macedonia and Europol.

I hereby declare that the Government of the Republic of Macedonia considers the Agreement on Operational and Strategic Co-operation between the Republic of Macedonia and Europol as being signed with your letter and this letter in reply as equivalent of its signature.

However, I declare that the Republic of Macedonia does not accept the denomination used for my country in the abovementioned Agreement having in view that the constitutional name of my country is the Republic of Macedonia.

Yours sincerely,

MINISTER

OF INTERNAL AFFAIRS

Gordana Jankuloska LL.M

H.E. Rob WAINWRIGHT
Director of EUROPOL
THE HAGUE

MVR

Cabinet of the Minister

No 14-1048/1

SKOPJE

ЕВРОПОЛ

ДИРЕКТОР

Хаг, 8 септември 2011

Гордана Јанкуловска
Министер за внатрешни работи

Предмет: Потпишување на Договорот за оперативна и стратешка соработка

Почитуван Министер,

Имам чест да предложам, доколку е прифатливо за вашата Влада, ова писмо и вашата потврда (во понатамошниот текст: "размена на писма") заедно ќе претставуваат потпишување на Договор за оперативна и стратешка соработка помеѓу Република Македонија и Канцеларијата на Европската Полиција како што беше усвоен од страна на Советот на Европската унија на 3 јуни 2010.

Имам чест да изјавам дека со ова писмо Европол се смета за обврзан со одредбите на овој договор по неговото влегување во сила по добивањето на вашиот позитивен и реципрочен одговор.

Во однос на именувањето (на страните потписнички), размената на писма не може да биде интерпретирана како прифаќање или признавање од Европол во било која форма на референцата во однос на Република Македонија (UNSC 817/93 и 845/93).

Во очекување на можноста за понатамошно имплементирање на овој договор.

Искрено,

Роб Веинврајт
Директор

Досие бр. 3710-709

Република Македонија
Министерство за внатрешни работи

Скопје, 20 септември 2011

Предмет: Потпишување на Договорот за оперативна и стратешка соработка

Почитуван Г-дин,

Во име на Владата на Република Македонија, имам чест да потврдам прием на вашето писмо од 08.09.2011 кое се однесува на Договор за оперативна и стратешка соработка помеѓу Република Македонија и Канцеларијата на Европската Полиција.

Изјавувам дека Владата на Република Македонија смета дека Договорот за оперативна и стратешка соработка помеѓу Република Македонија и Канцеларијата на Европската Полиција е потпишан со вашето писмо и ова писмо одговор како еквивалентно на потпис.

Меѓутоа, изјавувам дека Република Македонија не го прифаќа именувањето на мојата држава во горенаведениот договор, имајќи во вид дека уставното име на мојата држава е Република Македонија.

Искрено

Министер за внатрешни работи
Гордана Јанкуловска

Н.Е. Роб Веинврајт
Директор на Европол
Х А Г

ANNEX I

Management Board

The Hague, 23 March 2010

File no. 3710-639r2

Draft

**Agreement on Operational and Strategic Co-operation
between the former Yugoslav Republic of Macedonia and the
European Police Office**

The former Yugoslav Republic of Macedonia (hereafter referred to as the "Contracting Country"

and

the European Police Office (hereafter referred to as "Europol",
jointly referred to as "the Contracting Parties")

Aware of the urgent problems arising from international organised crime, especially terrorism, trade in human beings and illegal immigrant smuggling, unlawful drug trafficking,

Considering that the Council of the European Union has given the European Police Office (hereafter referred to as "Europol") the authorisation to enter into negotiations on a co-operation agreement with the Contracting Country on 23 October 2009,

Considering that the Council of the European Union has on 23 October 2009 concluded that there are no obstacles to include the transmission of personal data between Europol and the Contracting Country in the present Agreement,

Considering that Europol and the Contracting Country have signed a Strategic cooperation agreement on 16 January 2007,

Considering that the Council of the European Union has on (date) given Europol the authorisation to agree to the present Agreement between the Contracting Country and Europol,

Have agreed as follows:

Article 1

Definitions

For the purpose of this Agreement:

- a) "Europol Council Decision" means the Council Decision of 06 April 2009 establishing the European Police Office (Europol);
- b) "personal data" means any data relating to an identified or identifiable natural person: an identifiable person is one who can be identified, directly or indirectly, in particular by reference to an identification number or to one or more factors specific to his physical, physiological, mental, economic, cultural or social identity;
- c) "processing of personal data" (hereafter referred to as "processing") means any operation or set of operations which is performed upon personal data, whether or not by automatic means, such as collection, recording, organisation, storage, adaptation or alteration, retrieval, consultation, use, disclosure by transmission, dissemination or otherwise making available, alignment or combination, blocking, erasure or destruction;
- d) "information" means personal and non-personal data.

Article 2

Purpose

The purpose of this Agreement is to regulate and extend the co-operation between Europol and the Contracting Country in order to support the Member States of the European Union and the Contracting Country in the combating of serious forms of international crime in the areas mentioned in Article 3 of this Agreement, in particular through the exchange of information and regular contacts between Europol and the Contracting Country at all appropriate levels.

Article 3

Areas of criminality to which the Agreement applies

- 1. The co-operation as established in this Agreement shall, in line with the Contracting Parties' co-operation interest, relate to all areas of crime within Europol's mandate at the date of entry into force of this Agreement, including related criminal offences.
- 2. Related criminal offences shall be the criminal offences committed in order to procure the means for perpetrating the criminal acts referred to in paragraph 1, criminal offences committed in order to facilitate or carry out such acts, and criminal offences to ensure the impunity of such acts.

3. Where Europol's mandate is changed in any way, Europol may, from the date when the change to Europol's mandate enters into force, suggest the applicability of this Agreement in relation to the new mandate to the Contracting Country in writing. In so doing, Europol shall inform the Contracting Country of all relevant issues related to the change of the mandate. The Agreement shall extend to the new mandate as of the date on which Europol receives the written acceptance of the proposal by the Contracting Country in accordance with its domestic procedures.
4. For the specific forms of criminality, listed in Annex 2 to this Agreement, the definitions included in that Annex shall be applicable. Whenever a change to the mandate referred to in paragraph 3 entails the acceptance of a definition of another form of crime, such a definition shall also be applicable where this form of criminality becomes part of this Agreement in accordance with paragraph 3. Europol shall inform the Contracting Country if and when the definition of an area of criminality is amplified, amended or supplemented. The new definition of an area of criminality shall become part of this Agreement as of the date on which Europol receives the written acceptance of the definition by the Contracting Country. Any amendment to the instrument to which the definition refers shall be considered an amendment of the definition as well.

Article 4 **Areas of co-operation**

The co-operation may - in addition to the exchange of information related to specific investigations - involve all other tasks of Europol mentioned in the Europol Council Decision, in particular the exchange of specialist knowledge, general situation reports, results of strategic analysis, information on criminal investigation procedures, information on crime prevention methods, participation in training activities as well as providing advice and support in individual criminal investigations.

Article 5 **National contact point**

1. The Contracting Country designates Europol Unit within the Ministry of Interior to act as the national contact point between Europol and other competent authorities of the Contracting Country
2. High level meetings between Europol and the competent authorities of the Contracting Country shall take place regularly to discuss issues relating to this Agreement and the co-operation in general.
3. The point of contact designated by the Contracting Country and Europol shall consult each other regularly on policy issues and matters of common interest for the purpose of realising their objectives and coordinating their respective activities.

4. A representative of the Europol Unit within the Ministry of Interior may be invited to attend the meetings of the Heads of Europol National Units and meetings of the Heads of the Europol National Contact Points.

Article 6

Competent authorities

1. The law enforcement authorities in the Contracting Country responsible under national law for preventing and combating the criminal offences referred to in Article 3 (hereafter referred to as "competent authorities") are listed in Annex 3 to this Agreement. The Contracting Country shall notify Europol of any changes to this list within three months after such changes come into effect.
2. The Contracting Country shall, through the Europol Unit within the Ministry of Interior, supply Europol, on its request, with all information concerning the internal organisation, tasks and arrangements for the protection of personal data of the competent authorities mentioned in paragraph 1, in accordance with its national law and regulations.
3. When appropriate, consultation shall be arranged at the required level between representatives of the competent authorities of the Contracting Country and Europol responsible for the areas of criminality to which this agreement applies, to agree upon the most effective way in which to organise their particular activities.

Article 7

General provisions concerning the exchange of information

1. Exchange of information between the Contracting Parties shall only take place for the purpose of and in accordance with the provisions of this Agreement.
2. The exchange of information as specified in this Agreement shall take place between Europol and the Europol Unit within the Ministry of Interior and, as they consider appropriate, may include direct exchanges of information with the competent authorities identified pursuant to Article 6. The Europol Unit within the Ministry of Interior shall be informed thereof. The Contracting Parties shall ensure that exchange of information may take place on a 24/7 basis. The Europol Unit within the Ministry of Interior shall ensure that information can be exchanged without delay with the competent authorities as mentioned in Article 6 (1).
3. Europol shall only supply information to the Contracting Country which was collected, stored and transmitted in accordance with the relevant provisions of the Europol Council Decision and its implementing decisions. In this context Europol will in particular be bound by Article 20 (4) of the Council Decision adopting the implementing rules governing Europol's relations with partners, including the exchange of personal and classified information.

4. The Contracting Country shall only supply information to Europol that was collected, stored and transmitted in accordance with its national legislation.
5. Individuals shall have the right to have access to personal data related to them processed under this agreement, or to have such personal data checked, corrected or deleted, in accordance with the Contracting Party's legal framework. In cases where this right is exercised, the transmitting Contracting Party which provided the personal data concerned will be consulted before a final decision on the request is taken.
6. Should a request to disclose information transmitted on the basis of the present Agreement be submitted to a Contracting Party by an individual, the Contracting Party which provided this information shall be consulted as soon as possible. The concerned information shall not be disclosed should the Contracting Party which supplied it, object.

Article 8 **Supply of personal data by the Contracting Country**

1. The Contracting Country shall notify Europol, at the moment of supply of personal data or before, of the purpose for which the personal data is supplied and of any restriction on its use, deletion or destruction, including possible access restrictions in general or specific terms. Where the need for such restrictions becomes apparent after the supply, the Contracting Country shall inform Europol of such restrictions at a later stage.
2. After receipt, Europol shall determine without undue delay, but in any case within six months of receipt, if and to what extent personal data, which have been supplied may be included in Europol's processing systems, in accordance with the purpose for which they were supplied by the Contracting Country. Europol shall notify the Contracting Country as soon as possible after it has been decided that personal data will not be included. Personal data which have been transmitted shall be deleted, destroyed or returned, if such data are not, or no longer, necessary for Europol's tasks or if no decision has been taken on their inclusion in a Europol processing system within six months after receipt.
3. Europol shall be responsible for ensuring that the personal data as mentioned in paragraph 2, until they have been included in a Europol processing systems, may only be accessed by a Europol official duly authorised for the purpose of determining whether or not the personal data may be included in a Europol processing system.
4. If Europol, after appraisal, has reason to assume that information supplied is not accurate or no longer up to date, it shall inform the Contracting Country thereof. The Contracting Country shall verify the information and inform Europol on the outcome of such verification, following which Europol will take appropriate action in accordance with Article 11.

Article 9

Supply of personal data by Europol

1. Where personal data are transmitted at the request of the Contracting Country, the personal data may only be used for the purposes for which the request has been made. Where personal data are transmitted without a specific request, at the moment of transmission of the data or before, the purpose for which the data were transmitted shall be indicated, and any restriction on its use, deletion or destruction, including possible access restrictions in general or specific terms. Where the need for such restrictions becomes apparent after the supply, Europol shall inform the Contracting Country of such restrictions at a later stage.
2. The Contracting Country shall comply with the following conditions for all transmissions of personal data by Europol to the Contracting Country:
 - 1) after receipt, the Contracting Country shall determine without undue delay, whenever possible within three months of receipt if and to what extent the data which have been supplied are necessary for the purpose for which they were supplied;
 - 2) the data shall not be communicated or transmitted by the Contracting Country to third States or bodies, except with the prior consent of Europol;
 - 3) onward transmission of the data by the initial recipient shall be restricted to the competent authorities mentioned in Article 6 and shall take place under the same conditions as those applying to the original transmission;
 - 4) the supply must be necessary in individual cases for the purpose of preventing or combating the criminal offences referred to in Article 3 (1);
 - 5) any conditions on the use of the data specified by Europol must be respected;
 - 6) when data are supplied on request, the request for the data must specify indications as to the purpose of and the reason for the request. In the absence of such indications, the data shall not be transmitted;
 - 7) the data may be used only for the purpose for which they were communicated or transmitted;
 - 8) the data shall be corrected and deleted by the Contracting Country if it emerges that they are incorrect, inaccurate, no longer up to date or should not have been transmitted;
 - 9) the data shall be deleted when they are no longer necessary for the purpose for which they were transmitted.
3. The Contracting Country shall ensure that the personal data received from Europol are protected through technical and organisational measures. Such measures shall only be necessary where the effort they involve is proportionate to the objective they are designed to achieve in terms of protection, and will be designed to:
 - 1) deny unauthorised persons access to data processing equipment used for processing personal data,
 - 2) prevent the unauthorised reading, copying, modification or erasure of data media,
 - 3) prevent the unauthorised input of personal data and the unauthorised inspection, modification or deletion of stored personal data,
 - 4) prevent the use of automated data processing systems by unauthorised persons using data communication equipment,

- 5) ensure that persons authorised to use an automated data processing system only have access to the personal data covered by their access authorisation,
 - 6) ensure that it is possible to verify and establish to which bodies personal data may be transmitted using data communication equipment,
 - 7) ensure that it is subsequently possible to verify and establish which personal data have been input into automated data or processing systems and when and by whom the personal data were input,
 - 8) prevent unauthorised reading, copying, modification or deletion of personal data during transfers of personal data or during transportation of data media,
 - 9) ensure that installed systems may, in case of interruption, be immediately restored,
 - 10) ensure that the functions of the system perform without fault, that the appearance of faults in the functions is immediately reported and that stored personal data cannot be corrupted by means of a malfunctioning of the system.
4. Personal data revealing racial origin, political opinions or religious or other beliefs, or concerning health and sexual life as referred to in the first sentence of Article 6 of the Council of Europe Convention of 28 January 1981 for the protection of individuals with regard to automatic processing of personal data shall only be supplied in absolutely necessary cases and in addition to other information.
 5. No personal data shall be supplied where an adequate level of data protection is no longer guaranteed.
 6. Where Europol notes that the transmitted personal data are inaccurate, no longer up to date, or should not have been transmitted, it shall inform the Europol Unit within the Ministry of Interior thereof forthwith. Europol shall also request the Europol Unit within the Ministry of Interior forthwith to confirm to Europol that the data will be corrected or deleted.
 7. Europol shall keep a record of all communications or transmissions of personal data under this Article and of the grounds for such communications or transmissions.
 8. Notwithstanding Article 9(2) subparagraph 9, storage of personal data transmitted from Europol may not exceed a total of three years. Each time limit shall begin to run afresh on the date on which an event leading to the storage of that data occurs. If through the application of this paragraph the total storage period of personal data transmitted from Europol exceeds three years, the need for continued storage shall be reviewed annually and the review documented.

Article 10

Assessment of the source and of the information

1. When information is supplied by the Contracting Parties on the basis of this Agreement, the source of the information shall be indicated as far as possible on the basis of the following criteria:
 - (A) Where there is no doubt of the authenticity, trustworthiness and competence of the source, or if the information is supplied by a source who, in the past, has proved to be reliable in all instances;

- (B) Source from whom information received has in most instances proved to be reliable;
 - (C) Source from whom information received has in most instances proved to be unreliable;
 - (X) The reliability of the source cannot be assessed.
2. When information is supplied by the Contracting Parties on the basis of this Agreement, the reliability of the information shall be indicated as far as possible on the basis of the following criteria:
- (1) Information whose accuracy is not in doubt;
 - (2) Information known personally to the source but not known personally to the official passing it on;
 - (3) Information not known personally to the source but corroborated by other information already recorded;
 - (4) Information which is not known personally to the source and cannot be corroborated.
3. If either of the Contracting Parties - on the basis of information already in its possession - comes to the conclusion that the assessment of information supplied by the other Contracting Party needs correction, it shall inform the other Contracting Party and attempt to agree on an amendment to the assessment. Neither of the Contracting Parties shall change the assessment of information received without such agreement.
4. If one of the Contracting Parties receives information without an assessment, it shall attempt as far as possible and in agreement with the transmitting Contracting Party to assess the reliability of the source or the information on the basis of information already in its possession.
5. The Contracting Parties may agree in general terms on the assessment of specified types of information and specified sources, which shall be laid down in a Memorandum of Understanding between the Contracting Country and Europol. Such general agreements have to be approved by each of the Contracting Parties in accordance with their respective internal procedures. If information has been supplied on the basis of such general agreements, this shall be noted with the information.
6. If no reliable assessment can be made, or no agreement in general terms exists, the information shall be evaluated as at paragraph 1 (X) and paragraph 2 (4) above.

Article 11

Correction and deletion of information supplied by the Contracting Country

1. The Europol Unit within the Ministry of Interior shall inform Europol when information transmitted to Europol is corrected or deleted. The Europol Unit within the Ministry of Interior shall also inform Europol as far as possible when it has reason to assume that the information supplied is not accurate or no longer up to date.

2. When the Europol Unit within the Ministry of Interior informs Europol that it has corrected or deleted information transmitted to Europol, Europol shall correct or delete the information accordingly. Europol may decide not to delete the information if it concludes, based on information in its files that is more extensive than that possessed by the Contracting Country that a further need to process that information exists. Europol shall inform the Europol Unit within the Ministry of Interior of the continued storage of such information.
3. If Europol has reason to assume that information supplied is not accurate or no longer up to date, it shall inform the Europol Unit within the Ministry of Interior. The Europol Unit within the Ministry of Interior shall verify the information and inform Europol on the outcome of such verification. In case information is corrected or deleted by Europol, Europol shall inform the Europol Unit within the Ministry of Interior of the correction or deletion.

Article 12

Association to Analysis Groups

The Contracting Country may be invited by Europol to be associated to the activities of analysis groups set up on the basis of Article 14(8) of the Europol Council Decision.

Article 13

Confidentiality of information

1. All information processed by or through Europol, except information which is expressly marked or is clearly recognisable as being public information, is subject to a basic protection level within the Europol organisation as well as in the Member States of the European Union. Information which is only subject to the basic protection level does not require a specific marking of a Europol classification level, but shall be designated as Europol information.
2. The Contracting Parties shall ensure the basic protection level mentioned in paragraph 1 for all information, with the exception of public information, exchanged under this Agreement, by all necessary measures, including the obligation of discretion and confidentiality, limiting access to information to authorised personnel, protection of personal data and general technical and procedural measures to safeguard the security of the information.
3. Information requiring additional security measures is subject to a classification level of the Contracting Country or of Europol, which is indicated by a specific marking. The exchange of classified information between the Contracting Parties shall take place in accordance with Annex I. The level of classified information to be exchanged is determined by the corresponding classification levels as outlined by the Table of Equivalence in Article 7 (3) of Annex I.

Article 14**Liaison officers representing the Contracting Country at Europol**

1. The Contracting Parties agree to enhance the co-operation as laid down in this Agreement through the stationing of one or more liaison officers of the Contracting Country, representing it at Europol. The liaison officers' tasks, rights and obligations towards Europol as well as details regarding their stationing and the costs involved are laid down in Annex 4.
2. Europol shall arrange for all necessary facilities, such as office space and telecommunications equipment to be provided to such liaison officers within the premises of Europol, at the cost of Europol. .
3. The archives of the liaison officer shall be inviolable from any interference by Europol officials. These archives shall include all records, correspondence, documents, manuscripts, computer records, photographs, films and recordings belonging to or held by the liaison officer.
4. The Contracting Country shall ensure that its liaison officers have speedy and, where technically feasible, direct access to the national databases necessary for them to fulfil their task while stationed at Europol.

Article 15**Europol liaison officers in the Contracting Country**

1. If required for a further enhancement of the co-operation as laid down in this Agreement, the Contracting Parties agree that one or more Europol liaison officer(s) can be stationed with the Europol Unit within the Ministry of Interior. The Europol liaison officers' tasks, rights and obligations as well as details regarding their stationing and the costs involved shall be laid down in a separate agreement.
2. The Europol Unit within the Ministry of Interior shall arrange for all necessary facilities, such as office space and telecommunications equipment to be provided to such liaison officers within the premises of the Europol Unit within the Ministry of Interior and at its expense.
3. Within the territory of the Contracting Country the Europol liaison officer will enjoy the same privileges and immunities as those accorded by the Contracting Country to members, having comparable rank, of staff of diplomatic missions established in the Contracting Country.

Article 16**Liability**

1. The Contracting Country shall be liable, in accordance with its national law, for any damage caused to an individual as a result of legal or factual errors in information exchanged with Europol. The Contracting Country shall not plead that Europol had transmitted inaccurate information in order to avoid its liability under its national legislation vis-à-vis an injured party.

2. If these legal or factual errors occurred as a result of information erroneously communicated or of failure on the part of Europol or one of the Member States of the European Union or another third party to comply with their obligations, Europol shall be bound to repay, on request, the amounts paid as compensations under paragraph 1 above, unless the information was used in breach of this Agreement.
3. In cases where Europol is obliged to repay to Member States of the European Union or another third party amounts awarded as compensation for damages to an injured party, and the damages are due to the Contracting Country's failure to comply with its obligations under this Agreement, the Contracting Country shall be bound to repay, on request, the amounts which Europol paid to a Member State or to another third party to make up for the amounts it paid in compensation.
4. The Contracting Parties shall not require each other to pay compensation for damages under paragraphs 2 and 3 above to the extent that the compensation for damages was enforced as punitive, increased or other non-compensatory damages.

Article 17 Expenses

The Contracting Parties shall bear their own expenses which arise in the course of implementation of the present Agreement, unless otherwise agreed on a case-by-case basis.

Article 18 Settlement of Disputes

1. Any dispute between the Contracting Parties concerning the interpretation or application of this Agreement, or any question affecting the relationship between the Contracting Parties which is not settled amicably, shall be referred for final decision to a tribunal of three arbitrators, at the request of either Contracting Party. Each Contracting Party shall appoint one arbitrator. The third, who shall be chairman of the tribunal, is to be chosen by the first two arbitrators.
2. If one of the Contracting Parties fails to appoint an arbitrator within two months following a request from the other Contracting Party to make such an appointment, the other Contracting Party may request the President of the International Court of Justice, or in his absence the Vice-President, to make such an appointment.
3. Should the first two arbitrators fail to agree upon the third within two months following their appointment, either Contracting Party may request the President of the International Court of Justice, or in his absence the Vice-President, to make such an appointment.
4. Unless the Contracting Parties agree otherwise, the tribunal shall determine its own procedure.

5. The tribunal shall reach its decision by a majority of votes. In case of equality of votes the Chairman shall have a casting vote. The decision shall be final and binding on the Contracting Parties to the dispute.
6. Each Contracting Party reserves the right to suspend its obligations under this Agreement where the procedure laid down in this Article is applied or might be applied in accordance with paragraph 1, or in any other case where one of the Contracting Party is of the opinion that the obligations incumbent on the other Contracting Party under this Agreement has been breached.

Article 19 Saving Clause

1. The exchange of information under this Agreement does not cover mutual legal assistance in criminal matters. Consequently, nothing in this Agreement shall prejudice or otherwise affect or impact upon the general right or obligation with regard to the exchange of information foreseen by any Mutual Legal Assistance Treaty, working law enforcement relationship, or any other agreement or arrangement for the exchange of information between the Contracting Country and any Member State of the European Union.
2. The provisions regarding the processing of information as mentioned in this Agreement, however, shall be respected by the Contracting Parties with regard to all information exchanged under this Agreement.

Article 20 Amendments and Supplements

1. This Agreement may be amended at any time by mutual consent between the Contracting Parties. All the amendments and supplements must be in writing. Europol may only give its consent to amendments after the approval of such amendments by the Council of the European Union.
2. The Table of Equivalence in Article 7 (3) of Annex I and the Annexes 2, 3 and 4 to this Agreement may be amended through an Exchange of Notes between the Contracting Parties.
3. The Contracting Parties shall enter into consultations with respect to the amendment of this Agreement or its Annexes at the request of either of them.

Article 21 Entry into force and validity

This Agreement shall enter into force on the date on which the Contracting Country notifies Europol in writing through diplomatic channels that it has ratified this Agreement.

Article 22
Termination of the Strategic cooperation agreement

The Strategic cooperation agreement signed between the Contracting Country and Europol on 16 January 2007 will be terminated immediately after the entry into force of this Agreement. The legal effects of the Strategic cooperation agreement shall remain in force.

Article 23
Termination of the Agreement

1. This Agreement may be terminated in writing by either of the Contracting Parties with three months' notice.
2. In case of termination, the Contracting Parties shall reach agreement on the continued use, storage and protection of the information that has already been communicated and transmitted between them. If no agreement is reached, either of the two Contracting Parties is entitled to require that the information which it has communicated and transmitted be destroyed or returned to the transmitting Party.

Done at _____, this _____.

For the Contracting Country

For Europol

ANNEX 1**TO THE AGREEMENT ON OPERATIONAL AND STRATEGIC CO-OPERATION
BETWEEN THE CONTRACTING COUNTRY AND THE EUROPEAN POLICE OFFICE****Exchange of classified information****Article 1
Definitions**

For the purpose of this Annex:

- a) "information" means knowledge that may be communicated in any form and which can include personal and/or non-personal data;
- b) "classified information" means any information or material determined to require protection against unauthorised disclosure, which has been so designated by a classification marking;
- c) "confidentiality" means the level of protection attached to information by security measures;
- d) "classification level" means a security marking assigned to a document indicating the security measures that need to be applied to the information;
- e) "security package" means a specified combination of security measures to be applied to information subject to a security level;
- f) "need to know principle" means that information may only be distributed or made accessible to persons who need to be acquainted with such documents in the course of their duties;
- g) "secure communication links" means communication links for which special measures are implemented to protect the confidentiality, integrity and availability of the transmission in order to prevent detection and interception of information and data (e.g. via cryptographic methods);
- h) "Europol Restreint UE/EU Restricted" means the classification level applicable to information and material the unauthorised disclosure of which could be disadvantageous to the interests of Europol or of one or more Member States;
- i) "Europol Confidential UE/ EU Confidential" means the classification level applicable to information and material the unauthorised disclosure of which could harm the essential interests of Europol or of one or more Member States;
- j) "Europol Secret UE/ EU Secret" means the classification level applicable to information and material the unauthorised disclosure of which could seriously harm the essential interests of Europol or of one or more Member States;
- k) "Europol Très Secret UE/ EU Top Secret" means the classification level applicable to information and material the unauthorised disclosure of which could cause exceptionally grave prejudice to the essential interests of Europol or of one or more Member States.

Article 2

Purpose

Each Contracting Party shall:

- 1) protect and safeguard classified information subject to this Agreement;
- 2) ensure that classified information subject to this Agreement keeps the security classification given to it by the originating Party. The receiving Party shall protect and safeguard the classified information according to the provisions set out in the security packages for the respective classification levels as agreed between the Contracting Parties;
- 3) not use or permit the use of such information subject to this Agreement except for the purposes and within any limitations stated by or on behalf of the originator, without the written consent of the originator;
- 4) not disclose or permit the disclosure of such information subject to this Agreement to third parties, without the written consent of the originator.

Article 3

Protective measures

Each of the Contracting Parties shall have a security organisation and security programmes, based upon such basic principles and minimum standards of security which shall be implemented in the security systems of the Contracting Parties, to ensure that at least an equivalent level of protection is applied to classified information subject to this Agreement. The basic principles and minimum standards of security are set out in Articles 4 to 15 of this Annex.

Article 4

Need to know principle

Access to and possession of information shall be restricted within the Europol organisation and within the competent authorities of the Contracting Country to those persons who by reason of their duties or obligations, need to be acquainted with such information or need to handle it.

Article 5

Security clearance and authorisation for access

1. In addition to the need to know principle, the Contracting Parties shall ensure that all persons who, in the conduct of their official duties require access, or whose duties or functions may afford access, to classified information subject to this Agreement are appropriately security cleared and authorised before they are granted access to such information.
2. The security clearance procedures shall be designed to determine whether an individual can, taking into account his or her loyalty, trustworthiness and reliability, have access to classified information.
3. Before being given access to classified information, all individuals who require access to classified information must be briefed on the security procedures specific for the handling of classified information. Those individuals accessing classified information must be made aware that any breach of the security regulations will initiate disciplinary action and/or possible further legal action in accordance with their respective security regulations or provisions.
4. The Contracting Country shall ensure that access authorisations to and protection of classified information will be complied with by all competent authorities to whom information may be transmitted in accordance with this Agreement.
5. The granting of a personnel security clearance should not be considered as the final step in the personnel security process: an individual's continuing eligibility for access to classified information must also be ensured.

Article 6

Determination of classification level

1. Each Contracting Party shall be responsible for the determination of the appropriate classification level for information supplied to the other Contracting Party taking into account the need for flexibility and the requirement that classification of law enforcement information should be the exception and that, if such information has to be classified, the lowest possible level should be assigned.
2. Each Contracting Party shall mark the information with its own classification level and the corresponding equivalent as mentioned in the table of equivalence.
3. If either Contracting Party – on the basis of information already in its possession – concludes that the determination of classification level needs amendment, it shall inform the other Contracting Party and attempt to agree on an appropriate classification level. Neither Contracting Party shall specify or change a classification level of information supplied by the other Contracting Party without the written consent of that Contracting Party.
4. Each Contracting Party may at any time request an amendment of the classification level related to the information it has supplied, including a possible removal of such a level. The other Contracting Party shall amend the classification level in accordance with such requests. Each Contracting Party shall, as soon as circumstances allow, request that the classification level be downgraded or removed altogether.

5. Each Contracting Party may specify the time period for which the determination of classification level shall apply, and any possible amendments to the classification level after such period.
6. Where information of which the classification level is amended in accordance with this Article has already been supplied to one or more of the Member States of the European Union or third parties, all recipients shall be informed of the change of classification level.
7. The translation of protectively marked documents shall be subject to the same protection as the originals.

Article 7 **Table of equivalence**

1. The classification levels of the Contracting Parties and their designations are specified in the table of equivalence below.
2. The classification levels relate to specific security packages as outlined in Articles 9 to 16, which offer different levels of protection in addition to the obligation of discretion and confidentiality, limiting access to information to authorised personnel, protection of personal data and general technical and procedural measures to safeguard the security of the information. The levels of protection depend on the content of the information and take account of the detrimental effect non-authorised access, dissemination or use of the information might have on the interests of the Contracting Parties.
3. The Contracting Parties determine that the following classification levels under the national legislation of the Contracting Country and classification levels used within Europol are equivalent and will provide equivalent protection to the information marked with such a classification level:

For the Contracting Country	For Europol
ИНТЕРНО	EUROPOL RESTREINT UE/ EU RESTRICTED
ДОВЕРЛИВО	EUROPOL CONFIDENTIEL UE/ EU CONFIDENTIAL
СТРОГО ДОВЕРЛИВО	EUROPOL SECRET UE/ EU SECRET

Article 8 **Registration**

1. In both Contracting Parties a registry shall record information classified "Europol Confidential UE/ EU Confidential" and above in a special register with columns for the date received, particulars of the document (date, reference and copy number), its classification, title, the recipient's name, the date of return of the receipt and the date the document is returned to the originator or is destroyed.

2. These documents shall bear a file number. In the case of documents classified "Europol Confidential UE/ EU Confidential" and above or their equivalents in the Contracting Country, a copy number will be added.

Article 9 Marking

1. Classified information shall be marked at the centre top and centre bottom of each page and each page shall be numbered.
2. Information which is subject to the "Europol Restreint UE/ EU Restricted" level or its equivalent in the Contracting Country shall be marked as "Europol Restreint UE/ EU Restricted" or its equivalent in the Contracting Country by mechanical or electronic means.
3. Information which is subject to the classification level "Europol Confidential UE/ EU Confidential" and above or its equivalent in the Contracting Country shall be marked by mechanical means or by printing on pre-stamped paper.

Article 10 Storage

1. Documents containing classified information or their equivalents in the Contracting Country can be drafted on a workstation accredited to the appropriate level by the respective accreditation authority.
2. Europol classified information or its equivalent in the Contracting Country whether on paper or on any portable storage medium, may only be stored in authorised security zones.
3. Classified information whether on paper or on any portable storage medium must be securely stored in accordance with the respective security provisions.

Article 11 Reproduction

1. The number of copies of classified information shall be limited to what is strictly necessary to meet essential requirements. The security measures applicable to the original document shall also be applicable to reproductions thereof.
2. Classified information may be copied or printed on a copying machine or printer connected to a network accredited to the appropriate level by the respective accreditation authority.
3. The copying or printing of documents containing information classified "Europol Confidential UE/ EU Confidential" and above or their equivalents in the Contracting Country can only be carried out by the registry.

Article 12 Transmission

1. Information classified "Europol Restreint UE/ EU Restricted" or their equivalents in the Contracting Country shall be dispatched within the organisation by internal mail, in a single sealed envelope and outside the organisation by normal mail, in double sealed envelopes, in which case only the inner envelope shall be marked with the appropriate classification level.
2. The registry shall dispatch information classified "Europol Confidential UE/ EU Confidential" and above and their equivalents in the Contracting Country within the organisation in double sealed envelopes. Only the inner envelope shall be marked with the appropriate classification level. The dispatch shall be recorded in the register kept for that purpose.
3. The registry shall dispatch information classified "Europol Confidential UE/ EU Confidential" and above and their equivalents in the Contracting Country outside the organisation by diplomatic bag, or by a messenger authorised by the respective Security Authority, in double sealed envelopes. Only the inner envelope shall be marked with the appropriate classification level. The outer envelope shall bear a package number for receipting purposes. The dispatch shall be recorded in the register kept for that purpose.
4. Receipt of classified information, whether dispatched internally or externally, shall be confirmed.
5. All internal and external communication links (such as fax, e-mail, telephone, data, and video) used to process Europol classified information must be approved by the respective Security Authority.
6. Notwithstanding the need to know principle and the need for an appropriate security clearance, information classified "Europol Restreint UE/ EU Restricted" or its equivalent in the Contracting Country can be sent electronically via the internal electronic mail system if approved by the respective Security Authority.
7. Information classified "Europol Confidential UE/ EU Confidential" or its equivalent in the Contracting Country cannot be sent independently via the internal electronic mail system from the user's workstation unless appropriately accredited by the respective accreditation authority.
8. "Europol Secret UE/ EU Secret" cannot be transmitted electronically unless appropriately accredited.
9. "Europol Restreint UE/ EU Restricted" and "Europol Confidential UE/ EU Confidential" or its equivalent in the Contracting Country can only be transmitted externally using appropriately accredited secured communication links.
10. The external electronic transmission of information classified "Europol Confidential UE/ EU Confidential" and "Europol Secret UE/ EU Secret" or its equivalent in the Contracting Country shall be carried out by the registry.

Article 13 Destruction

1. Classified information no longer needed and surplus copies of classified information shall be destroyed after authorisation from the respective Security Authority in a manner sufficient to preclude recognition or reconstruction of the classified information.
2. Classified waste resulting from the preparation of classified information such as spoiled copies, working drafts, typed notes and carbon paper, shall be destroyed by burning, pulping, shredding or otherwise reducing into an unrecognisable and non-reconstitutable form.
3. For classified information "Europol Confidential UE/ EU Confidential" and above and its equivalent in the Contracting Country, the destruction shall be recorded in the register. For documents containing classified information "Europol Secret UE/ EU Secret" or the equivalent in the Contracting Country, a destruction certificate shall be issued and signed by two persons witnessing their destruction. The certificate shall be recorded in the destruction inventory.

Article 14 Visits

Each Contracting Party shall allow the respective Security Authority or any other designated security authority to visit its territory or premises upon written request and receipt of a written permit in order to assess its procedures and facilities for the protection of classified information received from the other Contracting Party. The arrangements for such visit will be agreed bilaterally. Each Contracting Party shall assist the other Contracting Party in ascertaining whether such classified information which has been made available by the other Contracting Party is adequately protected.

Article 15 Compromise of classified information

1. Compromise of information occurs when it has wholly or in part fallen into the hands of unauthorised persons.
2. Violations of provisions governing the protection of classified information shall be investigated, and pertinent legal action shall be taken, by the respective authorities and courts of the Contracting Party having jurisdiction, according to that Contracting Party's law and/or regulations.
3. The Security Authority of either Contracting Party shall notify immediately the Security Authority of the other Contracting Party of any unauthorized disclosure of classified information and of the result of actions referred to in paragraph 2. When an unauthorized disclosure has occurred, both Contracting Parties shall cooperate duly in the investigation.

ANNEX 2
TO THE AGREEMENT ON OPERATIONAL AND STRATEGIC CO-OPERATION
BETWEEN THE CONTRACTING COUNTRY AND EUROPOL

Forms of Crime

With regard to the forms of crime referred to in Article 3 (1) of the Agreement on Co-operation between the Contracting Country and the Europol, for the purposes of this Agreement:

- 1) "unlawful drug trafficking" means the criminal offences listed in Article 3 (1) of the United Nations Convention of 20 December 1988 against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances and in the provisions amending or replacing that Convention;
- 2) "crime connected with nuclear and radioactive substances" means the criminal offences listed in Article 7(1) of the Convention on the Physical Protection of Nuclear Material, signed at Vienna and New York on 3 March 1980, and relating to the nuclear and/or radioactive materials defined in Article 197 of the Euratom Treaty and Directive 80/836 Euratom of 15 July 1980;
- 3) "illegal immigrant smuggling" means activities intended deliberately to facilitate, for financial gain, the entry into, residence or employment in the territory of the Member States of the European Union contrary to the rules and conditions applicable in their territories and in the Contracting Country contrary to its national legislation;
- 4) "trafficking in human beings" means the recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, as a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, the production, sale or distribution of child-pornography material, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs;
- 5) "motor vehicle crime" means the theft or misappropriation of motor vehicles, lorries, semi-trailers, the loads of lorries or semi-trailers, buses, motorcycles, caravans and agricultural vehicles, works vehicles, and the spare parts for such vehicles, and the receiving and concealing of such objects;
- 6) "forgery of money and means of payment" means the acts defined in Article 3 of the Geneva Convention of 20 April 1929 on the Suppression of Counterfeiting Currency, which applies to both cash and other means of payments;
- 7) "illegal money-laundering activities" means the criminal offences listed in Article 6 (1) to (3) of the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, signed at Strasbourg on 8 November 1990.

ANNEX 3**TO THE AGREEMENT ON OPERATIONAL AND STRATEGIC CO-OPERATION
BETWEEN THE CONTRACTING COUNTRY
AND EUROPOL****Competent Authorities**

The competent authorities in the Contracting Country responsible under national law for preventing and combating the criminal offences referred to in Article 3 (1) of the Agreement on Operational and Strategic Cooperation between the Contracting Country and Europol are:

- The Ministry of Internal Affairs
- The Ministry of Finance- Customs Administration
- The Ministry of Finance- Financial Police Office
- The Ministry of Finance- Money Laundering and Financing of Terrorism Prevention Administration

8159/10
ANNEX I

DG H 3A

EB/fm

25
EN**ANNEX 4****TO THE AGREEMENT ON OPERATIONAL AND STRATEGIC CO-OPERATION
BETWEEN THE CONTRACTING COUNTRY AND EUROPOL****Liaison Officers****Article 1****Tasks of the Liaison Officer of the Contracting Country**

It shall be the task of the liaison officer of the Contracting Country (hereafter referred to as the "liaison officer") to support and co-ordinate the co-operation between the Contracting Country and Europol. In particular, the liaison officer shall be responsible for supporting contacts between Europol and the Contracting Country and facilitating the exchange of information.

Article 2**Status of the liaison officer**

1. The liaison officer shall be regarded as a formal representative of the Contracting Country with respect to Europol. Europol shall facilitate the liaison officer's stay within the Netherlands as far as this is within its possibilities; Europol shall in particular co-operate with the appropriate Dutch authorities in matters of privileges and immunities as far as necessary.
2. The liaison officer shall be a representative of the authorities in the Contracting Country responsible for preventing and combating criminal offences within the meaning of the Agreement on Operational and Strategic Cooperation between the Contracting Country and Europol (hereafter referred to as "Agreement").

Article 3**Working methods**

1. Any exchange of information between Europol and the liaison officer shall only take place in accordance with the provisions of the Agreement.
2. When exchanging information, the liaison officer shall normally communicate directly with Europol through representatives appointed for this purpose by Europol. The liaison officer shall not have direct access to Europol processing systems.

Article 4**Confidentiality**

1. The Contracting Country shall ensure that the liaison officer is security screened and vetted at the appropriate national level for the liaison officer to be able to handle information supplied by or through Europol which is subject to a particular requirement of confidentiality, in accordance with Annex 1 of the Agreement.

8159/10
ANNEX I

DG H 3A

EB/fm

26
EN

2. Europol shall assist the liaison officer in providing for adequate resources to fulfil any requirements relating to the protection of the confidentiality of information exchanged with Europol.

Article 5 **Administrative issues**

1. The liaison officer shall comply with Europol's internal rules, without prejudice to his national law. In performing his duties, he shall proceed in accordance with his own national law on data protection.
2. The liaison officer shall keep Europol informed of the working hours and contact details in cases of emergency. The liaison officer shall also inform Europol of any extended stay away from Europol's Headquarters.

Article 6 **Liability and cases of conflict**

1. The Contracting Country shall be liable for any damages caused by the liaison officer to Europol's property. Any such damages will be promptly repaid by the Contracting Country, on the basis of a duly substantiated request by Europol. In case of disagreement concerning a repayment, Article 18 of the Agreement may be followed.
2. In cases of conflict between the Contracting Country and Europol, or between the Liaison Officer and Europol, the Director of Europol will be entitled to prohibit access to the Europol building by the Liaison Officer, or to grant such access only under particular conditions or restrictions.
3. Where there is a serious conflict between Europol and the Liaison Officer, the Director of Europol is entitled to submit a request to the Contracting Country for replacement.

Хаг, 23 март 2010
Досие бр.: 3710-639г2

Договор за оперативна и стратешка соработка помеѓу Република Македонија и Канцеларијата на Европската Полиција

Република Македонија

и

**Канцеларијата на Европската Полиција (во натамошниот текст „Европол„
заеднички во натамошниот текст “Договорни страни”)**

Свесни за растечките проблеми кои произлегуваат од меѓународниот организиран криминал, особено тероризмот, трговијата со луѓе и криумчарењето на илегални имигранти, недозволената трговија со дрога,

Имајќи предвид дека Советот на Европската унија и даде овластување на Канцеларијата на Европската Полиција да стапи во преговори за склучување на Договор со Република Македонија на 23.10.2009 година,

Земајќи во превид дека Советот на Европската унија на 23.10.2009 година заклучи дека не постојат пречки да се вклучи преносот на лични податоци помеѓу Република Македонија и Европол во овој договор,

Земајќи предвид дека Република Македонија и Европол го потпишаа Стратешкиот договор за соработка на 16.01.2007 година,

Поаѓајќи од тоа дека Советот на Европската унија на 06.06.2010 година му даде овластување на Европол да се согласи за овој договор помеѓу Република Македонија и Европол:

Се договорија за следното:

Член 1

Дефиниции

За целите на овој договор:

- а) Одлука на Советот за Европол е Одлуката на Советот од 06 април 2009 година за воспоставување на канцеларија на Европската полиција (Европол);

б) „Личен податок“ е секој податок, кој се однесува на идентификувано физичко лице или физичко лице кое може да се идентификува: лице кое може да се идентификува е лице чиј идентитет може да се утврди директно или индиректно, посебно врз основа на матичниот број на граѓанинот или врз основа на едно или повеќе обележја специфични за неговиот физички, психолошки, ментален, економски, културен или социјален идентитет;

в) „Обработка на лични податоци“ (во натамошниот текст обработка) е секоја операција или збир на операции што се изведуваат врз лични податоци на автоматски или друг начин, како што е: собирање, евидентирање, организирање, чување, приспособување или промена, повлекување, консултирање, употреба, откривање преку пренесување, објавување или на друг начин правење достапни, изедначување или комбинирање, блокирање, бришење или уништување;

г) „информација“ е личен и неличен податок.

Член 2

Цел

Целта на овој договор е да се уреди и прошири соработката помеѓу Република Македонија и Европол, со цел поддршка на земјите членки на Европската унија и Република Македонија во борбата против сериозните форми на меѓународен криминал во областите споменати во член 3 од овој договор, особено преку размена на информации и редовни контакти помеѓу Република Македонија и Европол на сите соодветни нивоа.

Член 3

Области на криминалитет на кои се применува овој договор

1. Соработката што се воспоставува со овој договор, во согласност со интересот за соработка на Договорните Страни, се однесува на сите области на криминал во рамките на мандатот на Европол, на датумот на влегување во сила на овој договор, вклучувајќи ги и поврзаните кривични дела.
2. Поврзани кривични дела се кривични дела извршени со цел набавка на средства за извршување на криминалните дејствија наведени во став 1, кривични дела

извршени со цел олеснување или извршување на такви дејствија и кривични дела заради осигурување неказниност на такви дејствија.

3. Кога мандатот на Европол се менува, Европол на датумот кога промената на мандатот на Европол влегува во сила, може да поднесе предлог до Република Македонија во писмена форма за проширување на опсегот на примената на овој договор во врска со новиот мандат. При тоа, Европол ја информира Република Македонија за сите релевантни прашања поврзани со промената на мандатот. Овој договор се проширува со новиот мандат од датумот на кој што Европол добива писмено прифаќање на предлогот од Република Македонија во согласност со нејзините внатрешни постапки.

4. За специфичните форми на криминалитет, наведени во Анекс 2 од овој договор, се применуваат дефинициите вклучени во тој Анекс. Секогаш кога промената на мандатот спомената во став 3 бара прифаќање на дефиниција на друга форма на криминал, таквата дефиниција исто така се применува кога оваа форма на криминал станува дел од овој договор во согласност со став 3. Европол ја информира Република Македонија ако и кога дефиницијата на областа на криминал биде појаснета, изменета или дополнета. Новата дефиниција за областа на криминал станува дел од овој договор на датумот на кој Европол добива писмено прифаќање на дефиницијата од Република Македонија. Секое изменување на инструментот на кој се однесува дефиницијата се смета и како измена на дефиницијата.

Член 4

Области на соработка

Соработката може - како дополнување на размената на информации поврзана со конкретни истраги - да ги вклучи сите други задачи на Европол наведени во Одлуката на Советот за Европол, особено размената на специјализирано знаење, извештаи за општи состојби, резултати од стратешки анализи, информации за кривично-процесни постапки, информации за методи за превенција од криминал, учество во активности за обуки, како и обезбедување на совет и поддршка во поединечни кривични истраги.

Член 5

Национална контакт точка

1. Република Македонија го назначува Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи да дејствува како национална контакт точка меѓу Европол и другите надлежни органи на Република Македонија.
2. Се одржуваат редовни состаноци на високо ниво меѓу Европол и надлежните органи од Република Македонија, со цел дискутирање на прашањата што се однесуваат на овој договор и на соработката, воопшто.
3. Контакт точката назначена од Република Македонија и Европол редовно меѓусебно се консултираат за стратешки прашања и за прашања од заеднички интерес заради реализирање на нивните цели и координирање на нивните соодветни активности.
4. Претставник од Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи може да биде поканет да учествува на состаноците на Раководителите на националните одделенија за Европол и на состаноците на Раководителите на Националните контакт точки за Европол.

Член 6

Надлежни органи

1. Органите за спроведување на законот во Република Македонија одговорни според националното законодавство за превенција и борба против кривичните дела наведени во член 3 (во натамошниот текст: „надлежни органи“) се наведени во Анекс 3 од овој договор. Република Македонија го известува Европол за секоја промена во оваа листа во рок од три месеци откако таквата промена влегува во сила.
2. Република Македонија преку Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи ги доставува до Европол, на негово барање, сите информации кои се однесуваат на внатрешната организација, задачите и аранжманите за заштита на лични податоци на надлежните органи наведени во став 1, согласно националното законодавство и прописи.
3. Кога е тоа соодветно, се договораат консултации на потребното ниво меѓу претставници на надлежните органи на Република Македонија и Европол одговорни

за областите на криминал за кои важи овој договор заради усогласување на најефективен начин за организирање на специфичните активности.

Член 7

Општи одредби во однос на размената на информации

1. Размената на информации меѓу Договорните страни се врши единствено за целите и во согласност со одредбите на овој договор.
2. Размената на информации наведена во овој договор се врши меѓу Европол и Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи и, доколку е соодветно, може да вклучува директна размена на информации со надлежните органи, идентификувани во согласност со член 6. Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи се информира за тоа. Договорните страни овозможуваат размената на информации да се врши 24 часа седум дена во неделата (24/7). Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи овозможува информациите да се разменуваат без одложување од страна на надлежните органи, наведени во Член 6 став 1.
3. Европол до Република Македонија доставува само информации кои се собрани, чувани и пренесени во согласност со релевантните одредби од Одлуката на Советот за Европол и нејзините одлуки за имплементација. Во таа смисла, Европол особено се обврзува согласно член 20 (4) од Одлуката на Советот за усвојување на имплементационите правила, кои ги уредуваат односите на Европол со партнерите, вклучувајќи размена на лични податоци и класифицирани информации.
4. Република Македонија до Европол доставува само информации кои се собрани, чувани и пренесени во согласност со националното законодавство.
5. Физички лица имаат право на пристап до лични податоци кои се однесуваат на нив, обработени врз основа на овој договор или право тие лични податоци да бидат проверени, изменети или избришани, во согласност со законската рамка на Договорните страни. Во случаите кога ова право се реализира, Договорната страна која ги пренесува податоците се консултира пред донесување на конечна одлука по однос на барањето.

6. Доколку до една од Договорните страни биде поднесено барање од физичко лице за откривање на информации пренесени врз основа на овој договор, во најкраток можен рок се консултира Договорната страна која ја обезбедила информацијата. Наведените информации нема да бидат откриени доколку приговори Договорната страна која ги обезбедила информациите.

Член 8

Доставување на лични податоци од страна на Република Македонија

1. Република Македонија го известува Европол, во моментот на доставување на личниот податок или пред тоа, за целта заради која е доставен истиот и за евентуалните ограничувања за негово користење, бришење или поништување, вклучително и општи или посебни услови за можни ограничувања за пристап. Доколку потребата за такви ограничувања стане очигледна по доставувањето, Република Македонија го информира Европол за тоа во подоцнежна фаза.
2. По приемот, Европол утврдува без непотребно одложување, но во секој случај во рок од шест месеци од приемот, дали и во кој обем личните податоци, кои биле доставени може да бидат внесени во системите за обработка на Европол, во согласност со целта заради која биле доставени од страна на Република Македонија. Европол ја известува Република Македонија во најкраток можен рок откако е одлучено дека личните податоци нема да бидат внесени. Личните податоци кои биле пренесени се бришат, уништуваат или враќаат, доколку тие податоци не се или не се веќе потребни за задачите на Европол или доколку не била донесена одлука за нивно внесување во системите за обработка во рок од шест месеци од приемот.
3. Европол е одговорен да обезбеди дека личните податоци наведени во став 2, до моментот додека биле внесени во системите за обработка на Европол, се достапни само за соодветно овластени службени лица на Европол, за да утврди дали личните податоци можат да бидат внесени во системите за обработка на Европол.
4. Доколку Европол, по претходно извршена процена, со причина може да претпостави дека доставениот личен податок не е прецизен или не е ажуриран, ја информира Република Македонија за тоа. Република Македонија врши проверка на

податокот и го информира Европол за исходот од проверката, врз основа на што Европол презема соодветно дејствие во согласност со член 11.

Член 9

Доставување на лични податоци од страна на Европол

1. Доколку се пренесуваат лични податоци по барање на Република Македонија, личните податоци можат да се користат единствено за целта заради која било направено барањето. Во случај кога се пренесуваат лични податоци без посебно барање, во моментот на преносот на податоците или пред тоа, се наведува целта заради која податоците биле пренесени, и евентуални ограничувања за нивна употреба, бришење или уништување, како и евентуални општи или посебни ограничувања за пристап. Доколку потребата за такви ограничувања стане очигледна по доставувањето, Европол ја информира Република Македонија за тоа во подоцнежна фаза.
2. Република Македонија за сите преноси на лични податоци од Европол до Република Македонија се придржува до следните услови:
 - 1) по приемот, Република Македонија утврдува без непотребно одложување, кога е тоа возможно во рок од три месеци од приемот дали и во кој обем податоците кои биле доставени се потребни за целта заради која истите биле доставени;
 - 2) податоците нема да бидат проследени или пренесени од Република Македонија до трети држави или тела, без претходна согласност на Европол;
 - 3) натамошен пренос на податоци од страна на првичниот примател е ограничен на надлежните органи наведени во член 6 и се одвива под исти услови како оние во кои се одвива првичниот пренос;
 - 4) доставата мора да биде потребна за поединечни случаи со цел спречување или борба против кривичните дела наведени во член 3 став 1;
 - 5) мора да бидат почитувани сите услови за користење на податоци, дефинирани од страна на Европол;
 - 6) кога податоците се доставуваат по претходно барање, во барањето мора да се наведени целта и причините за барањето, без кои нема да биде извршен пренос на податоци.

7) податоците можат да бидат искористени само за целта заради која биле проследени или пренесени;

8) податоците се менуваат и бришат од страна на Република Македонија доколку се покаже дека истите се неточни, непрецизни, неажурирани или дека не требало да бидат пренесени;

9) податоците се бришат кога повеќе нема да бидат потребни за целта заради која биле пренесени.

3. Република Македонија обезбедува личните податоци примени од Европол да бидат заштитени преку примена на технички и организациски мерки. Овие мерки се, неопходни ако се пропорционални на целта заради која се создадени во смисла на заштита, а се наменети за:

1) одбивање на пристап на неовластени лица до опремата за обработка на податоци, која се користи за обработка на лични податоци;

2) спречување на недозволено читање, умножување, менување или бришење на медиумите со податоци;

3) спречување на недозволено внесување на лични податоци и недозволен надзор, менување или бришење на зачуваните лични податоци;

4) спречување на употребата на системите за автоматска обработка на податоци од страна на неовластени лица кои ја користат комуникациската опрема;

5) да обезбедат дека лицата кои се овластени да го користат системот за автоматска обработка на податоци имаат пристап само до лични податоци соодветно на овластувањето за пристап;

6) да обезбедат дека е можно да се потврди и утврди до кои тела може да се пренесуваат лични податоци, користејќи ја комуникациската опрема;

7) да обезбедат дека е можно подоцна да се потврди и утврди кои лични податоци биле внесувани во системите за автоматски податоци или системите за обработка и кога и од кого биле внесувани личните податоци;

8) спречување на неовластено читање, умножување, менување или бришење на лични податоци за време на преноси на лични податоци или за време на пренесување на медиуми за податоци;

9) да обезбедат дека инсталираните системи може веднаш да бидат обновени во случај на прекин;

10) да обезбедат дека функциите на системот се извршуваат без грешка, дека појавувањето на грешки во функциите веднаш се пријавува и дека зачуваните податоци не може да бидат оштетени поради неисправноста на системот.

4. Лични податоци кои откриваат расно потекло, политичко или верско или друго уверување или податоци што се однесуваат на здравствената состојба и сексуалниот живот, како што е уредено во првата реченица на член 6 на Конвенцијата на Советот на Европа од 28 јануари 1981 година за заштита на поединци во однос на автоматска обработка на лични податоци, се доставуваат единствено во неопходни случаи и како прилог на други информации.

5. Лични податоци нема да се доставуваат кога повеќе не се гарантира соодветното ниво на заштита на податоци.

6. Кога Европол забележува дека пренесените лични податоци се неточни, неажурирани или не требало да бидат пренесени, веднаш го информира Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи. Европол исто така бара Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи веднаш да му потврди на Европол дека податоците се исправени или избришани.

7. Европол води евиденција за сите проследени или пренесени лични податоци во рамките на овој член и за основата за таквото проследување или пренесување.

8. Без разлика на член 9 став 2 точка 9, чувањето на лични податоци добиени од Европол не смее да надмине период од вкупно три години. Временскиот рок започнува да тече од денот кога се случува настанот којшто доведува до чување на тие податоци. Доколку во рамките на примената на овој став, севкупниот период на чување на лични податоци добиени од Европол надмине три години, потребата за натамошно чување на тие податоци се ревидира на годишно ниво, а самата ревизија се документира.

Член 10

Проценка на изворот и на информацијата

1. Кога информацијата ја обезбедуваат Договорните страни во согласност со овој договор, изворот на информацијата, колку е тоа можно, се одредува врз основа на следниве критериуми:

(А) Каде што не постои сомнеж во автентичноста, веродостојноста и компетентноста на изворот или ако информацијата е обезбедена од извор кој во минатото бил веродостоен во сите случаи;

(В) Извор чии информации во минатото се покажале како точни во поголем дел од случаите;

(С) Извор чии информации, во минатото се покажале како неточни во поголем дел од случаите;

(Х) Не може да се определи веродостојноста на изворот.

2. Кога информацијата ја обезбедуваат Договорните страни во согласност со овој договор, веродостојноста на информацијата се одредува, колку е тоа можно, врз основа на следниве критериуми:

(1) Информација чија што вистинитост е несомнена;

(2) Информација лично позната на изворот, но не и на службеникот кој ја пренесува понатаму;

(3) Информација која не му е лично позната на изворот, но е поткрепена со информација која е од порано примена;

(4) Информацијата не му е лично позната на изворот и не може да биде потврдена.

3. Доколку било која од Договорните страни - врз основа на информациите кои што веќе ги поседува - дојде до заклучок дека е потребна измена на процената за информацијата доставена од другата Договорна страна, ја информира другата Договорна страна и се обидува да се усогласи во однос на измената на процената. Без такво усогласување, ниедна од Договорните страни нема да врши измена на процената за примените информации.

4. Доколку една од Договорните страни добие информација без извршена процена, таа во рамки на можностите и во договор со Договорната страна, која врши пренос, се обидува да изврши процена на веродостојноста на изворот или на информацијата врз основа на информациите кои што веќе ги поседува.
5. Договорните страни можат да се договорат околу општите услови за процена на конкретни видови на информации и конкретни извори, што се уредува со Меморандум за разбирање помеѓу Република Македонија и Европол. Такви општи договори мора да бидат одобрени од секоја од Договорните страни во согласност со нивните внатрешни процедури. Доколку е доставена информација врз основа на ваков вид општи договори, тоа се наведува во информацијата.
6. Доколку не може да се изврши процена на веродостојноста или воопшто не постои договор, информацијата се вреднува како што е уредено во став 1 (X) и во став 2 (4) од овој член.

Член 11

Менување и бришење на информации доставени од страна на Република Македонија

1. Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи го информира Европол кога информациите испратени до Европол се променети или избришани. Исто така Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи го информира Европол во најкраток можен рок, кога со причина претпоставува дека доставените информации не се прецизни или не се ажурирани.
2. Кога Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи го информира Европол дека изменило или избришало информација, која што била пренесена до Европол, Европол ја изменува или брише информацијата, како што е тоа соодветно. Европол може да одлучи да не ја избрише информацијата, доколку врз основа на информациите во неговите досиеја заклучи дека таа е посеопфатна отколку онаа која ја поседува Република Македонија, дека постои потреба за понатамошна обработка на наведената

информација. Европол го информира Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи за натамошното чување на таа информација.

3. Доколку Европол има причина да верува дека доставената информација не е прецизна или не е ажурирана, го информира за тоа Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи. Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи ја проверува информацијата и го информира Европол за исходот од проверката. Во случај на промена или бришење на информацијата од страна на Европол, Европол го информира Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи за измената или бришењето.

Член 12

Приклучување кон аналитички групи

Република Македонија може да биде поканета од страна на Европол да се приклучи кон активностите на аналитичките групи воспоставени врз основа на член 14 став 8 од Одлука на Советот за Европол.

Член 13

Доверливост на информации

1. Сите обработени информации од или преку Европол, освен информациите кои се видливо обележани или јасно препознатливи дека се јавни информации, подлежат на основно ниво на заштита во рамки на организацијата Европол, како и во земјите членки на Европската унија. За информацијата која подлежи само на основно ниво на заштита, нема потреба од специфично обележување на нивото на доверливост на Европол, но сепак се означува како информација на Европол.
2. Договорните страни обезбедуваат основно ниво на заштита наведено во став 1 за сите информации со исклучок на јавни информации, разменети врз основа на овој договор, преку сите неопходни мерки, вклучувајќи ја и обврската за дискреција и доверливост, ограничувајќи го пристапот до информации на овластениот персонал,

заштита на лични податоци и општи технички и процедурални мерки за заштита на безбедноста на информациите.

3. Информацијата која наложува дополнителни безбедносни мерки е подложна на степен на класификација на Република Македонија или Европол, кој е означен со посебно обележување. Размената на класифицирани информации меѓу Договорните страни се врши во согласност со Анекс 1. Нивото на класифицирани информации што се разменуваат е утврден според соодветните нивоа на класификација, наведени во Табелата на еквивалентност во Член 7 став 3 од Анекс 1.

Член 14

Официри за врска кои ја претставуваат Република Македонија во Европол

1. Договорните страни се согласуваат да ја зајакнат соработката, како што е уредено со овој договор, преку поставување на еден или повеќе Официри за врска од Република Македонија, кои ја претставуваат Република Македонија во Европол. Задачите, правата и обврските на Официрите за врска кон Европол, како и деталите кои се однесуваат на нивното поставување и потребните трошоци се наведени во Анекс 4.
2. Европол ги обезбедува потребните предуслови, како што се канцелариски простор и телекомуникациска опрема за Официрите за врска во рамки на просториите на Европол, на трошок на Европол.
3. Архивата на Официрите за врска е заштитена од било каков пристап на вработените во Европол. Оваа архива ги вклучува сите досиеја, кореспонденција, документи, ракописи, компјутерски досиеја, фотографии, филмови и записи кои му припаѓаат или ги поседува Официрот за врска.
4. Република Македонија обезбедува нејзините Официри за врска да имаат брз и каде што е технички возможно, директен пристап до националните бази на податоци, што им се потребни за извршување на нивните задачи додека се на служба во Европол.

Член 15

Официри за врска на Европол во Република Македонија

1. Доколку е потребно натамошно зацврстување на соработката како што е утврдено во овој договор, Договорните страни се согласуваат еден или повеќе Официри за врска на Европол да бидат поставени во Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи. Задачите, правата и обврските на Официрите за врска на Европол, како и деталите во врска со нивното поставување и трошоците се утврдуваат во посебен договор.
2. Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи ги обезбедува потребните услови, како што се канцелариски простор и телекомуникациска опрема за тие официри за врска во просториите на Одделението за Европол во Министерството за внатрешни работи на сопствен трошок.
3. На територија на Република Македонија, Официрот за врска на Европол ги ужива истите привилегии и имунитет како оние што Република Македонија им ги дава на нејзини претставници со сличен ранг, на персоналот на дипломатските мисии поставени во Република Македонија.

Член 16

Одговорност

1. Република Македонија во согласност со своето национално законодавство е одговорна за секоја штета предизвикана на физичко лице поради законски или фактички грешки во информациите разменети со Европол. Република Македонија нема да тврди дека Европол пренел погрешни информации за да ја избегне својата одговорност во согласност со своето национално законодавство пред оштетената страна.
2. Доколку овие законски или фактички грешки се случиле како резултат на погрешно пренесени информации или неисполнување на обврските на Европол или на некоја земја членка на Европската унија или на трета страна, Европол се обврзува да исплати, по претходно барање, надомест во согласност

- со став 1 по добиено барање за тоа, освен ако информациите се користеле спротивно на овој договор.
3. Во случаи кога Европол е обврзан да им ја исплати сумата доделена како компензација за оштетувањето на засегнатата страна на земја членка на Европската унија или на трета страна, и кога штетата е направена поради неисполнување на обврските на Република Македонија од овој договор, Република Македонија се обврзува да ја исплати сумата што Европол ја платил како надомест на земја членка на Европската унија или на трета земја.
 4. Договорните страни нема да бараат една од друга исплата на надомест како во ставовите 2 и 3 од овој член, кога таа компензација била реализирана како казнена, дополнителна или друг вид на штета.

Член 17

Трошоци

Договорните страни ги покриваат трошоците кои произлегуваат од спроведувањето на овој договор, освен ако не е поинаку договорено за секој случај поединечно.

Член 18

Решавање на спорови

1. Секое несогласување меѓу Договорните страни во однос на толкувањето или примената на овој договор или секое прашање кое го засега односот меѓу Договорните страни, кои не се решени на пријателски начин, се поставува пред арбитража со тројца арбитри за донесување на конечна одлука, на барање на една од Договорните страни. Секоја Договорна страна назначува по еден арбитер. Третиот, кој е и претседавач на арбитражата, го избираат првите двајца арбитри.
2. Доколку една од Договорните страни не назначи арбитер во рок од два месеци по добивање на барањето за тоа од другата Договорна страна, оваа Договорна страна може да побара Претседателот на Меѓународниот суд за правда или во негово отсуство Потпретседателот - да назначи арбитер.

3. Доколку првите двајца арбитри не се договорат за избирање на третиот во рок од два месеци по нивното назначување, секоја од Договорните страни може да побара Претседателот на Меѓународниот суд за правда или во негово отсуство Потпретседателот - да назначи арбитер.
4. Арбитражата утврдува свои правила за работа, освен ако Договорните страни не се договорат поинаку.
5. Арбитражата донесува одлука со мнозинство гласови. Во случај на еднаквост на гласовите, Претседавачот има пресуден глас. Одлуката е конечна и обврзувачка за Договорните страни во спорот.
6. Секоја Договорна страна го задржува правото да ги суспендира своите обврски од овој договор кога се применува постапката утврдена од овој член, или во секој друг случај кога една Договорна страна е на мислење дека другата Договорна страна не ги исполнила своите обврски во согласност со овој договор.

Член 19

Заштитна клаузула

1. Размената на информации во рамките на овој договор не ја покрива заемната правна помош во кривична материја. Во таа насока, ништо што е наведено во овој договор нема да влијае или поинаку да го засега општото право или обврската за размена на информации предвидени со некој Договор за заемна правна помош, договор за регулирање на односите на органите за спроведувањето на законот или врз некој друг договор или договор за размена на информации меѓу Република Македонија и друга земја членка на Европската унија.
2. Договорните страни ги почитуваат одредбите за обработка на информации утврдени во овој договор, за сите информации кои се разменуваат во рамките на овој договор.

Член 20

Измени и дополнувања

1. Овој договор може да биде изменет во секое време со заедничка согласност меѓу Договорните страни. Сите измени и дополнувања мора да бидат во писмена форма.

Европол единствено може да ја даде својата согласност за измените откако Советот на Европската унија истите ќе ги одобри.

2. Табелата на еквиваленти од член 7 став 3 од Анекс 1 и Анексите 2, 3 и 4 од овој договор може да се изменат преку размена на ноти меѓу Договорните страни.

3. Договорните страни се консултираат во однос на измените на овој договор или на неговите Анекси по барање на која било од нив.

Член 21

Влегување во сила и важност

Овој договор влегува во сила на денот кога Република Македонија го известува Европол во писмена форма по дипломатски пат дека го ратификувала овој договор.

Член 22

Престанување на важноста на Стратешкиот договор за соработка

Стратешкиот договор за соработка потпишан помеѓу Република Македонија и Европол на 16.01.2007 година престанува да важи веднаш по влегувањето во сила на овој договор. Правните дејствија од Стратешкиот договор за соработка остануваат во сила.

Член 23

Престанување на важноста на Договорот

1. Овој договор може да престане да важи врз основа на претходно писмено известување од која било Договорна страна во рок од три месеци од денот на неговото доставување.
2. Во случај на престанување на важноста, Договорните страни се договараат за натамошна употреба, чување и заштита на информациите кои биле меѓусебно проследени и пренесени. Доколку не можат да постигнат договор секоја од Договорните страни има право да побара информациите кои таа ги проследила или пренела да бидат уништени или вратени на Страната која ги пренела.

АНЕКС 1

КОН ДОГОВОРОТ ЗА ОПЕРАТИВНА И СТРАТЕШКА СОРАБОТКА ПОМЕЃУ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ЕВРОПОЛ

Размена на класифицирани информации

Член 1

Дефиниции

За целите на овој договор:

- а) „информација“ е сознание кое може да се пренесе во која било форма и кое може да вклучи лични и/или нелични податоци;
- б) „класифицирана информација“ е било која информација или материјал за кој е утврдено дека бара заштита од неовластено откривање, која е означена како таква со ознака за класификација;
- в) „доверливост“ е ниво на заштита кое се означува на информацијата преку безбедносни мерки;
- г) „степен на класификација“ е безбедносна ознака на документот, која укажува за безбедносните мерки кои треба да се применат на информацијата;
- д) „безбедносен пакет“ е посебна комбинација на безбедносни мерки кои треба да се применат за информацијата која подлежи на одредено безбедносно ниво;
- ѓ) „принцип: „потребно е да знае“ значи дека информацијата може да биде дистрибуирана или до неа пристап да имаат исклучиво лица кои треба да бидат запознаени со таквите документи при вршењето на нивните должности;
- е) „безбедни комуникациски врски“ се комуникациски врски за кои се применуваат посебни мерки за заштита на доверливоста, интегритетот и достапноста на преносот, со цел да се спречи откривањето и пресретнувањето на информациите и податоците (на пример, со примена на криптографски методи);
- ж) „Europol Restreint UE/EU Restricted“ е степен на класификација кој се применува за информации и материјал чие неовластено откривање би можело да биде неповолно за интересите на Европол или на една или повеќе земји членки;

- з) "Europol Confidential UE/EU Confidential" е степен на класификација кој се применува за информации и материјал чие неовластено откривање би им наштетиле на суштинските интереси на Европол или на една или повеќе земји членки;
- с) "Europol Secret UE/EU Secret" е степен на класификација кој се применува за информации и материјал чие неовластено откривање сериозно би им наштетиле на суштинските интереси на ЕВРОПОЛ или на една или повеќе земји членки.
- и) "Europol Très Secret UE/ EU Top Secret" е степен на класификација кој се применува само за информации и материјал чие неовластено откривање би можело да предизвика исклучително сериозни штети на суштинските интереси на Европол или на една или повеќе земји членки.

Член 2

Цел

Секоја Договорна страна:

- 1) ги заштитува и чува класифицираните информации кои се предмет на овој договор;
- 2) овозможува класифицираните информации кои се предмет на овој договор да ја задржат безбедносната класификација дадена од Страната создавач. Страната примател ги заштитува класифицираните информации во согласност со одредбите наведени во безбедносните пакети за соодветните степени на класификација како што е договорено меѓу Договорните страни;
- 3) не употребува или не дозволува употреба на информации кои се предмет на овој договор освен за целите и во рамки на ограничувањата наведени од или во име на Страната создавач без нејзина писмена согласност;
- 4) не открива или не дозволува откривање на информации кои се предмет на овој договор на трети страни, без писмена согласност од Страната создавач.

Член 3

Заштитни мерки

Секоја од Договорните страни има безбедносна организација и безбедносни програми кои се темелат на таквите основни принципи и минимални стандарди за

безбедност кои треба да бидат имплементирани во безбедносните системи на договорните страни, за да се осигураат дека се применува барем истото ниво на заштита за класифицираните информации кои се предмет на овој договор. Основните начела и минимум стандарди за безбедност се наведени во членовите од 4 до 15 на овој анекс.

Член 4

Принцип „потребно е да знае“

Пристапот и поседувањето на информации се ограничени во рамки на организацијата Европол и на надлежните органи на Република Македонија за оние лица, кои поради нивните должности или обврски, треба да бидат запознаени со таквите информации или треба да ракуваат со истите.

Член 5

Безбедносен сертификат и овластување за пристап

1. Освен принципот „потребно е да знае“, Договорните страни обезбедуваат сите лица кои, при вршење на своите службени должности бараат пристап, или чии должности или функции може да дозволат пристап до класифицираните информации, кои се предмет на овој договор - да имаат соодветен безбедносен сертификат и овластување пред да им се дозволи пристап до таквите информации.
2. Постапките за издавање на безбедносен сертификат имаат за цел да утврдат дали на лицето имајќи ја предвид неговата лојалност, доверба и одговорност, може да му биде дозволен пристап до класифицираните информации.
3. Пред да им биде даден пристап до класифицираните информации, сите лица кои бараат пристап до класифицираните информации мора да бидат запознаени за специфичните безбедносни постапки за ракување со класифицираните информации. Лицата кои имаат пристап до класифицираните информации, мора да знаат дека секое прекршување на безбедносните прописи иницира дисциплинска постапка и/или евентуална натамошна правна постапка, согласно нивните соодветни безбедносни прописи или одредби.

4. Република Македонија обезбедува овластувањата за пристап и заштита на класифицираните информации да ги почитуваат сите надлежни органи до кои може да се пренесат информации во согласност со овој договор.
5. Издавањето на безбедносен сертификат не треба да се смета за краен чекор во безбедносниот процес за персоналот: мора да се обезбеди континуирана оправданост за пристап на лицето до класифицираните информации.

Член 6

Определување на степен на класификација

- 1) Секоја Договорна страна е одговорна за определувањето на соодветен степен на класификација за информации, кои ги доставува до другата Договорна страна, имајќи ја предвид потребата за флексибилност и барањето класификацијата на информациите на органите надлежни за спроведување на законот да се смета за исклучок, и доколку таквите информации треба да бидат класифицирани, истите треба да бидат означени со најниското можно ниво.
- 2) Секоја Договорна страна ги означува информациите со свој степен на класификација и со соодветниот еквивалент, како што е наведено во табелата за еквиваленти.
- 3) Доколку некоја од Договорните страни - врз основа на информациите кои веќе ги поседува - заклучи дека определувањето на степенот на класификација треба да се промени, таа ја информира другата Договорна страна и се обидува да се усогласи со соодветниот степен на класификација. Ниту една од Договорните страни нема да го одреди или промени степенот на класификација на информациите доставен од другата Договорна страна без писмена согласност од таа Договорна страна.
- 4) Секоја Договорна страна во кое било време може да побара измена на степенот на класификација на информациите кои таа ги доставила, вклучително и евентуално отстранување на тој степен. Другата Договорна страна го менува степенот на класификација во согласност со ваквите барања. Секоја Договорна страна, штом тоа го дозволуваат околностите, бара симнување или отстранување на степенот на класификација.

- 5) Секоја Договорна страна може да го одреди временскиот период за кој се применува определувањето на степен на класификација, како и за евентуалните измени на степенот на класификација по истекот на тој период.
- 6) Кога информацијата чиј степен на класификација е изменет во согласност со овој член е веќе доставена до една или повеќе земји членки на Европската унија или трети страни, сите приматели се информираат за промената на степенот на класификацијата.
- 7) Преводот на документите обележани со заштита е подложен на истата заштита како и за оригиналите.

Член 7

Табела на еквиваленти

1. Степенот на класификација на Договорните страни и нивните ознаки се утврдени во табелата на еквиваленти дадени подолу.
2. Степените на класификација се однесуваат на одредени безбедносни пакети, како што е наведено во членовите од 9 до 16, кои нудат различни нивоа на заштита, покрај обврската за тајност и доверливост, ограничен пристап до информациите за овластениот персонал, заштита на личните податоци и општите технички и процедурални мерки за заштита на безбедноста на информациите. Степенот на заштита зависи од содржината на информацијата и го земаат предвид негативното влијание од неовластен пристап, распределувањето или употребата на информациите, кое може да го имаат врз интересите на Договорните Страни.
3. Договорните страни одредуваат дека следниве степени на класификација во согласност со националното законодавство на Република Македонија и степените на класификација кои се користат во Европол се еквивалентни и дека обезбедуваат еднаква заштита на информациите означени со таков степен на класификација:

За Република Македонија	За Европол
ИНТЕРНО	EUROPOL RESTREINT UE/ EU RESTRICTED
ДОВЕРЛИВО	EUROPOL CONFIDENTIEL UE/ EU CONFIDENTIAL
СТРОГО ДОВЕРЛИВО	EUROPOL SECRET UE/ EU SECRET

Член 8

Евиденција

1. Кај двете Договорни страни, во регистар се заведуваат информации класифицирани како "Europol Confidential UE/EU Confidential" и повисоко, во посебен регистар со колони за датумот на нивниот прием, детали за документот (датум, врска и број на копија), неговата класификација, наслов, името на примателот, датумот на враќање на белешката за прием и датумот на документот кој е вратен на создавачот или е уништен.
2. Овие документи носат број на досието. Во случај на документи класифицирани како "Europol Confidential UE/EU Confidential" и повисоко или нивни еквиваленти во Република Македонија, се додава и бројот на копијата.

Член 9

Означување

1. Класифицираните информации се означуваат во средина горе и во средина долу на секоја страница, и секоја страница се нумерира.
2. Информација која е со степен "Europol Restreint UE/EU Restricted" или негов еквивалент во Република Македонија, се означува како "Europol Restreint UE/EU Restricted" или негов еквивалент во Република Македонија со механички или електронски средства.
3. Информацијата која е предмет на ниво на класификација "Europol Confidential UE/EU Confidential" и повисоко или негов еквивалент во Република Македонија се означува со механички средства или со печатење на претходно заверен документ.

Член 10

Чување

1. Документи кои содржат класифицирани информации или нивни еквиваленти во Република Македонија може да се изготвуваат на работни станици акредитирани на соодветно ниво од страна на соодветните органи за акредитација.
2. Европол класифицираните информации или нивните еквиваленти во Република Македонија без разлика дали се на хартија или на друг подвижен медиум за чување, може да бидат чувани само во авторизирани безбедносни зони.
3. Класифицираните информации без разлика дали се на хартија или на друг подвижен медиум за чување, мора да бидат безбедно чувани во согласност со соодветните одредби за безбедност.

Член 11

Умножување

1. Бројот на копии на класифицираните информации е ограничен на она што е строго неопходно за исполнување на основните барања. Безбедносните мерки кои се применуваат за оригиналниот документ, важат и за нивните копии.
2. Класифицираните информации може да се копираат или печатат на фотокопир или печатач поврзан во мрежата акредитирана до соодветно ниво од страна на соодветните органи за акредитација.
3. Копирањето или печатењето на документи, кои содржат информации класифицирани како "Europol Confidential UE/EU Confidential" и повисоко или нивни еквиваленти во Република Македонија, може да се врши само од страна на регистерот.

Член 12

Пренос

1. Информациите класифицирани како "Europol Restreint UE/ EU Restricted" или нивни еквиваленти во Република Македонија се дистрибуираат во рамки на организацијата преку интерна пошта, во едно запечатено пlico, и надвор од

- организацијата, преку редовна пошта, во два запечатени пликоа при што само внатрешното плико се означува со соодветниот степен на класификација.
2. Регистерот ги дистрибуира информациите класифицирани како "Europol Confidential UE/EU Confidential" и повисоко и нивните еквиваленти во Република Македонија во рамки на организацијата во две запечатени пликоа. Само внатрешното плико се обележува со соодветниот степен на класификација. Дистрибуцијата се евидентира во регистарот, кој се води за таа цел.
 3. Регистерот ги дистрибуира информациите класифицирани како "Europol Confidential UE/EU Confidential" и повисоко и нивните еквиваленти во Република Македонија надвор од организацијата преку дипломатска пратка или преку курир овластен од страна на соодветните безбедносни органи во две запечатени пликоа. Само внатрешното плико се обележува со соодветен степен на класификација. Надворешното плико го содржи бројот на пратката заради примањето. Дистрибуцијата се евидентира во регистарот кој се води за таа цел.
 4. Приемот на класифицирана информација, без разлика дали е дистрибуирана внатре или надвор, се потврдува.
 5. Сите внатрешни и надворешни комуникациски врски (како што е факс, електронска пошта, телефон, податоци и видео), кои се користат за обработка на класифицирани информации од Европол, мора да бидат одобрени од соодветните безбедносни органи.
 6. Покрај принципот „потребно е да знае“ и потребата од соодветен безбедносен сертификат, информациите класифицирани како "Europol Restreint UE/EU Restricted" или нивните еквиваленти во Република Македонија може да се испраќаат по електронски пат, преку внатрешен електронски систем за пораки, доколку истиот е одобрен од страна на соодветните безбедносни органи.
 7. Информациите класифицирани како "Europol Confidential UE/EU Confidential" или нивните еквиваленти во Република Македонија не смее да се праќаат самостојно преку внатрешен електронски систем за пораки од работните станици на корисникот, освен доколку соодветно не се акредитирани.
 8. "Europol Secret UE/EU Secret" не смее да се пренесува по електронски пат освен доколку не се акредитирани од соодветните безбедносни органи.

9. "Europol Restreint UE/EU Restricted" и "Europol Confidentiel UE/EU Confidential" или нивен еквивалент во Република Македонија може да се пренесуваат надвор само преку соодветно акредитирани безбедни комуникациски врски.
10. Надворешниот електронски пренос на информации класифицирани како "Europol Confidentiel UE/EU Confidential" и "Europol Secret UE/EU Secret" или нивни еквиваленти во Република Македонија го врши регистерот.

Член 13

Уништување

1. Класифицираните информации кои повеќе не се потребни и вишокот на копии на класифицирани информации се уништуваат по добивање на согласност од соодветните безбедносни органи, на начин кој е доволен за да се исклучи можноста за препознавање или повторно составување на класифицираната информација.
2. Класифицираниот непотребен материјал, кој произлегува од подготовката на класифицираните информации, како што се копии со грешка, работни верзии, класифицирани белешки и карбонската хартија, се уништуваат со горење, сецкање, режење или на поинаков начин намалување до форма на непознавање и неможност за повторно составување.
3. За класифицирани информации "Europol Confidentiel UE/EU Confidential" и повисоко и нивните еквиваленти во Република Македонија, уништувањето се евидентира во регистарот. За документите кои содржат информации класифицирани како "Europol Secret UE/EU Secret" или нивен еквивалент во Република Македонија, се издава потврда за уништување и истата се потпишува од две лица кои присуствуваат на уништувањето. Потврдата се евидентира во пописот за уништување.

Член 14

Посети

Секоја Договорна страна дозволува соодветните безбедносни органи или друг назначен безбедносен орган да ја посети нејзината територија или простории, по

претходно добиено писмено барање и добивање на писмена дозвола, заради проценување на нејзините постапки и објекти за заштита на класифицираните информации добиени од другата Договорна страна. Деталите за таквите посети се договараат билатерално. Секоја Договорна страна и помага на другата Договорна страна за да утврди дали таквите класифицирани информации, кои се обезбедени од другата Договорна страна, се соодветно заштитени.

Член 15

Нарушување на безбедноста на класифицирани информации

1. Нарушување на безбедност на информацијата се случува, кога истата, целосно или делумно, паѓа во раце на неовластени лица.
2. Прекршувањата на одредбите кои ја регулираат заштитата на класифицираните информации се истражува и се презема соодветно правно дејство од страна на соодветните органи и судови на Договорната страна која што има надлежност, во согласност со закон и/или прописите на таа Договорна страна.
3. Безбедносниот орган на која било Договорна страна веднаш го известува безбедносниот орган на другата Договорна страна за секое неовластено откривање на класифицираните информации и за резултатот од дејствијата наведени во став 2. Во случај на неовластено откривање и двете Договорни страни соработуваат во истрагата.

АНЕКС 2

КОН ДОГОВОРОТ ЗА ОПЕРАТИВНА И СТРАТЕШКА СОРАБОТКА ПОМЕЃУ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ЕВРОПОЛ

Форми на криминал

Во врска со формите на криминал наведени во Член 3 став 1 од Договорот за соработка помеѓу Република Македонија и Европол, за целите на овој договор:

1. „недозволена трговија со дрога“ се кривични дела наведени во член 3 став 1 од Конвенцијата на ОН против недозволената трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции од 20 декември 1988 година и во одредбите со кои се менува или дополнува таа Конвенција;
2. „криминал поврзан со нуклеарни и радиоактивни супстанции“ се кривични дела наведени во член 7 став 1 од Конвенцијата за физичка заштита на нуклеарен материјал, потпишана во Виена и Њујорк на 3 март 1980 година и во однос на нуклеарните и/или радиоактивните материјали дефинирани во Член 197 од Договорот за Евроатом и Директивата 80/836 Евроатом од 15 јули 1980 година;
3. „недозволено криумчарење на имигранти“ се активности кои имаат за цел намерно - заради финансиска корист - олеснување на влез, престој или вработување на територијата на земјите членки на Европската унија, спротивно на правилата и условите што се применуваат на нивните територии и на територијата на Република Македонија спротивно на нејзиното национално законодавство;
4. „трговија со луѓе“ е врбување, превезување, пренесување, засолнување или прифаќање лица по пат на закана или употреба на сила или други форми на присилба, грабнување, измама со злоупотреба на својата положба или ранлива состојба, или со давање или примање пари или со давање или примање пари или друга корист заради добивање согласност на лице кое има контрола на друго лице, заради експлоатација. Под експлоатација се подразбира експлоатација по пат на проституција или други форми на сексуална експлоатација, производство, продажба или дистрибуција на материјал со детска порнографија, принудна

работа или слугување, ропство, или дејствија слични на ропство, сервилност или отстранување на органи;

5. „криминал со моторни возила“ е кражба или злоупотреба на моторни возила, камиони, полуприколки, стока од камиони или полуприколки, автобуси, моторцикли, каравани и земјоделски возила, работни возила и резервните делови од таквите возила, како и добивање и криење на вакви предмети;
6. „фалсификување на пари и платежни средства“ се дела дефинирани во член 3 од Женевската Конвенција од 20 април 1929 година за сузбивање на фалсификување валути, која се применува и на готовина и други платежни средства;
7. „нелегални активности за перење пари“ се кривични дела кои се наведени во член 6 од став 1 до став 3 од Конвенцијата на Советот на Европа која се однесува на перење, претрес, заплена и конфискација на имот стекнат преку криминал, потпишана во Стразбур на 8 ноември 1990 година.

АНЕКС 3

КОН ДОГОВОРОТ ЗА ОПЕРАТИВНА И СТРАТЕШКА СОРАБОТКА ПОМЕЃУ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ЕВРОПОЛ

Надлежни органи

Надлежните органи во Република Македонија, кои согласно националното законодавство се одговорни за превенција и борба против кривичните дела наведени во членот 3 став 1 од Договорот за оперативна и стратешка соработка меѓу Република Македонија и Европол се:

- Министерството за внатрешни работи
- Министерство за финансии - Царинска управа
- Министерство за финансии - Управа за Финансиска полиција
- Министерство за финансии - Управа за спречување на перење пари и финансирање на тероризам

АНЕКС 4

КОН ДОГОВОРОТ ЗА ОПЕРАТИВНА И СТРАТЕШКА СОРАБОТКА ПОМЕЃУ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ЕВРОПОЛ

Официри за врска

Член 1

Задачи на офицерот за врска на Република Македонија

Задача на офицерот за врска на Република Македонија (во натамошниот текст „офицер за врска“) е поддршка и координација на соработката меѓу Република Македонија и Европол. Офицерот за врска е особено одговорен за одржување контакти меѓу Европол и Република Македонија, како и олеснување на размената на информации.

Член 2

Статус на офицерот за врска

1. Офицерот за врска се смета за официјален претставник на Република Македонија во Европол. Европол го олеснува престојот на офицерот за врска во Холандија, во рамки на неговите можности; Европол соработува со органите на Холандија за прашања поврзани со привилегии и имунитети, колку што е тоа неопходно.
2. Офицерот за врска е претставник на органите на Република Македонија одговорни за спречување и борба против кривични дела во рамки на значењето на Договорот за оперативна и стратешка соработка помеѓу Република Македонија и Европол (во натамошниот текст „Договорот“).

Член 3

Работни методи

1. Секоја размена на информации меѓу Европол и офицерот за врска се врши единствено во согласност со одредбите на овој договор.

2. При размената на информации, офицерот за врска вообичаено директно комуницира со Европол, преку неговите претставници назначени за таа цел од Европол. Офицерот за врска нема да има директен пристап до системите за обработка на Европол.

Член 4

Доверливост

1. Република Македонија обезбедува офицерот за врска да биде безбедносно проверен и сертифициран на соодветно национално ниво за да може да ракува со информациите обезбедени од или преку Европол, со одредено ниво на класифицираност во согласност со Анекс 1 од Договорот.
2. Европол му помага на офицерот за врска во обезбедување соодветни ресурси за исполнување на барањата што се однесуваат на заштита на доверливоста на информациите разменети со Европол.

Член 5

Административни прашања

1. Офицерот за врска ги почитува интерните правила на Европол, без разлика на неговото национално законодавство. При вршењето на своите должности, офицерот постапува во согласност со своето национално законодавство за заштита на податоци.
2. Офицерот за врска го информира Европол за своето работно време и контакт детали во итни случаи. Офицерот за врска исто така го информира Европол и за евентуално подолго отсуство од седиштето на Европол.

Член 6

Одговорност и конфликтни ситуации

1. Република Македонија е одговорна за сета штета предизвикана од страна на офицерот за врска врз имот во сопственост на Европол. Секоја таква штета веднаш се надоместува од страна на Република Македонија врз основа на комплетно поткрепено барање за тоа од Европол. Во случај на несогласување

во врска со надоместокот на штета, може да се применува Член 18 од Договорот.

2. Во случај на конфликт меѓу Република Македонија и Европол или меѓу офицерот за врска и Европол, Директорот на Европол има право да забрани влез во зградата на Европол на офицерот за врска или пак да дозволи влез единствено под одредени услови или ограничувања.
3. Кога постои сериозен конфликт меѓу Европол и Офицерот за врска, Директорот на Европол има право да поднесе барање до Република Македонија за негова замена.

Член 3

Министерството за внатрешни работи се определува како надлежен орган на државната управа што ќе се грижи за извршување на овој договор.

Член 4

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J

PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES PËR BASHKËPUNIM OPERATIV DHE STRATEGJIK NDËRMJET REPUBLIKËS SË MAQEDONISË DHE ZYRËS SË POLICISË EVROPIANE

Neni 1

Ratifikohet Marrëveshja për bashkëpunim operativ dhe strategjik ndërmjet Republikës së Maqedonisë dhe Zyrës së Policisë Evropiane e lidhur me shkëmbim të letrave, të nënshkruara në Hagë më 8 shtator 2011 dhe në Shkup më 20 shtator 2011.

Neni 2

Marrëveshja në origjinal në gjuhën angleze me përkthim në gjuhën maqedonase, është si vijon:

Neni 3

Ministria e Punëve të Brendshme caktohet si organ kompetent i administratës shtetërore, që do të kujdeset për zbatimin e kësaj marrëveshje.

Neni 4

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

www.slvesnik.com.mk
contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
бул. "Партизански одреди" бр. 29. Поштенски фах 51.
Директор и одговорен уредник - Тони Трајанов.
Телефон: +389-2-55 12 400.
Телефакс: +389-2-55 12 401.

Претплатата за 2011 година изнесува 10.100,00 денари.
„Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
Рок за рекламации: 15 дена.
Жиро-сметка: 3000000000188798.
Депонент на Комерцијална банка, АД - Скопје.
Печат: ГРАФИЧКИ ЦЕНТАР ДООЕЛ, Скопје.

ISSN 0354-1622

2011172